

Seat No.	
----------	--

**B.Ed. (Semester - I) (New) (CBCS) Examination Jan-2018
Childhood and Growing Up**

Day & Date: Monday, 22-01-2018
Time: 10.30 AM to 01.00 PM

Max. Marks: 70

Instructions: All questions are compulsory.

Q.1 Choose the correct alternatives:

14

- 1) _____ is not a principle of growth and development.
  - a) Principle of specific to general
  - b) Principle of complex process
  - c) Principle of interrelation
  - d) Principle of individual differences
- 2) According to Kohlberg in _____ level, moral development is based on saying good boy/girl.
  - a) pre conventional
  - b) conventional
  - c) post conventional
  - d) concrete
- 3) According to Piaget's development theory, in _____ stage child can learn that symbols represent something else.
  - a) sensori – motor
  - b) pre-operational
  - c) concrete operational
  - d) formal
- 4) Language plays a central role in mental development. This is a principle of _____ theory of development.
  - a) Kohlberg's
  - b) Piaget's
  - c) Vygotsky's
  - d) None of these
- 5) The social ability in emotional intelligence include _____.
  - a) self awareness
  - b) motivation
  - c) empathy
  - d) self regulation
- 6) Slow learner is related to _____ difference.
  - a) physical
  - b) emotional
  - c) social
  - d) mental
- 7) _____ is correct statement about the concept of guidance & counseling
  - a) Counseling is a boarder concept
  - b) Guidance is a broader concept
  - c) Guidance is not a continuous process
  - d) Counseling needs for all persons
- 8) _____ is a broader concept of the following.
  - a) Self-esteem
  - b) Self image
  - c) Self-concept
  - d) Self-efficacy
- 9) According to Gardener's theory, 'know they self' is characteristics of _____ intelligence.
  - a) intrapersonal
  - b) linguistic
  - c) logical
  - d) spatial

- 10) The _____ stage is unstable and maladjusted with surroundings world.
 a) infancy
 b) adolescent
 c) youth
 d) childhood
- 11) The _____ is called as period of semi-maturity.
 a) infancy
 b) adolescent
 c) youth
 d) childhood
- 12) _____ parenting style is the most effective in the development of child.
 a) Authoritarian
 b) Uninvolved
 c) Permissive
 d) Democratic
- 13) Colloquial language is the major barrier in the education of _____ students.
 a) schedule tribe
 b) minority
 c) schedule caste
 d) gifted
- 14) _____ is not a factor affecting socialization of the child.
 a) Caste
 b) Gender
 c) Heredity
 d) Culture

Q.2 Explain Piaget’s theory of cognitive development with its educational importance. **10**

OR

Explain the concept of guidance and counseling. Explain the role of teacher in guidance & counseling to adolescent.

Q.3 Explain the concept of socialization. Explain factors affecting socialization of the child. **10**

OR

Explain Gardener’s theory of multiple intelligences for linguistic and logical intelligence.

Q.4 Answer the following question in brief (any 4) **20**

- a) Explain which programmes you will organize to develop self-concept in your students.
- b) Explain the principles of growth and development.
- c) Explain the problems of the schedule tribe marginalized sections of the society.
- d) Explain the dimensions of individual difference in psychological attributes.
- e) Explain the problems of the intellectual giftedness.

Q.5 Answer the following question in brief (any 4) **16**

- a) Explain four principles of social development of Vygotsky.
- b) Explain cognitive, affective developmental characteristics of childhood.
- c) Explain role of teacher in establishing identity with respect to media of adolescent.
- d) Explain importance of observations about children by teachers for the children’s lived realities.
- e) Explain differences in learners based on home language.

(मराठी रूपांतर)

सूचना : सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.

प्र. 1 खालील बहुपर्यायी प्रश्नांपैकी योग्य पर्यायांची निवड करा.

14

1. ——— हे विकासाचे तत्व नाही.

अ) सूक्ष्माकडून स्थूलाकडे तत्व	ब) संकीर्ण प्रक्रियेचे तत्व
क) परस्पर संबंधित विकासाचे तत्व	ड) व्यक्तिभेदाचे तत्व
2. कोहलबर्गच्या मते ——— पातळीत चांगला मुलगा किंवा मुलगी म्हणण्यावर आधारीत नैतिक वर्तन असते.

अ) पूर्व सांकेतिक	ब) सांकेतिक
क) सांकेतिकीनंतर	ड) मूर्त
3. पियाजेच्या बोधात्मक विकास उपपत्तीनुसार मूल ——— या अवस्थेत चिन्हांचा अर्थ समजून घेते.

अ) संवेदनकारक	ब) क्रियापूर्व
क) मूर्त क्रियात्मक	ड) अमूर्त क्रियात्मक
4. भाषा हे ज्ञान ग्रहणाच्या विकासातील महत्वाचे साधन आहे, हे तत्व ——— च्या विकास उपपत्तीवर आधारित आहे.

अ) कोहलबर्ग	ब) पियाजे
क) व्हायगॉटस्की	ड) यापैकी नाही
5. गोलमनच्या भावनिक बुद्धिमत्ता उपपत्तीत सामाजिक क्षमतेत ——— चा समावेश होतो.

अ) स्वजाणीव	ब) प्रेरणा
क) परानुभूती	ड) स्व नियमन
6. गतिमंदता ही ——— भेदांशी संबंधित आहे.

अ) शारीरिक	ब) भावनिक
क) मानसिक	ड) सामाजिक
7. मार्गदर्शन व समुपदेशन संबंधित खालीलपैकी ——— विधान सत्य आहे.

अ) समुपदेशन ही व्यापक संकल्पना आहे
ब) मार्गदर्शन ही व्यापक संकल्पना आहे
क) मार्गदर्शन ही सातत्यपूर्ण संकल्पना नाही
ड) समुपदेशन सर्व व्यक्तींना आवश्यक असते
8. खालीलपैकी ——— संकल्पना जास्त व्यापक आहे.

अ) स्व- आदर	ब) स्व- प्रतिमा
क) स्व- संकल्पना	ड) स्व- सामर्थ्य
9. गार्डनरच्या उपपत्तीनुसार 'स्वतःची ओळख' हे ——— बुद्धिमत्तेचे वैशिष्ट्य आहे.

अ) व्यक्तिअंतर्गत	ब) साहित्यविषयक
क) तार्किक	ड) अवकाशविषयक
10. ——— अवस्थेत आजुबाजूच्या परिस्थितीशी अस्थायित्व व विषमायोजन होते.

अ) शैशवावस्था	ब) कुमारावस्था
क) तरुणावस्था	ड) बाल्यावस्था
11. ——— या अवस्थेत अर्धपक्वतेचा कालखंड म्हणतात.

अ) शैशवावस्था	ब) कुमारावस्था
क) तरुणावस्था	ड) बाल्यावस्था

12. ---- पालन पोषण पद्धत मुलाच्या विकासासाठी अधिक प्रभावी ठरते.
 अ) अधिकारवादी ब) अलिप्तवादी
 क) निरहस्तक्षेपवादी ड) लोकशाहीवादी
13. बोलीभाषेचा मुख्य अडसर ---- विद्यार्थ्यांच्या शिक्षणात जाणवतो.
 अ) अनुसूचित जमाती ब) अल्पसंख्यांक
 क) अनुसूचित जाती ड) प्रज्ञावंत
14. मुलांच्या सामाजिकरणावर ---- हा घटक परिणाम करीत नाही.
 अ) जात ब) लिंग
 क) अनुवंश ड) संस्कृती

- प्र. 2 पियाजेची बोधात्मक विकास उपपत्ती स्पष्ट करून तिचे शैक्षणिक महत्व सांगा. 10
किंवा
 मार्गदर्शन आणि समुपदेशन या संकल्पना स्पष्ट करा. कुमारांना मार्गदर्शन व समुपदेशन करताना शिक्षकाची भूमिका स्पष्ट करा.
- प्र. 3 सामाजिकीकरण ही संकल्पना स्पष्ट करा. मुलांच्या सामाजिकीकरणावर परिणाम करणारे घटक स्पष्ट करा. 10
किंवा
 गार्डनरच्या बहुविध उपपत्तीतील तार्किक आणि साहित्यविषयक बुद्धिमत्ता स्पष्ट करा.
- प्र. 4 खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही 4) 20
 1. तुमच्या विद्यार्थ्यांमध्ये स्व-संकल्पना विकसित करण्यासाठी तुम्ही कोणते उपक्रम राबवाल, ते स्पष्ट करा.
 2. वाढ व विकास प्रक्रियेची तत्वे स्पष्ट करा.
 3. समाजातील अनुसूचित जमाती या दुर्लक्षित घटकांच्या समस्या स्पष्ट करा.
 4. मानसशास्त्रीय गुणधर्मानुसार व्यक्तिभेदाच्या मिति स्पष्ट करा.
 5. प्रज्ञावंत मुलांच्या समस्या स्पष्ट करा.
- प्र. 5 खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही 4) 16
 1. व्हायगॉटस्कीच्या सामाजिक विकासाची चार तत्वे स्पष्ट करा.
 2. बाल्यावस्थेची मानसिक व भावनिक वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
 3. कुमारांना माध्यमांच्या संदर्भात स्व ओळख होण्यासाठी शिक्षकभूमिका स्पष्ट करा.
 4. मुलांना वास्तवाचे भान येण्यासाठी मुलांचे शिक्षकाद्वारे निरीक्षणाचे महत्व स्पष्ट करा.
 5. अध्ययनार्थीच्या घरातील भाषेवर आधारित व्यक्तिभेद स्पष्ट करा.

Seat
No.

**B.Ed. (Semester - I) (New) (CBCS) Examination Jan-2018
CONTEMPORARY INDIA AND EDUCATION**

Time: 2½ Hours

Total Marks: 70

- Instructions:** 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.
3) Q. No. 1 should be solved in first 20 minutes in Answer Book only on Page No. 3.

MCQ/Objective Type Questions.

Duration: 20 Minutes

Marks: 14

Q.1 Choose the correct alternative:

14

- 1) Kothari Commission report published under the title '_____'.
a) Learning the treasure within
b) Education and National Development
c) Education for all
d) Educational challenge: A political review
- 2) Right to Education -2009 is not applicable in _____ state.
a) Karnataka
b) Gujarat
c) Jammu & Kashmir
d) Goa
- 3) _____ is not constitutional value.
a) Fraternity
b) Justice
c) Freedom
d) None of These
- 4) In survey emphasis on _____ situation.
a) Present situation
b) Past
c) Future
d) Measurement
- 5) _____ means lessing of government restrictions on various levels.
a) Globalization
b) Liberalization
c) Privatization
d) Industrialization
- 6) Nai – Talim is preferred to _____ centered education.
a) Teacher
b) Subject
c) Child
d) Society
- 7) _____ is not related to in process of universalization of education.
a) Presenty Allowance
b) Mid-day meal
c) Ashram school
d) NCF-2005
- 8) In Indian Society _____ is not base of social diversity.
a) Language
b) Religion
c) Race
d) Intelligence
- 9) The purpose of Mid-day meal scheme is to increase _____.
a) To increase presenty
b) Enrolment
c) Presumption
d) All the above
- 10) According to Right to Education – 2009 _____ is prohibited to take admission fees in the school.
a) Article 13
b) Article 21
c) Article 28
d) Article 12

- 11) 'Free and compulsory education for children' is a _____ type of directive principles.
a) Political Principle	b) Social Principle
c) Judicial Principle	d) Economical Principle
- 12) _____ is a source of acquiring knowledge.
a) Person	b) Self experience
c) Reference book	d) All the above
- 13) In 1976, according to _____ amendment 'Socialist' and 'Secular' are added in constitutional preamble.
a) 48 th	b) 46 th
c) 42 nd	d) 44 th
- 14) _____ method is used for social unit's research and interpretation.
a) Survey	b) Case study
c) Analysis	d) Interpretation

(मराठी रूपांतर)

14

प्र. 1 योग्य पर्याय निवडा :

1. कोठारी आयोगाचा अहवाल ---- या नावाने प्रसिद्ध करण्यात आला.
 अ) लर्निंग द ट्रेजर विदिन
 ब) शिक्षण आणि राष्ट्रीय विकास
 क) सर्वासाठी शिक्षण
 ड) शैक्षणिक आव्हान: एक धोरणात्मक यथार्थदर्शन
2. शिक्षण हक्क अधिनियम - 2009 पुढीलपैकी ---- या राज्याला लागू नाही.
 अ) कर्नाटक
 ब) गुजरात
 क) जम्मू व काश्मीर
 ड) गोवा
3. पुढीलपैकी ---- हे संवैधानिक मूल्य नाही.
 अ) बंधुत्व
 ब) न्याय
 क) स्वातंत्र्य
 ड) यापैकी नाही
4. सर्वेक्षणात ---- वर भर देण्यात येतो.
 अ) वर्तमान स्थिती
 ब) भूतकाळावर
 क) भविष्यात्मक स्थिती
 ड) मापनावर
5. वेगवेगळ्या पातळ्यांवर असलेली नियंत्रणे कमी करणे म्हणजेच ---- होय.
 अ) जागतिकीकरण
 ब) उदारिकरण
 क) खासगीकरण
 ड) औद्योगिककरण
6. नई तालिम ---- केंद्रित शिक्षणास प्राधान्य देते.
 अ) शिक्षक
 ब) विषय
 क) बालक
 ड) समाज
7. शिक्षणाचे सार्वत्रिकरण होण्यासंबंधी पुढीलपैकी ---- चा संबंध येत नाही.
 अ) उपस्थिती भक्ता
 ब) शालेय पोषण आहार
 क) आश्रमशाळा
 ड) एन. सी. एफ. 2005
8. भारतीय समाजात ---- हा सामाजिक विविधतेचा आधार मानला जात नाही.
 अ) भाषा
 ब) धर्म
 क) वंश
 ड) बुद्धी
9. पुढीलपैकी ---- मध्ये वाढ करणे हा मध्यान्ह भोजन योजनेचा उद्देश आहे.
 अ) उपस्थिती वाढविणे
 ब) नाव नोंदणी
 क) धारणा
 ड) वरील सर्व
10. शिक्षण हक्क अधिनियम - 2009 मधील ---- कलमानुसार शाळेमध्ये प्रवेश फी आकारता येणार नाही.
 अ) कलम 13
 ब) कलम 21
 क) कलम 28
 ड) कलम 12
11. 'मुलामुलीना सक्तीचे व मोफत शिक्षण' ही बाब ---- या प्रकारच्या मार्गदर्शक तत्वात समाविष्ट आहे.
 अ) राजकीय तत्वे
 ब) सामाजिक तत्वे
 क) न्यायालयीन तत्वे
 ड) आर्थिक तत्वे

12. पुढीलपैकी ---- हे ज्ञानप्राप्तीचे साधन आहे.
अ) व्यक्ती
ब) स्वानुभव
क) संदर्भग्रंथ
ड) वरील सर्व
13. 1976 साली ---- वी घटनादुरुस्ती होऊन भारतीय घटनेच्या सरनाम्यात 'समाजवादी' व 'धर्मातील' असे दोन शब्द नव्याने योजण्यात आले.
अ) 48 वी
ब) 46 वी
क) 42 वी
ड) 44 वी
14. सामाजिक एककाचे संशोधन व विवेचन करण्यासाठी ---- पद्धती वापरली जाते.
अ) सर्वेक्षण
ब) व्यक्तीअभ्यास
क) विश्लेषण
ड) अर्थनिर्वचन

Seat No.	
----------	--

**B.Ed. (Semester - I) (New) (CBCS) Examination Jan-2018
CONTEMPORARY INDIA AND EDUCATION**

Time: 2½ Hours

Total Marks: 56

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

- Q.2 Answer the following questions. (Any one) 10**
- a) What is collective living? Explain the impact of school and society on the socialization of student.
- b) What is meant by Indian Constitution? Discuss the fundamental rights and fundamental duties for Indian Citizens.
- Q.3 Answer the following questions. (Any one) 10**
- a) What is meant by marginalized groups? State the nature of education for marginalized group and write various efforts by the government for this group education.
- b) Discuss the silent features of National Policy of Education 1986
- Q.4 Answer the following question in brief (any 4) 20**
- a) How do you apply 'Justice and freedom' in your classroom?
- b) State the role of privatization in the development of Indian Education.
- c) What is social diversity? Explain the role of teacher in religious diversity?
- d) Write a nature of Sarva Shiksha Abhiyan (SSA) as a Public Policy.
- e) Which are the barriers in the achieving of constitutional values to be reflected in Indian Society?
- Q.5 Answer the following question in brief (any 4) 16**
- a) Explain the concept of multipurpose school.
- b) Explain the three language formula as a public policy.
- c) Write a characteristic of Indian Society.
- d) State the merits of mid-day meal programme.
- e) Write a any four characteristic of Right to Education – 2009.

(मराठी रूपांतर)

- प्र. 2 खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा? (कोणतेही एक) 10
1. सामुहिक जीवन म्हणजे काय? विद्यार्थ्यांच्या सामाजिकरणावर शाळा आणि समाजाचा असणारा प्रभाव स्पष्ट करा.
  2. भारतीय संविधान म्हणजे काय? भारतीय नागरिकांसाठी असणाऱ्या मुलभूत अधिकार आणि मुलभूत कर्तव्यांची चर्चा करा.
- प्र. 3 खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा? (कोणतेही एक) 10
1. वंचित समूह म्हणजे काय? वंचित समूहाच्या शिक्षणाचे स्वरूप सांगून त्यांच्या शिक्षणासाठी शासनाकडून केले जाणारे विविध प्रयत्न कोणते ते लिहा.
  2. नविन राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरण – 1986 च्या ठळक वैशिष्ट्यांची चर्चा करा.
- प्र. 4 खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा? (कोणतेही चार) 20
1. तुम्ही तुमच्या वर्गामध्ये 'न्याय व स्वातंत्र्य' यांचा कसा वापर कराल?
  2. भारतीय शिक्षणाच्या विकासात खासगीकरणाची भूमिका लिहा.
  3. सामाजिक विविधता म्हणजे काय? धर्माच्या विविधतेमध्ये शिक्षकाची भूमिका स्पष्ट करा.
  4. सामाजिक धोरण म्हणून 'सर्व शिक्षा अभियानाचे' स्वरूप लिहा.
  5. भारतीय समाजात प्रतिबिंबित असलेली संविधानात्मक मुल्ये साध्यनेत कोणते अडथळे आहेत?
- प्र. 5 खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा? (कोणतेही चार) 16
1. बहुउद्देशीय शाळांची संकल्पना स्पष्ट करा.
  2. सार्वजनिक धोरण म्हणून 'त्रिभाषा सूत्र' स्पष्ट करा.
  3. भारतीय समाजाची गुणवैशिष्ट्ये लिहा.
  4. मध्यान्ह भोजन योजनेचे फायदे नमूद करा.
  5. शिक्षण हक्क अधिनियम – 2009 ची कोणतेही चार वैशिष्ट्ये लिहा.

(मराठी रूपांतर)

07

प्र. 1 योग्य पर्याय निवडून रिकाम्या जागा भरा.

1. भाषा हे ---- व्यक्त करण्याचे माध्यम आहे.
 अ) विचार
 ब) भावना
 क) अनुभव
 ड) वरील सर्व
2. आपल्या घरात बोलली जाणारी भाषा म्हणजे ----.
 अ) मातृभाषा
 ब) राष्ट्रभाषा
 क) आंतरराष्ट्रीय भाषा
 ड) परकीय भाषा
3. शुद्ध उच्चार विकसनासाठी ---- हे साधन उपयुक्त आहे.
 अ) तक्ता
 ब) टेपरेकॉर्डर
 क) चित्रे
 ड) आकृत्या
4. ---- हे अशाब्दिक संप्रेषणासाठी उपयुक्त आहे.
 अ) तोंडी संप्रेषण
 ब) लेखी संप्रेषण
 क) दृक संप्रेषण
 ड) चेहऱ्यावरील हावभाव
5. चांगल्या संप्रेषणाचे ---- हे वैशिष्ट्य आहे.
 अ) अपर्याप्तता
 ब) अयोग्य वेळ
 क) विचारातील स्पष्टता
 ड) विसंगती
6. विद्यार्थ्यांचा शब्दसंग्रह विकसित करणे हा ---- अध्यापनाचा हेतू आहे.
 अ) गद्य
 ब) पद्य
 क) व्याकरण
 ड) सुनीत
7. खालीलपैकी ---- हे उच्चारण स्थान आहे.
 अ) जीभ
 ब) दात
 क) ओठ
 ड) वरील सर्व

Seat No.	
-----------------	--

**B.Ed. (Semester - I) (New) (CBCS) Examination Jan-2018
LANGUAGE ACROSS THE CURRICULUM**

Time: 1½ Hours

Total Marks: 28

Instructions: 1) All questions are compulsory.

2) Figures to the right indicate full marks.

- Q.2** a) Write the concept of communication. State the characteristics of Good Communication. **10**
- OR**
- b) Explain the steps of poetry Lesson Planning
- Q.3** **Answer the following questions in brief:** **10**
- a) State the concepts of language.
- b) Explain the importance of language
- OR**
- a) Explain the teacher etiquettes and manners in the classroom situation.
- b) Explain the teacher appreciation of students in positive situation of classroom.
- Q.4** **Answer the following question in brief (any 2)** **08**
- a) Explain the concept of language diversity.
- b) State the importance of Reading Skill.
- c) State the place of articulation.

(मराठी रूपांतर)

- प्र. 2 खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा? 10**
संप्रेषणाची संकल्पना लिहा. चांगल्या संप्रेषणाची वैशिष्ट्ये विशद करा.
शकंवा
पद्य पाठ नियोजनाच्या पायऱ्या स्पष्ट करा.
- प्र. 3 खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. 10**
1. भाषेची संकल्पना विशद करा
2. भाषेचे महत्त्व स्पष्ट करा.
शकंवा
1. वर्ग वातावरणातील शिक्षकाचे शिष्टाचार स्पष्ट करा. 10
2. वर्ग वातावरणात विद्यार्थ्यांच्या सकारात्मक कृतींची शिक्षकांद्वारे प्रशंसा स्पष्ट करा.
- प्र. 4 खालील तीन पैकी कोणत्याही दोन वर टिपा लिहा. 08**
1. भाषा विविधतेची संकल्पना स्पष्ट करा.
2. वाचन कौशल्याचे महत्त्व विशद करा.
3. उच्चारण स्थाने विशद करा.

Seat No.	
-------------	--

**B.Ed. (Semester - I) (New) (CBCS) Examination Jan-2018
UNDERSTANDING DISCIPLINES AND SUBJECTS**

Time: 1½ Hours

Total Marks: 35

- Instructions:** 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.
3) Q. No. 1 should be solved in first 10 minutes in Answer Book only on page no. 3.

MCQ/Objective Type Questions.

Duration: 10 Minutes

Marks: 07

Q.1 Select the appropriate alternative & write it's letter opposite to question number. 07

- 1) Education is _____ process.

a) lifelong	b) periodical
c) time bounding	d) unlimited
- 2) The contents from subjects of social sciences are related to _____ of human.

a) needs	b) internal mental processes
c) correlation	d) progress
- 3) Science means the _____ method of study.

a) comprehensive	b) partly
c) systematic	d) descriptive
- 4) The support of social science is essential for _____.

a) social change	b) revolution
c) evolution	d) orientation
- 5) History & _____ are two sides of same coin.

a) economics	b) psychology
c) political science	d) anthropology
- 6) Now a day's an impact of _____ subjects are on geography.

a) science & economics	b) science & environment
c) science & astrology	d) science & technology
- 7) To accept the opinion with proof is _____ type of characteristics related to scientific attitude.

a) open mindedness	b) objectivity
c) sincerity	d) intellectual honesty

(मराठी रूपांतर)

07

प्र. 1 दिलेल्या पर्यायांपैकी योग्य पर्याय निवडून प्रश्नक्रमांका समोर लिहा.

1. शिक्षण ही — प्रक्रिया आहे.

अ) आयुष्यभर चालणारी	ब) नियमित
क) काळमर्यादित	ड) अमर्यादित
2. सामाजिक शास्त्रांशी संबंधित विषयातील आशय मानवाच्या — शी संबंधित असतो.

अ) गरजा	ब) आंतरिक मनोव्यापार
क) समवाय	ड) प्रगती
3. विज्ञान म्हणजे — अभ्यास पद्धती.

अ) समग्र	ब) अंशतः
क) पद्धतशीर	ड) वर्णनात्मक
4. समाजशास्त्राचा — साठी आधार घ्यावा लागतो.

अ) सामाजिक परिवर्तन	ब) क्रांती
क) उत्क्रांती	ड) उद्बोधनासाठी
5. इतिहास व — विषय एकाच नाण्याच्या दोन बाजू आहेत.

अ) अर्थशास्त्र	ब) मानसशास्त्र
क) राज्यशास्त्र	ड) मानव्यशास्त्र
6. सध्या भूगोलावर — विषयांचा प्रभाव आहे.

अ) विज्ञान व अर्थशास्त्र	ब) विज्ञान व पर्यावरण
क) विज्ञान व अवकाशशास्त्र	ड) विज्ञान व तंत्रज्ञान
7. पुराव्यानिशी विचार स्वीकारणे हे वैज्ञानिक दृष्टीकोनाशी संबंधित — चे वैशिष्ट्य आहे.

अ) मनाचा मोकळेपणा	ब) वस्तुनिष्ठता
क) प्रामाणिकपणा	ड) बुद्धिप्रमाण्यता

Seat No.	
-------------	--

**B.Ed. (Semester - I) (New) (CBCS) Examination Jan-2018
UNDERSTANDING DISCIPLINES AND SUBJECTS**

Time: 1½ Hours

Total Marks: 28

Instructions: 1) All questions are compulsory.

2) Figures to the right indicate full marks.

Q.2 a) What is an Education? Write need and scope of Education. Write aims of Education of modern era. **10**

OR

b) Write the process of Education. What is the role of Education for national development and social transformation? **10**

Q.3 Write the answer of following questions. 10

a) Write the nature of science and mathematics as school subjects.

b) Write the interdependence of various languages.

OR

a) Write the role of science to develop scientific temperament.

b) Write the role of languages & social sciences in social reconstruction.

Q.4 Answer the following question. (Any 2) 08

a) Write about the role of Education to maintain international understanding.

b) Write the role of mathematics in developing critical thinking.

c) What is role of teacher while dealing with multi-lingual and multi-cultural student groups in classroom?

(मराठी रूपांतर)

- प्र. 2 **खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा?** **10**
शिक्षण म्हणजे काय? शिक्षणाची गरज व व्याप्ती लिहा. आधुनिक काळातील शिक्षणाची ध्येये लिहा.
किंवा
शिक्षणाची प्रक्रिया लिहा. राष्ट्रीय विकास व सामाजिक परिवर्तनासाठी शिक्षणाची भूमिका लिहा.
- प्र. 3 **खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा.** **10**
अ) शालेय विषयांपैकी गणित व विज्ञान विषयाचे स्वरूप लिहा.
ब) विविध भाषांमधील परस्परावलंब लिहा
किंवा **10**
अ) वैज्ञानिक दृष्टिकोन विकसनासाठी विज्ञानाची भूमिका लिहा
ब) सामाजिक पुनर्रचनेसाठी भाषा व सामाजिक शास्त्राच्या भूमिका लिहा.
- प्र. 4 **खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (कोणतेही 2)** **08**
अ) आंतरराष्ट्रीय सामंजस्य राखण्यासाठी शिक्षणाची भूमिका लिहा.
ब) तार्किक विचारसरणी विकासासाठी गणिताची भूमिका लिहा.
क) बहुभाषिक व बहुसांस्कृतिक विद्यार्थ्यांच्या वर्गात शिकविताना शिक्षकांची भूमिका कोणती असावी?

SLR-IP – 1

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	----------

**B.Ed. (Part – I) (Semester – I) (Old) Examination, 2017
EDUCATION IN EMERGING INDIAN SOCIETY (Paper – I)
Philosophical Foundation of Education**

Day and Date : Tuesday, 28-11-2017
Time : 10.30 a.m. to 12.30 p.m.

Max. Marks : 50

- N.B. :** 1) Q. No. 1 is **compulsory**. It should be solved in **first 15 minutes** in Answer Book on Page No. 3.
2) **All questions are compulsory**.
3) Figures to the **right** indicate marks.

MCQ/Objective Type Questions

Duration : 15 Minutes

Marks : 10

1. Choose correct alternative :

10

- 1) The development of student through education is
a) Affective   b) Cognitive   c) Psycho-motor   d) Above all
- 2) "Education is bi-polar process". It is the opinion of _____ thinker.
a) John Dewey   b) Adams   c) Gates   d) Rousseau
- 3) The following _____ aspect include in the concept of education for peace.
a) Education of non-violence
b) Education of International Understanding
c) Education of Humanity
d) Above all
- 4) To help to free from sadness in life is the aim of education of _____
a) Vedic   b) Buddha   c) Jain   d) Islam
- 5) Jain Education does not include _____ aim.
a) To nourish character   b) To give proper knowledge
c) To give education through vihar   d) To create habit of non-violence
- 6) Value means _____
a) To give preference to morality   b) To give importance to own thoughts
c) Social idea   d) Above all
- 7) For inculcating values in student states importance to _____
a) Continuous and regularity   b) Follow-up in time to time
c) Chance for value experience   d) Above all
- 8) 'Child centred education' is advocated by _____ philosophy.
a) Idealism   b) Naturalism   c) Realism   d) Above all
- 9) The first pioneer of realism is _____
a) John Dewey   b) Aristotle   c) Plato   d) None of these

P.T.O.

- 10) 'Earn and learn' scheme started by _____
 a) J. Krushna Murti   b) Ravindranath Tagore
 c) Swami Vivekanand   d) Karmveer Bhaurao Patil

मराठी रूपांतर

1. योग्य पर्याय निवडा :

10

- 1) शिक्षणातून विद्यार्थ्यांचा _____ विकास साधाव्याचा असतो.
 अ) भावात्मक   ब) बोधात्मक   क) क्रियात्मक   ड) वरील सर्व
- 2) 'शिक्षण ही द्विकेंद्री प्रक्रिया आहे' अस _____ या विचारवंताचे मत आहे.
 अ) जॉन ड्यूई   ब) अँडम्स   क) गेट्स्   ड) रूसो
- 3) शांततेसाठी शिक्षणाच्या संकल्पनेत खालील _____ बाबीचा समावेश होतो.
 अ) अहिंसेचे शिक्षण   ब) आंतरराष्ट्रीय सामंजस्याचे शिक्षण
 क) मानवतेचे शिक्षण   ड) वरील सर्व
- 4) जीवनातील दुःखापासून मुक्त होण्यास मदत करणे हे _____ शिक्षणाचे ध्येय होते.
 अ) वैदिक   ब) बौद्ध   क) जैन   ड) इस्लाम
- 5) जैन शिक्षणाचे _____ ध्येय नव्हते.
 अ) चारित्र्य संवर्धन करणे   ब) सम्यक ज्ञान देणे
 क) विहारातून शिक्षण देणे   ड) अहिंसेचे पालन करण्याची सवय लावणे
- 6) मूल्य म्हणजे _____
 अ) ज्याला आपण नैतिकदृष्ट्या पसंती देतो
 ब) ज्याला आपल्या दृष्टिकोनातून महत्त्व आहे
 क) सामाजिक आदर्श होय
 ड) वरील सर्व
- 7) विद्यार्थ्यांमध्ये मूल्यांच्या रूजवणूकीसाठी _____ ला महत्त्व आहे.
 अ) सातत्य व नियमितपणा   ब) वेळच्या वेळी पाठपुरावा करणे
 क) मूल्य अनुभवण्याची संधी   ड) वरील सर्व
- 8) बाळकेंद्री शिक्षणाचा पुरस्कार _____ तत्त्वज्ञानाने केला.
 अ) आदर्शवाद   ब) निसर्गवाद   क) वास्तववाद   ड) वरील सर्व
- 9) वास्तववादाचा पहिला उद्गाता _____ हा आहे.
 अ) जॉन ड्यूई   ब) ऑरिस्टॉटल   क) प्लेटो   ड) यापैकी नाही
- 10) 'कमवा व शिका' ही अभिनव योजना _____ यांनी सुरू केली.
 अ) जे. कृष्णमूर्ती   ब) रविंद्रनाथ टागोर
 क) स्वामी विवेकानंद   ड) कर्मवीर भाऊराव पाठील

Seat No.	
-------------	--

**B.Ed. (Part – I) (Semester – I) (Old) Examination, 2017
EDUCATION IN EMERGING INDIAN SOCIETY (Paper – I)
Philosophical Foundation of Education**

Day and Date : Tuesday, 28-11-2017

Marks : 40

Time : 10.30 a.m. to 12.30 p.m.

N.B. : 1) *All questions are compulsory.*
2) *Figures to the right indicate marks.*

2. Answer the following questions (**any one**) : **10**
  - 1) Explain the concept and aim of Education.
  - 2) Compare the educational aims between Buddha and Jain Philosophy.
3. Answer the following questions (**any one**) : **10**
  - 1) State the additional things in modern education by Naturalism and Realism.
  - 2) Compare ancient and modern period with reference to teachers status.
4. Answer the following questions in brief : **8**
  - 1) Why is the need of values ?
  - 2) State the educational thoughts of Ravindranath Tagore.
5. Answer the following questions in brief : **12**
  - 1) What is meant by education for leisure time ? Suggest two activities of education for leisure time.
  - 2) Which are the educational aims of Idealism ideology ?
  - 3) Write four important principles from teachers code of ethics.

मराठी रूपांतर

2. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणतेही **एक**) : **10**
  - 1) शिक्षणाची संकल्पना व ध्येये स्पष्ट करा.
  - 2) शिक्षणाच्या ध्येयाबाबत बौद्ध व जैन तत्त्वज्ञान पंथाची तुलना करा.

3. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणताही एक) : 10
- 1) निसर्गवाद व वास्तववाद यांनी आधुनिक शिक्षणात कोणती भर घातली ते सांगा.
  - 2) प्राचीन व आधुनिक काळातील शिक्षकांच्या दर्जाबाबत तुलना करा.
4. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा : 8
- 1) मूल्यांची गरज का आहे ?
  - 2) रविंद्रनाथ टागोरांचे शिक्षणाविषयी विचार सांगा.
5. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा : 12
- 1) फावल्या वेळेसाठी शिक्षण म्हणजे काय ते सांगून फावल्यावेळेतील शिक्षणासाठी दोन उपक्रम सूचवा.
  - 2) आदर्शवाद विचारसरणीनुसार शिक्षणाची ध्येय कोणती ?
  - 3) शिक्षकांच्या आचार संहितेतील चार महत्त्वाची तत्त्वे लिहा.
-

SLR-IP – 2

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	----------

B.Ed. (Part – I) (Semester – I) (Old) Examination, 2017
DEVELOPMENT OF LEARNER AND TEACHING LEARNING PROCESS
Paper – II : Development of Learner

Day and Date : Thursday, 30-11-2017
Time : 10.30 a.m. to 12.30 p.m.

Max. Marks : 50

- N.B. :** 1) **All questions are compulsory.**
2) **Figures to right indicate full marks.**
3) **Q. No. 1 is compulsory. It should be solved in first 15 minutes in Answer Book Page No. 3. Each question carries one mark.**

MCQ/Objective Type Questions

Duration : 15 Minutes

Marks : 10

1. Choose the correct alternative :

(10×1=10)

- 1) The father of experimental psychology is
a) Darwin   b) Wordsworth   c) Dewey   d) Wilhelm Wundt
- 2) The cause of individual difference is
a) Heredity   b) Environment
c) Geographical factor   d) All above
- 3) Development is a product of
a) Heritage   b) Environment
c) Society   d) Heredity and Environment
- 4) The two factor theory is stated by
a) Guilford   b) Spearman   c) Thorndyke   d) Thurston
- 5) There are _____ types of acquired behaviour.
a) 3   b) 4   c) 2   d) 5
- 6) Attitude, skills and habits are include in
a) Innate behaviour   b) Acquired behaviour
c) General tendency   d) All above
- 7) The social ability in emotional intelligence includes
a) Motivation   b) Self regulation   c) Empathy   d) Self awareness
- 8) Adolescence is identified to _____ age.
a) 6 to 12 years   b) 8 to 12 years   c) 8 to 13 years   d) 6 to 15 years
- 9) In personality _____ components are included.
a) Physical   b) Mental   c) Emotional   d) All of above
- 10) Acceptance is a _____ of counselling.
a) Technique   b) Theory   c) Tool   d) Principle

P.T.O.

मराठी रूपांतर

१. योग्य पर्याय निवडा :

१०

- १) प्रायोगिक मानसशास्त्राचा जनक _____ यांना म्हटले जाते.
अ) डार्विन   ब) वुडवर्थ   क) ड्यूई   ड) विल्हेम वुट
- २) व्यक्तिभेद निर्माण होण्याचे कारण
अ) अनुवंश   ब) परिस्थिती   क) भौगोलिक घटक   ड) वरील सर्व
- ३) विकास हे _____ फलित होय.
अ) वारस्याचे   ब) परिसराचे
क) समाजाचे   ड) अनुवंश व परिस्थितीचे
- ४) द्विघटक उपपत्ती _____ यांनी मांडला आहे.
अ) गिल्फोर्ड   ब) स्पिरमन   क) थॉर्नडाईक   ड) थर्स्टन
- ५) संपादित वर्तनाचे _____ प्रकार आहेत.
अ) तीन   ब) चार   क) दोन   ड) पाच
- ६) दृष्टिकोन, कौशल्य व संवयीचा समावेश _____ होतो.
अ) सूप्त वर्तनात   ब) संपादित वर्तनात
क) सामान्य दृष्टिकोनात   ड) वरील सर्व
- ७) भावनिक बुद्धिमतेतील सामाजिक समतेत _____ चा समावेश होतो.
अ) प्रेरणा   ब) स्व-नियमन   क) परानुभूती   ड) स्व-जाणीव
- ८) कुमारावस्था _____ वयापर्यंत ओळखली जाते.
अ) ६ ते १२ वर्षे   ब) ८ ते १२ वर्षे   क) ८ ते १३ वर्षे   ड) ६ ते १५ वर्षे
- ९) व्यक्तिमत्वाच्या संकल्पनेत _____ हे घटक समाविष्ट होतात.
अ) शारीरिक   ब) मानसिक   क) भावनिक   ड) वरील सर्व
- १०) स्विकार हे समुपदेशनाचे _____ आहे.
अ) तंत्र   ब) सिद्धांत   क) साधन   ड) तत्व

Seat No.	
-------------	--

B.Ed. (Part – I) (Semester – I) (Old) Examination, 2017
DEVELOPMENT OF LEARNER AND TEACHING LEARNING PROCESS
Paper – II : Development of Learner

Day and Date : Thursday, 30-11-2017
Time : 10.30 a.m. to 12.30 p.m.

Marks : 40

N.B. : 1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to right indicate full marks.***

2. Answer the following questions (**any one**) : **10**
- 1) What is meant by educational psychology ? Explain any one of different study method of educational psychology.
  - 2) Explain the problems and needs of adolescent child in detail.
3. Answer the following questions (**any one**) : **10**
- 1) What is meant by intelligence ? Explain any one theory of intelligence.
  - 2) What is individual difference ? Explain the causes of individual difference.
4. Answer the following questions in brief : **8**
- 1) Which are the exceptional children ? Explain it.
  - 2) Explain the importance of I.Q.
5. Answer the following questions in brief : **12**
- 1) Which are test of intelligence ?
  - 2) Explain the differentiate in between slow and gifted learner.
  - 3) Explain the concept of creativity.

मराठी रूपांतर

२. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणतेही एक) : १०
- १) शैक्षणिक मानसशास्त्र म्हणजे काय ? मानसशास्त्राच्या विविध अभ्यास पद्धती पैकी कोणतीही एक पद्धती स्पष्ट करा.
- २) कुमारावस्थेतील मुलांच्या समस्या व गरजा सविस्तर पणे स्पष्ट करा.
३. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणतेही एक) : १०
- १) बुद्धिमत्ता म्हणजे काय ? कोणतेही एक सिद्धांत स्पष्ट करा.
- २) व्यक्तिभेद म्हणजे काय ? व्यक्तिभेदाची कारणे स्पष्ट करा.
४. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा : ८
- १) अपवादात्मक मुले कोणती ? स्पष्ट करा.
- २) बुद्धि गुणांकाचे महत्व स्पष्ट करा.
५. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा : १२
- १) बुद्धीमतेच्या चाचण्या कोणते ?
- २) सावकाश शिकणारे अध्ययनार्थी व कुशाग्र अध्ययनार्थी यातील फरक स्पष्ट करा.
- ३) सर्जनशीलतेची संकल्पना स्पष्ट करा.

SLR-IP – 3

Set **P**

Seat No.	
----------	--

**B.Ed. (Part – I) (Semester – I) Examination, 2017
(Old)**

**DEVELOPMENT OF EDUCATIONAL SYSTEM IN INDIA AND SECONDARY
EDUCATION**

Paper – III : Development of Educational System in India

Day and Date : Monday, 4-12-2017

Max. Marks : 50

Time : 10.30 a.m. to 12.30 p.m.

- N.B :**
- 1) **All** questions are **compulsory**.
  - 2) Question No. 1 is **compulsory**. It should be solved in first **15** minutes in Answer Book on Page No. 3.
  - 3) **Right** side figures shows the marks of question.

MCQ/Objective Type Questions

Duration : 15 Minutes

Marks : 10

1. Choose correct answer.

10

- 1) In Indian education history _____ called as 'Torchbearer in the path of progress of Indian Education.
A) Charter Act 1913
B) Wood's Despatch
C) Mecauly's Minutes
D) Missionary's Work
- 2) For the Basic Education curriculum _____ Committee submit total two reports.
A) Dr. Zakir Hussen
B) Khan Abdul Gafarkhan
C) Madanmohan Malviya
D) Moulana Azad
- 3) Shri J.P. Naik was the secretary of _____ Commission.
A) Radhakrishnan
B) Mudaliyan
C) Knowledge
D) Kothari
- 4) G.K. Gokhle said that '_____ Education for National freedom' that is the aim of education when the present the education bill for compulsory primary Education – 1911.
A) Primary
B) Secondary
C) National
D) Sport
- 5) In Muslim period education, higher education given in 'Madarsa'. Word 'Madarsu' origin from word 'Daras' _____ is the meaning of Daras.
A) Give speech
B) Go out
C) I write
D) Place of writing
- 6) 'A-B course' _____ Commission recommended in curriculum for secondary education.
A) Lord Curzon Policy
B) Sadler Commission
C) Sargent Report
D) Hunter Commission
- 7) 'National curriculum frame work for school Education'. This document publish for discussion are the part of
A) Revised National Policy on Education 1992
B) National Policy on Education 2001
C) Rammurti Review Committee Report 1990
D) National Education Policy 1986

P.T.O.

- 8) After complete the education of the student 'Samavartan Ceremony' was zone as a convocation ceremony in the _____ education system.
 A) Vedic B) Muslim C) Buddhist D) Christian
- 9) The recommendation of 'Establishment of 'Department of Public Instruction' given by
 A) Lord Mecauly B) Lord Bentinck
 C) Charls Wood D) Lord Curzon
- 10) There was ten rules for student to give admission in _____ period education.
 A) Vedic B) Buddhist
 C) Muslim D) Christian

मराठी रूपांतर

१. योग्य पर्याय निवडा :

१०

- १) भारतीय शिक्षणाच्या इतिहासात _____ याला 'भारतीय शिक्षण विकास मार्गावरील प्रकाशझोत' असे म्हटले आहे.
 अ) चार्टर अॅक्ट १९१३ ब) वूडचा रवानिता
 क) मेकॉलेचे विवरणपत्र ड) मिशनरीचे कार्य
- २) _____ समितीने मूलोद्योगी शिक्षण अभ्यासक्रमाचे दोन अहवाल सादर केले.
 अ) डॉ. झाकीर हुसेन ब) खान अब्दुल गफारखान
 क) मदनमोहन मालवीय ड) मौलाना आझाद
- ३) श्री.जे.पी. नाईक हे _____ आयोगाचे सचिव होते.
 अ) राधाकृष्णन् ब) मुदलियार क) ज्ञान ड) कोठारी
- ४) जी.के. गोखले यांनी ' _____ शिक्षण हे राष्ट्रीय स्वातंत्र्यासाठी' असे शिक्षणाचे द्येय त्यांनी सक्तीच्या प्राथमिक बीलात १९११ ला सादर केले.
 अ) प्राथमिक ब) माध्यमिक क) राष्ट्रीय ड) खेळाचे
- ५) मुस्लिम काळात उच्च शिक्षण 'मदरसा' मध्ये दिले जात होते. 'मदरसा' शब्दाची उत्पत्ती 'दरस' या शब्दापासून झालेली आहे त्याचा अर्थ _____ होय.
 अ) भाषण देणे ब) बाहेर जाणे क) भी लिहतो ड) लेखनाची जागा
- ६) 'ए-बी कोर्स' ची शिफारस माध्यमिक शिक्षणासाठी _____ यांनी अभ्यासक्रमात केली.
 अ) लॉर्ड कर्झन चे शैक्षणिक धोरण ब) सॅडलर आयोग
 क) सार्जंट रिपोर्ट ड) हंटर आयोग
- ७) 'नॅशनल करिक्युलम फ्रेम वर्क फॉर स्कूल एज्युकेशन' हा दस्तऐवज चर्चेसाठी प्रसिद्ध केला. हा दस्तऐवज _____ चा भाग होता.
 अ) सुधारीत राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरण १९९२ ब) राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरण २००२
 क) राममूर्ती पुनरावलोकन समिती अहवाल १९९० ड) राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरण १९८६
- ८) शिक्षण पूर्व झाल्यावर पदवीदान समारंभा सारखा 'समावर्तन सोहला' _____ या शिक्षण प्रणालीत केला जाता होता.
 अ) वैदिक ब) मुस्लिम क) बौद्ध ड) ख्रिश्चन
- ९) 'लोकशिक्षण विभागाची स्थापना' ही शिफारस _____ यांनी केली.
 अ) लॉर्ड मेकॉले ब) लॉर्ड बेंटिक क) चार्ल्स वुड ड) लॉर्ड कर्झन
- १०) विद्यार्थी प्रवेशासाठी दहा नियम _____ या काळातील शिक्षण प्रणालीत होते.
 अ) वैदिक ब) बौद्ध क) मुस्लिम ड) ख्रिश्चन

Seat No.	
-------------	--

**B.Ed. (Part – I) (Semester – I) Examination, 2017
(Old)
DEVELOPMENT OF EDUCATIONAL SYSTEM IN INDIA AND SECONDARY
EDUCATION**

Paper – III : Development of Educational System in India

Day and Date : Monday, 4-12-2017

Marks : 40

Time : 10.30 a.m. to 12.30 p.m.

N.B : 1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Right side figures shows the marks of question.***

2. Answer the following questions (**any one**) : **10**
- 1) Explain the contribution of National Educational movement to Indian education with the help of four main leaders educational work.
  - 2) Explain the objectives, curriculum and methods of teaching learning of vedic period education.
3. Answer the following question (**any one**) : **10**
- 1) State the objectives and recommendations of Kothari Commission.
  - 2) Explain the Mecauly's contribution to Indian education.
4. Answer the following questions in brief : **8**
- 1) Write the four educational reforms of Lord Curzon.
  - 2) Explain the four features of National Education Policy 2001.
5. Answer the following questions in brief : **12**
- 1) Write the for recommendations of Hunter Commission (1882).
  - 2) What is the concept of National Knowledge Commission (2006) ?
  - 3) Explain the educational view of Mahatma Gandhi.

Set P

मराठी रूपांतर

२. खालील प्रश्नाचे उत्तरे लिहा (कोणतेही एक) : १०
- १) राष्ट्रीय शैक्षणिक चळवळीने भारतीय शिक्षणात दिलेले योगदान चार प्रमुख नेत्यांच्या शैक्षणिक कार्यासह स्पष्ट करा.
- २) वैदिक काळातील शिक्षणाची उद्दिष्टे, अभ्यासक्रम व अध्यापन पद्धती स्पष्ट करा.
३. खालील प्रश्नाचे उत्तर लिहा (कोणताही एक) : १०
- १) कोठारी आयोगाची उद्दिष्टे व शिफारशी स्पष्ट करा.
- २) भारतीय शिक्षणासाठी मेकॉलेचे योगदान स्पष्ट करा.
४. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा : ८
- १) लॉर्ड कर्झन केलेल्या चार शैक्षणिक सुधारणा लिहा.
- २) राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरण २००१ ची चार वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
५. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा : १२
- १) हंटर आयोग (१८८२) च्या चार शिफारशी लिहा.
- २) राष्ट्रीय ज्ञान आयोग (२००१) ची संकल्पना काय आहे ?
- ३) महात्मा गांधी यांचा शैक्षणिक दृष्टीकोन स्पष्ट करा.

SLR-IP – 4

Seat No.	
-------------	--

Set	P
-----	----------

B.Ed. (Semester – I) (Old) Examination, 2017
ESSENTIALS OF EDUCATIONAL TECHNOLOGY AND EDUCATIONAL
MANAGEMENT
Essentials of Educational Technology (Paper – IV)

Day and Date : Wednesday, 6-12-2017
Time : 10.30 a.m. to 12.30 p.m.

Max. Marks : 50

- N.B. :** 1) **All questions are compulsory.**
2) **Figures to the right side indicate full marks.**
3) **Q. No. 1 is compulsory. It should be solved in first 15 minutes in Answer Book on Page No. 3.**

MCQ/Objective Type Questions

Duration : 15 Minutes

Marks : 10

1. Choose the correct alternative : **10**
- 1) The system is _____ process.
a) Dynamic   b) Complex   c) Self regulating   d) All above
  - 2) _____ is not a non-projected aid.
a) Globe   b) Flash card   c) Model   d) None of them
  - 3) The concept of action research is stated by _____
a) Dr. Thore   b) Dr. Gore   c) Dr. More   d) Dr. Kore
  - 4) Loswel's model is mostly used in _____ communication.
a) Mass   b) Personal   c) Interclass   d) Technical
  - 5) The behaviour of teacher studied in branch of _____
a) Behavioural technology   b) Training technology
c) Teaching technology   d) Instructional technology
  - 6) Brainstorming is initiated by _____
a) Keller   b) Asubern   c) Skinner   d) D. L. Cook
  - 7) The software of OHP is _____
a) Transparencies   b) Film strips
c) Slides   d) None of these
  - 8) The concept of technology in education includes _____
a) Formula   b) Tape-recorder   c) Definition   d) None of these

P.T.O.

- 9) Personalised instructional system discovered by _____
 a) Schramm b) Dr. Deval
 c) F. Keller d) Shanon and Weaver
- 10) The psychological side of communication is _____
 a) Sensation b) Perception c) Ability d) Memory

मराठी रूपांतर

१. योग्य पर्याय निवडा :

१०

- १) प्रणाली ही _____ प्रक्रिया आहे.
 अ) गतिमान ब) संकीर्ण क) स्वयं नियमित ड) वरील सर्व
- २) _____ हे अप्रक्षेपित साधन नाही.
 अ) पृथ्वीगोल ब) प्लॅशकार्ड क) प्रतिकृती ड) यापैकी नाही
- ३) कृति संशोधनाची संकल्पना _____ यांनी मांडली.
 अ) डॉ. थोरे ब) डॉ. गोरे क) डॉ. मोरे ड) डॉ. कोरे
- ४) लॉस्वेलचे प्रतिमान _____ संप्रेषणात अधिक प्रमाणात वापरले जाते.
 अ) जन ब) वैयक्तिक क) वर्गातर्गत ड) तांत्रिक
- ५) शिक्षकाच्या वर्तनाचा अभ्यास _____ शाखेत केला जातो.
 अ) वर्तन तंत्रविज्ञान ब) प्रशिक्षण तंत्रविज्ञान
 क) अध्यापन तंत्रविज्ञान ड) अनुदेशन तंत्रविज्ञान
- ६) बुद्धिमंथनाचा पुरस्कार _____ यांनी केला.
 अ) केलर ब) ऑसबर्न क) स्किनर ड) डी. एल. कुक
- ७) उर्ध्वशीर्ष प्रक्षेपकाचे सॉफ्टवेअर _____ हे आहे.
 अ) पारदर्शिका ब) फिल्म स्ट्रीप्स
 क) पारदर्शी (स्लाइड्स) ड) यापैकी नाही
- ८) शिक्षणातील तंत्रविज्ञान या संकल्पनेत _____ या बाबीचा समावेश होतो.
 अ) सूत्रे ब) टेप-रेकॉर्डर क) संज्ञा ड) यापैकी नाही
- ९) व्यक्तिगत अनुदेशन प्रणालीचा विकास _____ यांनी केला.
 अ) श्रॉम ब) डॉ. देवल क) एफ. केलर ड) शॉनन व व्हीव्हर
- १०) संप्रेषणाची मानसशास्त्रीय बाजू _____ ही आहे.
 अ) संवेदना ब) अवबोध क) क्षमता ड) स्मरण

Seat No.	
-------------	--

B.Ed. (Semester – I) (Old) Examination, 2017
ESSENTIALS OF EDUCATIONAL TECHNOLOGY AND EDUCATIONAL
MANAGEMENT

Essentials of Educational Technology (Paper – IV)

Day and Date : Wednesday, 6-12-2017
Time : 10.30 a.m. to 12.30 p.m.

Marks : 40

N.B. : 1) **All questions are compulsory.**
2) **Figures to the right side indicate full marks.**

2. Answer the following questions (**any one**) : **10**
- 1) What is system approach ? How will you use it for classroom teaching ?
  - 2) What is communication ? Explain the component of communication and types of communication.
3. Answer the following questions (**any one**) : **10**
- 1) What do you meant by educational technology ? Explain nature and scope of educational technology.
  - 2) What are the essential characteristics of educational technology teacher ? Explain the role of E. T. teacher.
4. Answer the following questions in brief : **8**
- 1) Explain steps of action research.
  - 2) Explain the types of programmed learning.
5. Answer the following questions in brief : **12**
- 1) Classify the instructional materials.
  - 2) Explain the characteristics of scientific method.
  - 3) Draw layout of Educational Technology Laboratory.

मराठी रूपांतर

सूचना : १) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

२. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणतेही एक) : १०
- १) प्रणाली उपागम म्हणजे काय ? वर्गाध्यापनासाठी तुम्ही प्रणाली उपागमाचा वापर कसा कराल ?
- २) संप्रेषण म्हणजे काय ? संप्रेषणातील घटक आणि संप्रेषणाचे प्रकार स्पष्ट करा.
३. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणतेही एक) : १०
- १) शैक्षणिक तंत्रविज्ञान म्हणजे काय ? शैक्षणिक तंत्रविज्ञानाचे स्वरूप आणि व्याप्ती स्पष्ट करा.
- २) शैक्षणिक तंत्रविज्ञान शिक्षकाची आवश्यक गुणवैशिष्ट्ये कोणती ? शैक्षणिक तंत्रविज्ञान शिक्षकाची भूमिका स्पष्ट करा.
४. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा : ८
- १) कृती संशोधनाच्या पायऱ्या विशद करा.
- २) क्रमन्वित अध्ययनाचे प्रकार स्पष्ट करा.
५. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा : १२
- १) अनुदेशन साहित्याचे वर्गीकरण करा.
- २) शास्त्रीय पद्धतीची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- ३) शैक्षणिक तंत्रविज्ञान प्रयोगशाळेचा आराखडा तयार करा.

SLR-IP – 5

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

B.Ed. (Semester – I) (Old) Examination, 2017
Paper – V : INFORMATION TECHNOLOGY AND AN ELECTIVE
Information Technology

Day and Date : Friday, 8-12-2017
Time : 10.30 a.m. to 12.30 p.m.

Max. Marks : 50

Instruction : Q. No. 1 is **compulsory**. It should be solved in **first 15 minutes** in Answer Book Page No. 3.

MCQ/Objective Type Questions

Duration : 15 Minutes

Marks : 10

1. Choose the correct alternatives :

10

- 1) The process of converting Digital signals to Analog signals is called
  - a) Modulation
  - b) De-modulation
  - c) Internal data transfer
  - d) External data transfer
- 2) The deleted files and folders are kept in
  - a) My documents
  - b) My briefcase
  - c) Re-cycle bin
  - d) My computer
- 3) The first page of any website is
  - a) Front page
  - b) Home page
  - c) Web page
  - d) Head page
- 4) 1 KB = _____ bytes.
  - a) 1024
  - b) 512
  - c) 100
  - d) 10000
- 5) WWW stands for
  - a) World Wide Web
  - b) World Wise Web
  - c) Word Wide Web
  - d) Word Wise Web
- 6) The name of first generation computer was
  - a) UNIVAC
  - b) EDVAC
  - c) ENIAC
  - d) UNIPAK
- 7) The main memory of computer is
  - a) Permanent
  - b) Volatile
  - c) Magnetic
  - d) Electric
- 8) The correspondence with the help of mail-merge is the characteristic of
  - a) MS-power point
  - b) Mail manager
  - c) MS-Word
  - d) MS-Excel
- 9) The most used input devices are
  - a) Keyboard, digitizer
  - b) Keyboard, mouse
  - c) Keyboard, scanner
  - d) Keyboard, mike
- 10) The device used for cheque clearing in banks is
  - a) Scanner
  - b) OMR
  - c) MICR
  - d) Barcode reader

P.T.O.

मराठी रूपांतर

१. योग्य पर्याय निवडा.

१०

- १) डिजीटल सिग्नलचे रूपांतर ऑनलाॅग सिग्नल्स मध्ये होण्याच्या प्रक्रियेस _____ म्हणतात.
 अ) मोड्युलेशन
 ब) डि-मोड्युलेशन
 क) इंटरनल डाटा ट्रान्सफर
 ड) एक्सटर्नल डाटा ट्रान्सफर
- २) वापर केलेल्या व नंतर डिलीट केलेल्या फाईल्स, फोल्डर्स _____ मध्ये ठेवल्या जातात.
 अ) माय डॉक्युमेंट्स
 ब) माय ब्रिफकेस
 क) रि-सायकल बीन
 ड) माय कॉम्प्युटर
- ३) कोणतीही वेबसाईट उघडल्यानंतर पहिले पान समोर येते त्यास _____ म्हणतात.
 अ) फ्रंट पेज
 ब) होम पेज
 क) वेब पेज
 ड) हेड पेज
- ४) १ KB = _____ bytes.
 अ) १०२४
 ब) ५१२
 क) १००
 ड) १००००
- ५) WWW म्हाणजे
 अ) वर्ल्ड वाईड वेब
 ब) वर्ल्ड वाईज वेब
 क) वर्ड वाईड वेब
 ड) वर्ड वाईज वेब
- ६) पहिल्या पिढीच्या संगणकाचे नाव _____ होते.
 अ) UNIVAC
 ब) EDVAC
 क) ENIAC
 ड) UNIPAK
- ७) संगणकाची मुख्य स्मृती _____ असते.
 अ) कायम स्वरूपाची
 ब) संप्लवनशिल
 क) चुंबकीय
 ड) विद्युत
- ८) मेलमर्जचा वापर करून पत्रव्यवहार करणे हे _____ चे वैशिष्ट्य आहे.
 अ) एम. एस. पॉवरपॉईंट
 ब) मेल मॅनेजर
 क) एम.एस. वर्ड
 ड) एम.एस. एक्सेल
- ९) सर्वात प्रचलित इनपुट उपकरणे _____ ही आहेत.
 अ) किबोर्ड-डिजीटायझर
 ब) किबोर्ड-माऊस
 क) किबोर्ड-स्कॅनर
 ड) किबोर्ड-माईक
- १०) बँकांमध्ये चेक क्लिअरिंगची कामे करण्यासाठी _____ या इनपुट उपकरणाचा उपयोग करतात.
 अ) स्कॅनर
 ब) ओ.एम.आर.
 क) एम.आय.सी.आर.
 ड) बारकोड रिडर

Seat No.	
-------------	--

B.Ed. (Semester – I) (Old) Examination, 2017
Paper – V : INFORMATION TECHNOLOGY AND AN ELECTIVE
Information Technology

Day and Date : Friday, 8-12-2017
Time : 10.30 a.m. to 12.30 p.m.

Marks : 40

2. Answer the following questions (**any one**) : 10
- 1) Explain the concept and scope of Information Communication Technology.
  - 2) What is meant by computer ? Explain the working of computer with the help of block diagram.
3. Answer the following questions (**any one**) : 10
- 1) Explain the characteristics of MS-power point. Explain how will you use MS-power point in teaching.
  - 2) Explain in brief the Input and Output devices of computer.
4. Answer the following questions in brief : 8
- 1) What is meant by virus ? Explain how will you make your computer virus-free.
  - 2) Explain the difference between system software and application software.
5. Answer the following questions in brief : 12
- 1) Explain the characteristics of MS-Word.
  - 2) Explain the history of computer in brief.
  - 3) Explain the functions of operating system.

मराठी रूपांतर

२. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणताही एक) : १०
- १) माहिती संप्रेषण तंत्रविज्ञानाची संकल्पना स्पष्ट करून त्याची व्याप्ती स्पष्ट करा.
  - २) संगणक म्हणजे काय ? रचना कृती (ब्लॉक डायग्राम) च्या आधारे संगणकाची कार्यपद्धती स्पष्ट करा.
३. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणताही एक) : १०
- १) एम.एस. पॉवर पॉइंट वैशिष्ट्ये सांगा. एम.एस. पॉवर पॉइंट चा उपयोग अध्यापनात कसा कराल ?
  - २) संगणकाची अंतर्गमन व बहिर्गमन साधने थोडक्यात स्पष्ट करा.

४. खालील थोडक्यात उत्तरे लिहा :

८

- १) व्हायरस म्हणजे काय ? त्यापासून मुक्तता कशी कराल ?
- २) सिस्टिम सॉफ्टवेअर व ॲप्लीकेशन सॉफ्टवेअर मधील फरक स्पष्ट करा.

५. खालील थोडक्यात उत्तरे लिहा :

१२

- १) एम.एस. वर्डची वैशिष्ट्ये नमूद करा.
  - २) संगणकाचा इतिहास थोडक्यात लिहा.
  - ३) ऑपरेटिंग सिस्टिमची कार्ये स्पष्ट करा.
-

SLR-IP – 6

Seat No.	
----------	--

Set **P**

B.Ed. (Semester – I) (Old) Examination, 2017
Paper – VI : MARATHI METHODOLOGY

Day and Date : Monday, 11-12-2017
Time : 10.30 a.m. to 12.30 p.m.

Max. Marks : 50

- सूचना :** 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक गुण दर्शवितात.
3) प्रश्न क्रमांक १ आवश्यक आहे. तो पहिल्या १५ मिनिटांत उत्तरपत्रिकेत पृष्ठ क्रमांक ३ वर सोडवावा.

MCQ/Objective Type Questions

Duration : 15 Minutes

Marks : 10

१. योग्य पर्याय निवडा :

10

- १) इ. ५ वी साठी निबंधाचे अध्यापन _____ पद्धतीने करावे.
अ) शिक्षकांनी तोंडी मुद्दे सांगावेन
ब) निबंध लिहून द्यावा
क) चित्र व मुद्द्यांच्या आधारे चर्चा करावी
ड) पालकांच्या मदतीने लिहिण्यास सांगावे
- २) मराठी राजभाषा दिन _____ रोजी साजरा करतात.
अ) २७ फेब्रुवारी   ब) १ मे   क) २८ फेब्रुवारी   ड) ५ सप्टेंबर
- ३) वक्तृत्व, नाट्य अशा कला अवगत करण्याचा पाया _____ हा आहे.
अ) वाचन   ब) लेखन   क) श्रवण   ड) भाषण
- ४) विशिष्ट प्रदेशात बोलल्या जाणाऱ्या भाषेला _____ असे म्हणतात.
अ) बोलीभाषा   ब) प्रादेशिक भाषा
क) प्रमाणभाषा   ड) राष्ट्रभाषा
- ५) एखाद्या समस्येवर अनेक उपाय शोधून काढण्यासाठी _____ पद्धतीचा उपयोग केला जातो.
अ) बुद्धिमंथन   ब) चर्चा   क) परिसंवाद   ड) प्रकल्प

P.T.O.

- ६) अनौपचारिक संभाषणाचा _____ हा मुख्य आधार असतो.
अ) विचार   ब) लेखन   क) भावना   ड) सहानुभूती
- ७) विद्यार्थ्यांला विचारप्रवण बनविण्याची क्षमता _____ तंत्रात असते.
अ) नाट्यीकरण   ब) मुलाखत   क) रसग्रहण   ड) पर्यवेक्षित
- ८) वर्गाध्यापनाच्या उद्दिष्टांचा _____ हा क्रम बरोबर आहे.
अ) आकलन-ज्ञान-उपयोजन   ब) अभिरुची-आकलन-ज्ञान
क) अभिव्यक्ती-ज्ञान-आकलन   ड) ज्ञान-आकलन-उपयोजन
- ९) कमी खर्चिक व पुष्कळ माहितीच्या ज्ञानप्राप्तीचे साधन _____ हे आहे.
अ) रेडिओ   ब) दूरदर्शन   क) व्हिडीओ   ड) भ्रमणध्वनी
- १०) व्याख्यान ही _____ केंद्री पद्धत आहे.
अ) विद्यार्थी   ब) अभ्यासक्रम   क) पाठ्यक्रम   ड) शिक्षक
-

Seat No.	
-------------	--

B.Ed. (Semester – I) (Old) Examination, 2017
Paper – VI : MARATHI METHODOLOGY

Day and Date : Monday, 11-12-2017
Time : 10.30 a.m. to 12.30 p.m.

Marks : 40

*सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक गुण दर्शवितात.*

२. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणतेही एक) : 10
- १) मातृभाषा अध्यापनाची तंत्रे सांगून नाट्यीकरण तंत्राचे महत्व सांगून मर्यादा स्पष्ट करा.
- २) भाषिक कौशल्याचा विकास करताना लेखन व वाचन या कौशल्याचा विकास कसा कराल ते सोदाहरण स्पष्ट करा.
३. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणतेही एक) : 10
- १) मातृभाषेचा अंतर्गत सहसंबंध स्पष्ट करून मराठी भाषेचा इंग्रजी भाषेशी असलेला सहसंबंध स्पष्ट करा.
- २) गद्य अध्यापनाची उद्दिष्टे सांगून कथा या साहित्य प्रकाराचे अध्यापन कसे कराल ते स्पष्ट करा.
४. थोडक्यात उत्तरे लिहा : 8
- १) भाषाप्रयोग शाळेचे महत्व स्पष्ट करा.
- २) राज्यभाषा म्हणून मराठीचे महत्व स्पष्ट करा.
५. थोडक्यात उत्तरे लिहा : 12
- १) भ्रमणध्वनीचा वापर अध्यापनात कसा कराल ते स्पष्ट करा.
- २) उद्गामी-अवगामी पद्धतीचा वापर कसा कराल ते स्पष्ट करा.
- ३) भाषा अध्यापनाद्वारे मूल्यांची रूजवणूक कशी कराल ते स्पष्ट करा.

SLR-IP – 7

Seat No.	
-------------	--

Set	P
-----	----------

**B.Ed. (Semester – I) (Old) Examination, 2017
HINDI METHODOLOGY (Paper – VI)**

Day and Date : Monday, 11-12-2017
Time : 10.30 a.m. to 12.30 p.m.

Max. Marks : 50

- सूचनाएँ:** 1) सवाल क्र. १ अनिवार्य है। उसे पहले 15 मिनट में पृष्ठ क्रमांक ३ में लिखिए।
2) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।
3) प्रश्न क्र. १ बहुपर्यायी प्रश्न हैं।
4) दाईं ओर दिए गए अंक मार्क्स दर्शाते हैं।

MCQ/Objective Type Questions

Duration : 15 Minutes

Marks : 10

1. निम्नलिखित प्रश्नों में दिए गए पर्यायों में से सही पर्याय चुनिए : 10
- 1) त्रिभाषा सूत्र में _____ भाषा का समावेश नहीं है।
अ) अंग्रेजी
ब) संस्कृत
क) मातृभाषा
ड) हिंदी
  - 2) महाराष्ट्र सरकार द्वारा नई पुनर्रचित शिक्षा नीति के अनुसार ६-८ वी यह _____ स्तर है।
अ) प्राथमिक
ब) उच्च प्राथमिक
क) माध्यमिक
ड) उच्च माध्यमिक
  - 3) डॉ. वेस्ट प्रणाली का प्रमुख तत्त्व _____ है।
अ) लेखन
ब) संभाषण
क) वाचन
ड) अध्यापन
  - 4) हिंदी भाषा महाराष्ट्र में _____ भाषा के रूप में पढाई जाती है।
अ) प्रथम
ब) तृतीय
क) चतुर्थ
ड) द्वितीय
  - 5) शिक्षा में सबसे सरल, सस्ता व सहायक साधन _____ है।
अ) फलक
ब) दूरदर्शन
क) रेडियो
ड) टेपरेकार्डर

P.T.O.

- 6) प्रश्न प्रकारों में से _____ यह वस्तुनिष्ठ प्रश्न प्रकार नहीं है ।
अ) रिक्त स्थानों की पूर्ति ब) किसने किससे कहा
क) निबंधात्मक ड) जोड़ी मिलाओ
- 7) हिंदी दिवस _____ तारीख को मनाया जाता है ।
अ) 13 सितंबर ब) 14 सितंबर
क) 15 नवंबर ड) 14 नवंबर
- 8) स्वाभाविक प्रणाली के अनुसार _____ के वातावरण में भाषा आत्मसात की जाती है ।
अ) द्वितीय भाषा ब) तृतीय भाषा
क) मातृ भाषा ड) इसके अलावा
- 9) निम्नलिखित में से _____ यह हिंदी अध्यापन की प्रयुक्ति नहीं है ।
अ) प्रश्न ब) विवरण
क) उदाहरण ड) उत्तर
- 10) इनमें से _____ यह संरचना का प्रकार है ।
अ) वृक्षाकार ब) निराकार
क) साकार ड) सरोकार
-

Seat No.	
-------------	--

B.Ed. (Semester – I) (Old) Examination, 2017
HINDI METHODOLOGY (Paper – VI)

Day and Date : Monday, 11-12-2017

Marks : 40

Time : 10.30 a.m. to 12.30 p.m.

सूचनाएँ: 1) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं ।
2) दाईं ओर दिए गए अंक मार्क्स दर्शाते हैं ।

2. निम्नलिखित प्रश्नों के उत्तर लिखो : 10
- 1) सामाजिक, भावनिक एवं बौद्धिक विकास हेतु छात्र के जीवन में हिंदी भाषा की भूमिका स्पष्ट कीजिए ।
  - 2) स्वाभाविक प्रणाली एवं व्याकरण-अनुवाद प्रणाली का स्वरूप बताकर लाभ एवं हानियाँ लिखो ।
3. निम्नलिखित प्रश्नों के उत्तर लिखो : 10
- 1) हिंदी भाषा का अन्य विषयों से समवाय स्पष्ट करें ।
  - 2) हिंदी अध्यापक का महत्त्व बताकर विशेष गुण स्पष्ट करें ।
4. निम्नलिखित प्रश्नों के उत्तर संक्षेप में लिखो : 8
- 1) भूमिका पालन प्रतिमान में शिक्षक की भूमिका लिखो ।
  - 2) पुस्तक प्रदर्शनी का शैक्षिक महत्त्व लिखो ।
5. निम्नलिखित प्रश्नों के उत्तर संक्षेप में लिखो : 12
- 1) हिंदी शब्दकोश का महत्त्व लिखो ।
  - 2) दूरदर्शन की शिक्षा में उपयोगिता लिखो ।
  - 3) हिंदी शिक्षक संघटन में शिक्षक की भूमिका ।

SLR-IP – 8

Seat No.	
----------	--

Set **P**

**B.Ed. (Semester – I) (Old) Examination, 2017
Methodology of Teaching School Subjects
Paper – VI : ENGLISH METHODOLOGY**

Day and Date : Monday, 11-12-2017
Time : 10.30 a.m. to 12.30 p.m.

Max. Marks : 50

- N.B :** 1) **All questions are compulsory.**
2) **Question No. 1 is compulsory. It should be solved in first 15 minutes in Answer Book on Page No. 3.**
3) **Figures to the right indicate full marks.**

MCQ/Objective Type Questions

Duration : 15 Minutes

Marks : 10

1. Choose correct alternative :

10

- 1) 'Good morning', It is related to
a) idiom   b) formulas   c) phrases   d) above all
- 2) Practising strokes which is related to
a) Sounds   b) Letters   c) Clusters   d) above all
- 3) Affective domain is related to
a) Hand   b) Heart   c) Head   d) Above all
- 4) Which of the following is an audio-visual aid ?
a) T.V.   b) Radio   c) Tape-recorder   d) Picture
- 5) Pronunciation' is focused in _____ skill.
a) Loud reading   b) Loud speaking
c) Silent reading   d) Above all
- 6) Same sound but they are spelt differently for example 'cellar' and 'seller'- It is called
a) Homophones   b) Monophones
c) Different phones   d) None of above

P.T.O.

- 7) 'Spelling' is caught rather than taught-It is stated by
a) W.S. Tomkinson	b) Witherspoon
c) Max Muller	d) Above all
- 8) Direct method is called as
- Natural method
  - Reformed method
  - Natural and reformed method
  - None of above
- 9) Terms, rules, phrases and idioms are the examples of
a) Content words	b) Functional words
c) Verbal words	d) None of above
- 10) 'Different reading' are focused in _____ method.
a) Direct method	b) Bilingual method
c) Dr. West's new method	d) None of above
-

Seat No.	
----------	--

**B.Ed. (Semester – I) (Old) Examination, 2017
Methodology of Teaching School Subjects
Paper – VI : ENGLISH METHODOLOGY**

Day and Date : Monday, 11-12-2017

Marks : 40

Time : 10.30 a.m. to 12.30 p.m.

N.B :1) All questions are compulsory.

2) Figures to the right indicate full marks.

2. Answer the following questions (**any one**): **10**
- 1) What is communicative approach ? What are important factors of communicative approach ?
  - 2) What is pronunciation ? What is stress ? What is intonation ?
3. Answer the following questions (**any one**). **10**
- 1) What are the objectives of teaching English ? How do you inculcate values through English teaching ?
  - 2) What are the audio-visual aids ? What is the difference between 'Tape recorder' and 'Picture' ?
4. Answer the following questions in brief : **8**
- 1) What is the use of dictionary ?
  - 2) What is the use of language games ?
5. Answer the following questions in brief. **12**
- 1) What are the principles of language study ?
  - 2) How do you use concept attainment model in the classroom ?
  - 3) What are the sources of Learning experience ?

B.Ed. (Semester – I) (Old) Examination, 2017
URDU METHODOLOGY (Paper – VI)

Day and Date : Monday, 11-12-2017

Total Marks : 50

Time : 10.30 a.m. to 12.30 p.m.

(1×10=10)

1. مندرجہ ذیل متبادل میں سے صحیح متبادل چن کر لکھیے۔

- (1) اردو میں نظم و نثر کا آغاز..... ہی سے ہوا ہے۔
(a) دکن (b) دہلی (c) کلکتہ (d) پاکستان
- (2) پہلے مثال اور بعد میں ضابطہ یا اصول جس میں پیش کیا جاتا ہے اسے..... کہتے ہیں۔
(a) استقرائی طریقہ (b) استخراجی طریقہ (c) تشریحی (d) بیانیہ طریقہ
- (3) "آسمان سر پر اٹھانا" اس محاورے کا مطلب..... ہے۔
(a) کوشش کرنا (b) پلچل کرنا (c) شور و غل کرنا (d) اداس ہونا
- (4) ندریس کے درمیان ہاتھی کا ماڈل بتانا یہ..... تجربہ کہلاتا ہے۔
(a) براہ راست (b) بالراست (c) لفظی (d) غیر لفظی
- (5) طالب علم سبق کا مفہوم بتانا ہے یہ..... مقصد کی وضاحت ہے۔
(a) علم (b) تفہیم (c) اطلاق (d) دلچسپی
- (6) بانگہ در اس کتاب کے مصنف..... ہیں۔
(a) مولوی عبدالحق (b) سرسید احمد خان (c) مرزا غالب (d) ڈاکٹر علامہ اقبال
- (7) سرسید احمد کی پیدائش..... میں ہوئی۔
(a) 1817ء (b) 1876ء (c) 1857ء (d) 1818ء

SLR-IP – 11

Seat No.	
----------	--

Set **P**

**B.Ed. (Semester – I) (Old) Examination, 2017
Paper – VI**

**Methodology of Teaching School Subjects
MATHEMATICS METHODOLOGY**

Day and Date : Monday, 11-12-2017
Time : 10.30 a.m. to 12.30 p.m.

Max. Marks : 50

Instructions : 1) Q. No. 1 is **compulsory**. It should be solved in first 15 minutes in Answer Book on Page No. 3.

2) **All questions are compulsory.**

MCQ/Objective Type Questions

Duration : 15 Minutes

Marks : 10

I. Choose correct alternative and fill in the blanks.

10

- 1) Articulation is objective in _____ domain.
a) Affective   b) Psychomotor   c) Cognitive   d) All a, b, c
- 2) The number zero was invented in _____
a) India   b) America   c) Italy   d) Greece
- 3) We learn _____ % by sight.
a) 11   b) 83   c) 85   d) 3.5
- 4) Specific to general is principle of _____ method.
a) Deductive   b) Heuristic   c) Synthetic   d) Inductive
- 5) Bhaskracharya wrote _____ book.
a) Elements   b) Siddhant Shiromani
c) Lilavati   d) Ganit Niti
- 6) Inductive thinking model is stated by
a) Bekan   b) Aristotle   c) Hilda taba   d) Bruner
- 7) Learning by doing is principle of _____ method.
a) Synthetic   b) Laboratory   c) Inductive   d) Deductive
- 8) Mathematics laboratory is useful for _____ Learners.
a) Slow   b) General   c) Gifted   d) All a, b, c
- 9) The expected behavioural change must be
a) Measurable   b) Comparable   c) Significant   d) Improvable
- 10) The _____ is developed due to mathematics club.
a) IQ
b) Mathematical outlook
c) Logico-mathematical intelligence
d) Personality

P.T.O.

मराठी रूपांतर

१. योग्य पर्याय निवडा व रिकाम्या जागा भरा :

१०

- १) संधीकरण हे _____ क्षेत्रातील उद्दिष्ट आहे.
 अ) भावात्मक   ब) क्रियात्मक   क) बोधात्मक   ड) सर्व अ, ब, क
- २) शून्याचा शोध _____ देशात लागला.
 अ) भारत   ब) अमेरिका   क) इटली   ड) ग्रीस
- ३) आपण _____ % दृक प्रतिमांच्या माध्यमातून शिकतो.
 अ) ११   ब) ८३   क) ८५   ड) ३.५
- ४) विशिष्टाकडून सामान्याकडे हे _____ पद्धतीचे तत्व आहे.
 अ) अवगामी   ब) स्वयंशोधन   क) संयोजन   ड) उद्गामी
- ५) भास्कराचार्यांनी _____ हे पुस्तक लिहीले.
 अ) इलेमेंट्स   ब) सिद्धांत शिरोमणी
 क) लिलावती   ड) गणित नीती
- ६) उद्गमन विचार प्रतिमान _____ ने मांडले.
 अ) बेकन   ब) ऑरिस्टॉटल   क) हिल्डा टाबा   ड) बुनर
- ७) कृतीद्वारा शिक्षण हे _____ अध्यापन पद्धतीचे तत्व आहे.
 अ) संयोजन   ब) प्रयोगशाळा   क) उद्गामी   ड) अवगामी
- ८) गणित प्रयोगशाळा _____ अध्ययनार्थीस उपयुक्त आहे.
 अ) मंद   ब) सामान्य   क) प्रज्ञावान   ड) सर्व अ, ब, क
- ९) अपेक्षित वर्तन बदल हा _____ असावा.
 अ) मापनीय   ब) तौलानिक   क) लक्षणिय   ड) सुधारात्मक
- १०) गणित छंद मंडळामूळे विद्यार्थ्यांचा _____ विकसीत होतो.
 अ) बुद्धिगुणांक   ब) गणितीय दृष्टीकोन
 क) तार्किक गणितीय बुद्धीमत्ता   ड) व्यक्तिमत्व

Seat No.	
---------------------	--

**B.Ed. (Semester – I) (Old) Examination, 2017
Paper – VI
Methodology of Teaching School Subjects
MATHEMATICS METHODOLOGY**

Day and Date : Monday, 11-12-2017

Marks : 40

Time : 10.30 a.m. to 12.30 p.m.

2. Answer following questions (**any one**) : **10**
- 1) What is meant by learning experience ? Explain the classification of learning experience.
  - 2) What is meant by Correlation ? Explain the correlation of Mathematics with other subjects.
3. Answer following questions (**any one**) : **10**
- 1) Illustrate how the inductive and deductive methods of teaching Mathematics are supplementary to each other.
  - 2) Illustrate the steps of concept attainment model.
4. Answer following questions in brief. **8**
- 1) Explain the functions of Mathematics club.
  - 2) Explain the contribution of Ramanujan to Mathematics.
5. Answer following questions in brief. **12**
- 1) State the merits and demerits of synthetic method.
  - 2) Write short note on supervised study.
  - 3) Explain the importance of teacher handbook in teaching Mathematics.

मराठी रूपांतर

२. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणताही एक) : १०
- १) अध्ययन अनुभव म्हणजे काय ? अध्ययन अनुभवाचे वर्गीकरण स्पष्ट करा.
- २) समवाय म्हणजे काय ? गणित विषयाचा इतर विषयाशी समवाय स्पष्ट करा.
३. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणताही एक) : १०
- १) गणित अध्यापनाच्या उद्गामी व अवगामी पद्धती एकमेकास पूरक कशा ते उदाहरणासह स्पष्ट करा.
- २) संकल्पना प्राप्ती प्रतिमानाच्या पायऱ्या उदाहरणासह स्पष्ट करा.
४. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा : ८
- १) गणित छंद मंडळाची कार्ये स्पष्ट करा.
- २) रामानुजनचे गणितातील योगदान स्पष्ट करा.
५. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा : १२
- १) संयोजन पद्धतीचे गूण-दोष सांगा.
- २) पर्यवेक्षित अभ्यास यावर टीप लिहा.
- ३) गणित अध्यापनात शिक्षक हस्तपुस्तिकेचे महत्व स्पष्ट करा.

SLR-IP – 13

Seat
No.

Set **P**

**B.Ed. (Semester – I) (Old) Examination, 2017
METHODOLOGY HISTORY (Paper – VII)**

Day and Date : Wednesday, 13-12-2017

Max. Marks : 50

Time : 10.30 a.m. to 12.30 p.m.

- Instructions :** 1) **All questions are compulsory.**
2) **Right side figures shows the marks of question.**
3) **Q. No. 1 is compulsory. It should be solved in first 15 minutes in Answer Book Page No. 3.**

MCQ/Objective Type Questions

Duration : 15 Minutes

Marks : 10

1. Choose the correct option :

10

- 1) _____ was the Father of History.
a) Happold   b) Carlyle   c) Herodotus   d) Karl Marx
- 2) Student explains the nature of 'Non Co-operation Movement' is the specification of _____ objectives.
a) Knowledge   b) Understanding   c) Application   d) Skill
- 3) The jurisprudential inquiry model is developed by
a) John Bruner and Devid Asubel   b) Jaclin Gudnoo and George Astin
c) Donald Oliver and James Shaver   d) Above all
- 4) History is taught according to different periods, this method is called as
a) Integration   b) Chronological   c) Unit concentric   d) Biography
- 5) Direct experience of learning is provided by
a) Computer   b) Television
c) Video-cassette recorder   d) Excursion
- 6) _____ contain plan of daily teaching periods, home work, tests etc.
a) Hand book   b) Text book   c) Reference book   d) Magazine
- 7) History room is essential in secondary school for
a) Preparation of teaching to teacher
b) Creating historical environment
c) Keeping in safe models and teaching aids
d) Above all
- 8) A type of teaching method _____ is based on "Learning by doing" principle.
a) Lecture   b) Story   c) Project   d) Journey
- 9) When the historical information is presented into the text book the attitude should be
a) Subjective   b) Objective
c) Proudness of nation   d) Religious
- 10) Team-teaching method was started by
a) J. Loyd Trump   b) Herbert Spencer   c) John Dewey   d) George Pen

P.T.O.

मराठी रूपांतर

1. दिलेल्या पर्यायांपैकी योग्य पर्याय निवडून लिहा. 10
- 1) इतिहासाचा जनक _____ यांना म्हणतात.
 अ) हेप्पॉल्ड   ब) कार्लार्ईल   क) हेरोडोटस   ड) कार्ल मार्क्स
  - 2) विद्यार्थी 'असहकार आंदोलनाचे स्वरूप स्पष्ट करतो' हे इतिहास अध्यापनाच्या _____ उद्दिष्टाचे स्पष्टीकरण आहे.
 अ) ज्ञान   ब) आकलन   क) उपयोजन   ड) कौशल्य
  - 3) न्यायतत्त्वशास्त्रीय अन्वेषण प्रतिमान _____ यांनी विकसित केले आहे.
 अ) जॉन ब्रुनर व डेव्हिड आसुबेल   ब) जॅकलीन गुडनाऊ व जार्ज अस्टीन
 क) डोनाल्ड ऑलिव्हर व जेम्स शेव्हर   ड) वरील सर्व
  - 4) इतिहास निरनिराळ्या कालखंडात मांडून शिकवणे या पद्धतीला _____ म्हणतात.
 अ) समकेंद्र पद्धती   ब) कालक्रम पद्धती   क) घटकानुसार पद्धती   ड) चरित्र पद्धती
  - 5) प्रत्यक्ष अध्ययन अनुभवाचा पुरवठा _____ द्वारे केला जातो.
 अ) संगणक   ब) दूरदर्शन
 क) व्हीडिओ कॅसेट रेकॉर्डर   ड) क्षेत्रभेट
  - 6) _____ मध्ये दैनंदिन अध्यापनाचे नियोजन तासिका, गृहपाठ, चाचण्या इ. चे. नियोजन असते.
 अ) हस्तपुस्तिका   ब) पाठ्यपुस्तक   क) संदर्भपुस्तक   ड) मासिक
  - 7) माध्यमिक शाळेत इतिहास खोलीचे _____ साठी आवश्यक असते.
 अ) शिक्षकांना अध्यापनाची पूर्वतयारी करण्यासाठी
 ब) ऐतिहासिक वातावरण निर्माण करण्यासाठी
 क) प्रतिकृती व इतर शैक्षणिक साधने सुरक्षित ठेवण्यासाठी
 ड) वरील सर्व
  - 8) 'कृतिद्वार शिक्षण' या तत्त्वावर _____ ही अध्यापन पद्धती आधारित आहे.
 अ) व्याख्यान   ब) गोष्ट   क) प्रकल्प   ड) प्रवास
  - 9) पाठ्यपुस्तकात ऐतिहासिक माहिती सादर करताना _____ दृष्टिकोण असावा.
 अ) व्यक्तिनिष्ठ   ब) वस्तुनिष्ठ   क) देशाभिमानी   ड) धार्मिक
  - 10) सांघिक अध्यापनाची सुरुवात _____ यांनी केली.
 अ) जे. लॉर्ड ट्रंप   ब) हर्बर्ट स्पेन्सर   क) जॉन ड्युई   ड) जॉर्ज पेन

Seat No.	
-----------------	--

**B.Ed. (Semester – I) (Old) Examination, 2017
METHODOLOGY HISTORY (Paper – VII)**

Day and Date : Wednesday, 13-12-2017

Max. Marks : 40

Time : 10.30 a.m. to 12.30 p.m.

2. Answer the following questions (**any one**) : **10**

1) What is meant by correlation ? Explain the correlation of history with language and geography with examples.

OR

2) What are the objectives of teaching of history at secondary level ? As a teacher how will you fulfill the objectives ?

3. Answer the following question in brief (**any one**) : **10**

1) What are the various methods of teaching history ? How will you use the source method in history teaching ?

OR

2) Explain the need of history club at secondary school level. Which programmes will you organise in your school through history club ?

4. Answer the following questions in brief : **8**

1) Explain merits and demerits of lecture method.

2) State the importance of advance organizer model in teaching of history.

5. Answer the following questions in brief : **12**

1) Explain the structure of history room.

2) Explain verbal and non-verbal learning experience for history subject.

3) Explain the importance of team-teaching for history subject.

मराठी रूपांतर

2. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणतेही एक) : 10
- 1) समवाय म्हणजे काय ? इतिहासाचा भाषा व भूगोल विषयांशी असलेला समवाय सोदाहरण स्पष्ट करा.
- किंवा**
- 2) माध्यमिक स्तरावरील इतिहास अध्यापनाची उद्दिष्टे कोणती ? एक शिक्षक या नात्याने तुम्ही ही उद्दिष्टे कशी साध्य कराल.
3. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणतेही एक) : 10
- 1) इतिहास अध्यापनाच्या विविध पद्धती कोणत्या ? तुम्ही इतिहास अध्यापनात आधार पद्धतीचा वापर कशा कराल ?
- किंवा**
- 2) माध्यमिक स्तरावरील इतिहास मंडलाची आवश्यकता स्पष्ट करा. तुम्ही शाळेत इतिहास मंडळामार्फत कोणते उपक्रम राबवाल ?
4. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा : 8
- 1) व्याख्यान पद्धतीचे गुण-दोष स्पष्ट करा.
- 2) अग्रत संघटक प्रतिमानाचे इतिहास अध्यापनातील महत्व विशद करा.
5. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. 12
- 1) इतिहास खोलीची रचना स्पष्ट करा.
- 2) इतिहास विषयासाठी शाब्दिक व अशाब्दिक अध्ययन-अनुभव स्पष्ट करा.
- 3) सांघिक अध्यापनाचे इतिहास विषयासाठी महत्व स्पष्ट करा.

Seat No.	
----------	--

Set P

**B.Ed. (Semester – I) (Old) Examination, 2017
GEOGRAPHY METHODOLOGY (Paper – VII)**

Day and Date : Wednesday, 13-12-2017
Time : 10.30 a.m. to 12.30 p.m.

Total Marks : 50

Instruction : Q. No. 1 is compulsory. It should be solved in first 15 minutes in Answer Book on Page No. 3.

MCQ/Objective Type Questions

Duration : 15 Minutes

Marks : 10

1. Choose correct alternatives :

10

- 1) The viewer of Advance organiser model is _____

a) J. Goodnow	b) George Austin
c) J. Bruner	d) David Ausubel

- 2) Geography room is used for _____ purpose.

a) Collection	b) Observation of teaching tools
c) To create interest	d) All above

- 3) In _____ teaching method different sources are used.

a) Observation	b) Regional	c) Discussion	d) Lecture
----------------	-------------	---------------	------------

- 4) Geography can't teach without _____ particularly.

a) Photos	b) Models	c) Map	d) Graph
-----------	-----------	--------	----------

- 5) Pupil tells definition of soil. This specification of objectives is _____.

a) Skill	b) Knowledge	c) Understanding	d) Application
----------	--------------	------------------	----------------

- 6) Review of the textbook is classified into _____ parts.

a) Two	b) Three	c) Four	d) Five
--------	----------	---------	---------

- 7) Geography related to all types of sciences very nearly so it is called as _____.

a) Geomorphology	b) Anthropology
c) Unifying science	d) Environmental science

- 8) For having answer, formal work done avoiding the debating is called as _____.

a) Assignment	b) Team teaching	c) Discussion	d) Visit
---------------	------------------	---------------	----------

- 9) Geography is linkage in between social sciences and _____.

a) Object science	b) Chemistry
c) Anthropology	d) Physical sciences

- 10) American geography Grammar is divided into _____ main branches.

a) Two	b) Three	c) Four	d) Five
--------	----------	---------	---------

P.T.O.

मराठी रूपांतर

१. योग्य पर्याय निवडा.

10

- १) अग्रत प्रतिमानाचे प्रवर्तक _____ होय.
 अ) जे. गुडनाऊ   ब) जार्ज ऑस्टीन   क) जे. ब्रुनर   ड) डेव्हिड आसूबेल
- २) भूगोल खोलीचा उपयोग _____ हेतू साठी होतो.
 अ) संकलन   ब) अध्यापन साधनाचे निरीक्षण
 क) आवड निर्माण करणे   ड) वरील सर्व
- ३) भूगोल अध्यापनाच्या _____ पद्धतीत विविध स्रोतांचा वापर करतात.
 अ) निरीक्षण   ब) प्रादेशिक   क) चर्चा   ड) व्याख्यान
- ४) प्रामुख्याने _____ शिवाय भूगोलाचे अध्यापन करता येत नाही.
 अ) चित्रे   ब) प्रतिकृती   क) नकाशा   ड) आलेख
- ५) विद्यार्थी मृदेची व्याख्या सांगतो हे स्पष्टीकरण _____ या उद्दिष्टाचे स्पष्टीकरण आहे.
 अ) कौशल्य   ब) ज्ञान   क) आकलन   ड) उपयोजन
- ६) पाठ्यपुस्तक समीक्षणाचे मुख्य _____ पैलू आहेत.
 अ) दोन   ब) तीन   क) चार   ड) पाच
- ७) भूगोलाचा सर्व शास्त्राशी जवळचा संबंध असल्याने त्यास _____ असे म्हणतात.
 अ) भूगर्भ शास्त्र   ब) मानववंश शास्त्र
 क) एकत्रिकरणाचे शास्त्र   ड) पर्यावरणात्मक शास्त्र
- ८) एखाद्या प्रश्नाचे उत्तर मिळविण्यासाठी वादविवाद टाळून केलेली शाब्दिक धडपड म्हणजे _____ होय.
 अ) स्वाध्याय   ब) सांघिक अध्यापन
 क) चर्चा   ड) भेट
- ९) सामाजिकशास्त्रे व _____ यांना जोडणारा दुवा म्हणजे भूगोल होय.
 अ) पदार्थ शास्त्र   ब) रसायन शास्त्र   क) मानववंश शास्त्र   ड) भौतिक शास्त्र
- १०) अमेरिकन भूगोल व्याकरण पद्धतीचे _____ प्रमुख शाखा पडतात.
 अ) दोन   ब) तीन   क) चार   ड) पाच

Seat No.	
-------------	--

**B.Ed. (Semester – I) (Old) Examination, 2017
GEOGRAPHY METHODOLOGY (Paper – VII)**

Day and Date : Wednesday, 13-12-2017
Time : 10.30 a.m. to 12.30 p.m.

Marks : 40

2. Answer the following questions (**any one**) : **10**
- 1) Explain the place and importance of Geography in secondary school level.
  - 2) What are the different teaching method of geography ? Explain any one in detail.
3. Answer the following questions (**any one**) : **10**
- 1) What are Instructional materials and tools of geography teaching ? Explain it.
  - 2) Explain the techniques of Geography teaching any two in detail.
4. Answer the following questions in brief : **8**
- 1) Explain the importance of Geography room.
  - 2) Write the specification of any two objectives of classroom which you have studied.
5. Answer the following questions in brief : **12**
- 1) State the importance of co-relation.
  - 2) Explain which are models of teaching.
  - 3) State the maxims of Geography teaching.

मराठी रूपांतर

२. खालील प्रश्नांची उत्तरे द्या (कोणताही एक) : **10**
- १) माध्यमिक स्तरावरील भूगोल अध्यापनाचे स्थान व महत्त्व स्पष्ट करा.
  - २) भूगोल अध्यापनाची विविध पद्धती कोणत्या ? कोणतीही एक पद्धती सविस्तरपणे स्पष्ट करा.

३. खालील प्रश्नांची उत्तरे द्या (कोणताही एक) : 10
- १) भूगोल अध्यापनाचे अनुरेशन साहित्य व साधने कोणती ? स्पष्ट करा.
- २) भूगोल अध्यापनाची कोणतेही दोन तंत्रे स्पष्ट करा.
४. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे द्या. 8
- १) भूगोल खोलीचे महत्त्व स्पष्ट करा.
- २) तुम्ही अभ्यासलेली कोणतीही दोन वर्ग अध्यापनाची उद्दिष्टांची स्पष्टीकरणे लिहा.
५. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे द्या. 12
- १) समवायाचे महत्त्व सांगा.
- २) अध्यापनाची प्रतिमाने स्पष्ट करा.
- ३) भूगोल अध्यापनाची सूत्रे सांगा.
-

मराठी रूपांतर

1. योग्य पर्याय निवडा :

10

- 1) विज्ञान अध्यापनाची _____ ही आधार प्रणाली आहे.
 अ) विज्ञान मंडळ
 ब) आकाश निरीक्षण
 क) मत्स्यालय
 ड) वरील सर्व
- 2) संकल्पना प्राप्ती प्रतिमान हे _____ च्या अध्ययन उपपत्तीवर आधारलेले आहे.
 अ) ब्रुनर
 ब) आसुबेल
 क) स्किनर
 ड) पॉव्हेलॉव्ह
- 3) सहकार्यात्मक अध्ययनाचे _____ हे मूलभूत घटक आहे.
 अ) सकारात्मक परस्परावलंबित्व
 ब) सांघिक प्रक्रिया
 क) वैयक्तिक व सामूहिक उत्तरदायित्व
 ड) वरील सर्व
- 4) विज्ञान अध्यापनासाठी _____ पद्धती मानसशास्त्रीय दृष्ट्या अयोग्य आहे.
 अ) व्याख्यान
 ब) दिग्दर्शन
 क) प्रायोगिक
 ड) प्रकल्प
- 5) उर्ध्वशीर्ष प्रक्षेपकाचे _____ हे सॉफ्टवेअर आहे.
 अ) पारदर्शी
 ब) पारदर्शिका
 क) चित्र
 ड) कार्यक्रम
- 6) सापेक्षतावादाचा सिद्धांत _____ यांनी मांडला.
 अ) होमीभाभा
 ब) आईनस्टाईन
 क) न्यूटन
 ड) डॉ. सी.व्ही. रामन
- 7) विद्यार्थी विज्ञानाच्या दोन संकल्पनेतील फरक स्पष्ट करतो. हे _____ उद्दिष्टांचे स्पष्टीकरण आहे.
 अ) ज्ञान
 ब) आकलन
 क) उपयोजन
 ड) कौशल्य
- 8) समस्या निराकरण पद्धतीत _____ ही प्रथम पायरी असते.
 अ) परिकल्पनेची निर्मिती
 ब) समस्येची ओळख
 क) परिकल्पनेची चाचणी
 ड) माहितीचे संकलन
- 9) डॉ. होमीभाभा यांची संशोधने _____ शी संबंधित आहेत.
 अ) कृषी
 ब) वनस्पतीशास्त्र
 क) प्राणीशास्त्र
 ड) अणु
- 10) विज्ञान अध्यापनाचे खालीलपैकी _____ हे ध्येय नाही.
 अ) जिज्ञासा विकास
 ब) वैज्ञानिक अभिवृत्ती विकास
 क) सर्जनशीलता विकास
 ड) विद्यार्थी साक्षर बनविणे

Seat No.	
-------------	--

**B.Ed. (Semester – I) (Old) Examination, 2017
METHODOLOGY OF GENERAL SCIENCE (Paper – VII)**

Day and Date : Wednesday, 13-12-2017

Marks : 40

Time : 10.30 a.m. to 12.30 p.m.

Instruction : All questions are compulsory.

2. Answer the following questions (**any one**) : **10**
- 1) What is meant by co-relation ? Explain the co-relation of science within the subjects.
  - 2) Explain the life skills recommended by WHO for science teaching.
3. Answer the following questions (**any one**) : **10**
- 1) Explain the nature, advantages and disadvantages of demonstration method.
  - 2) What is meant by scientific attitude ? Explain the role of science teacher in development of scientific attitude among students.
4. Answer the following in brief : **8**
- 1) Explain the contribution of world scientist Dr. A.P.J. Abdul Kalam.
  - 2) Explain the need and equipments of science laboratory.
5. Answer the following in brief : **12**
- 1) What is meant by co-operative learning strategy ?
  - 2) Explain the projected aids used in science teaching.
  - 3) Explain the supervised study technique.

मराठी रूपांतर

2. खालील प्रश्नाचे उत्तर लिहा (कोणतेही एक) : 10
- 1) समवाय म्हणजे काय ? विज्ञानाचा विषयांतर्गत समवाय स्पष्ट करा.
  - 2) WHO यांनी विज्ञान अध्यापनासाठी शिफारस केलेली जीवन कौशल्ये स्पष्ट करा.
3. खालील प्रश्नाचे उत्तर लिहा (कोणतेही एक) : 10
- 1) दिग्दर्शन पद्धतीचे स्वरूप, फायदे व तोटे स्पष्ट करा.
  - 2) वैज्ञानिक अभिवृत्ती म्हणजे काय ? विद्यार्थ्यांमध्ये वैज्ञानिक अभिवृत्ती विकसनात शिक्षकाची भूमिका स्पष्ट करा.
4. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा : 8
- 1) जागतिक शास्त्रज्ञ डॉ. ए.पी.जे. अब्दुल कलाम यांचे योगदान स्पष्ट करा.
  - 2) विज्ञान प्रयोगशाळेची गरज व उपकरणे स्पष्ट करा.
5. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा : 12
- 1) सहकार्यात्मक अध्ययन कार्यनीति म्हणजे काय ?
  - 2) विज्ञान अध्यापनात उपयोगी येणारे प्रक्षेपित साहित्य स्पष्ट करा.
  - 3) पर्यवेक्षित अभ्यास तंत्र स्पष्ट करा.
-

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

B.Ed. (Semester – II) (CBCS) Examination, 2017
LEARNING AND TEACHING

Day and Date : Wednesday, 29-11-2017
Time : 10.30 a.m. to 1.00 p.m.

Max. Marks : 70

- Instructions** : 1) **All questions are compulsory.**
2) **Q. No. 1 is compulsory. It should be solved in first 20 minutes in Answer Book on Page No. 3.**

MCQ/Objective Type Questions

Duration : 20 Minutes

Marks : 14

1. Choose the correct alternatives :

14

- 1) _____ method is the method in which the observation of a person in a controlled situation, take place.
a) Observation   b) Introspection   c) Experimental   d) Case study
- 2) _____ method is most subjective for the study of behaviour in educational psychology.
a) Observation   b) Experimental   c) Case study   d) Introspection
- 3) _____ is not the characteristic of learning process.
a) Motivation   b) Adjustment   c) Slow progress   d) Forgetting
- 4) Behaviour so often repeated as to be automatic is called as
a) Attitude   b) Sentiments   c) Habit   d) Skill
- 5) In Gagne's hierarchical theory of learning, _____ is the last level of learning.
a) Learning of principle   b) Concept learning
c) Problem solving   d) Multiple discrimination
- 6) Abraham Maslow has given _____ needs as the highest need in his hierarchy.
a) Safety   b) Love and belonging
c) Esteem   d) Self-actualization
- 7) According to Guilford theory of intelligence, the ability to generate multiple solutions to a problem is a
a) Memory   b) Convergent thinking
c) Cognition   d) Divergent thinking
- 8) Anita's chronological age is 13 year 4 month, mental age is 16 years 8 months. Then IQ of Anita is
a) 120   b) 130   c) 140   d) 125
- 9) Rajesh tries to forget his painful experiences. Here Rajesh uses _____ mechanism.
a) Repression   b) Regression   c) Projection   d) Compensation
- 10) Teacher can use law of _____ for the learning of sentence, word, alphabets in first standard.
a) Similarity   b) Closure   c) Wholeness   d) Continuity
- 11) In Flander's interaction analysis _____ groups are related to teachers behaviour.
a) Seven   b) Two   c) Four   d) Three
- 12) _____ is highest order psychological group.
a) Crowd   b) Club   c) Community   d) Family
- 13) Common goals, interests and ideals are the characteristics of group
a) Crowd   b) Audience   c) Club   d) Mob
- 14) In brain storming _____ thinking process is mainly included.
a) Reflective   b) Critical   c) Divergent   d) Convergent

P.T.O.

मराठी रूपांतर

१. योग्य पर्याय निवडा :

१४

- १) नियंत्रित परिस्थितीत कोणत्याही व्यक्तीचे निरीक्षण करणारी _____ ही पद्धत आहे.
अ) निरीक्षण   ब) आत्मनिरीक्षण   क) प्रायोगिक   ड) व्यक्तिअभ्यास
- २) शैक्षणिक मानसशास्त्रात वर्तन अभ्यासाची _____ पद्धत सर्वात व्यक्तिनिष्ठ होय.
अ) निरीक्षण   ब) प्रायोगिक   क) व्यक्तिअभ्यास   ड) आत्मनिरीक्षण
- ३) अध्ययन प्रक्रियेचे _____ हे लक्षण नाही.
अ) प्रेरण   ब) समायोजन   क) मंद प्रगती   ड) विस्मरण
- ४) अगदी यांत्रिकपणे होणारे वर्तन म्हणजे _____ होय.
अ) दृष्टिकोन   ब) स्थिरभाव   क) सवय   ड) कौशल्य
- ५) गॅनेची श्रेणीबद्ध अध्ययन उपपत्तीत _____ हा अध्ययनाचा शेवचा स्तर आहे.
अ) नियमाचे अध्ययन   ब) संबोध अध्ययन   क) समस्या उकल   ड) गुणित भेदभिदन
- ६) अब्राहम मास्लो यांनी त्यांच्या गरजांच्या वर्धित श्रेणीत _____ या गरजेला सर्वोच्च स्थान दिले.
अ) संरक्षण   ब) प्रेम व आपुलकी   क) आत्मसन्मान   ड) आत्मप्रचिती
- ७) गिलफर्डच्या बुद्धिमत्तेच्या उपपत्तीनुसार स्मृतीत साढवलेल्या माहितीच्या आधारे विविध बाबी सुचणे म्हणजे
अ) स्मरण   ब) केंद्रित विचार   क) आकलन   ड) विकेंद्रित विचार
- ८) अनिताचे वय १३ वर्षे ४ महिने आहे तिचे मानसिक वय १६ वर्षे ८ महिने आहे तर तिचा बुद्धीयांक _____ होईल.
अ) १२०   ब) १३०   क) १४०   ड) १२५
- ९) राजेश त्याचे दुःखद अनुभव विसरण्याचा प्रयत्न करतो, येथे राजेशने _____ संरक्षण यंत्रणेचा उपयोग केला.
अ) दमन   ब) परागमन   क) प्रक्षेपण   ड) प्रतिपूरण
- १०) पहिल्या इयत्तेला अध्यापन करताना वाक्य, शब्द, अक्षर हा क्रम अवबोधनाच्या _____ तत्त्वाला धरून आहे.
अ) सादृश्य   ब) समीपता   क) पूर्णत्व   ड) सातत्य
- ११) फ्लॅडर्सची आंतरक्रिया विश्लेषण प्रणालीत शिक्षकाशी निगडित वर्तनाची संख्या _____ आहे.
अ) सात   ब) दोन   क) चार   ड) तीन
- १२) _____ हा मानसशास्त्रीय समूह सर्वात उच्च दर्जाचा आहे.
अ) गर्दी   ब) संहती   क) समाज   ड) कुटुंब
- १३) समान ध्येये, अभिरुची आणि आदर्श ही _____ या समूहाचे वैशिष्ट्य आहे.
अ) गर्दी   ब) प्रेक्षकवृंद   क) संहती   ड) समुदाय
- १४) बुद्धिमंथनात _____ या विचारप्रक्रियेचा मुख्यतः समावेश होतो.
अ) विमर्शी चिंतन   ब) चिकित्सक   क) भिन्नदिक विचार   ड) एकदिक विचार

Seat No.	
-------------	--

**B.Ed. (Semester – II) (CBCS) Examination, 2017
LEARNING AND TEACHING**

Day and Date : Wednesday, 29-11-2017
Time : 10.30 a.m. to 1.00 p.m.

Marks : 56

Instruction : All questions are compulsory.

2. Explain Kohler's theory of learning. Explain in detail how you will use Kohlers theory in your teaching. **10**

OR

Explain Gestalts view about perception. Explain in detail how you will use Gestalt view to make your teaching effective.

3. Explain Flanders interaction analysis system. Explain how you will interpret Flanders interaction analysis matrix. **10**

OR

Explain various modes of transaction of teaching. How you will use seminar in your teaching ?

4. Answer the following questions in brief (**any 4**) : **20**

- a) Explain the educational importance of learning curve.
- b) How learning theory of Bandura is useful for teaching process ?
- c) Explain the educational importance of memory.
- d) Explain the multifactor theory of intelligence.
- e) Explain how you will use sociometry technique to study group dynamics.

5. Answer the following questions in brief (**any 4**) : **16**

- 1) Explain merits and demerits of study method of introspection in educational psychology.
- 2) Explain factors affecting personality development.
- 3) Explain the system approach in teaching learning.
- 4) Explain educational needs of gifted and slow learner.
- 5) Explain the classification and importance of intelligence quotient.

मराठी रूपांतर

२. कोहलरची अध्ययन उपपत्ती स्पष्ट करा. कोहलरच्या उपपत्तीचा तुमच्या अध्यापनात कसा उपयोग कराल ते स्पष्ट करा. १०

किंवा

गेस्टॉल्टचा अवबोधविषयक दृष्टिकोन स्पष्ट करा. तुम्ही गेस्टॉल्टचा अवबोधविषयक दृष्टिकोनाचा तुमचे अध्यापन प्रभावी करण्यासाठी कसा उपयोग कराल ?

३. फ्लॅडर्सची आंतरक्रिया विश्लेषण प्रणाली स्पष्ट करा. आंतरक्रिया विश्लेषण आव्यूहाचे अर्थान्वेषण कसे कराल ? १०

किंवा

अध्यापन संक्रमणाचे विविध मार्ग स्पष्ट करा. तुम्ही तुमच्या अध्यापनात चर्चासत्र तंत्राचा कसा उपयोग कराल ?

४. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा (कोणतेही ४) : २०

अ) अध्ययन वक्राचे शैक्षणिक महत्व स्पष्ट करा.

ब) बांदूरा याची अध्ययन उपपत्ती अध्यापन प्रक्रियेस कशी उपयुक्त ठरते ?

क) अध्ययन अध्यापन प्रक्रियेत स्मृतीचे महत्व स्पष्ट करा.

ड) बुद्धिमत्तेची बहुघटक उपपत्ती स्पष्ट करा.

इ) वर्गातील समूह गतिशीलता अभ्यासण्यासाठी तुम्ही समाजमिती तंत्राचा वापर कसा कराल ते स्पष्ट करा.

५. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा (कोणतेही ४) : १६

१) शैक्षणिक मानसशास्त्रातील आत्मनिरीक्षण अभ्यासपद्धतीचे गुणदोष लिहा.

२) व्यक्तिमत्व विकासावर परिणाम करणारे घटक स्पष्ट करा.

३) अध्ययन अध्यापनातील प्रणाली उपागम स्पष्ट करा.

४) प्रज्ञावंत आणि गतिमंद अध्ययनार्थिच्या शैक्षणिक गरजा स्पष्ट करा.

५) बुद्धिगुणांकाचे वर्गीकरण व उपयोग स्पष्ट करा.

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	----------

**B.Ed. I (Semester – II) (CBCS) Examination, 2017
ASSESSMENT FOR LEARNING**

Day and Date : Saturday, 2-12-2017
Time : 10.30 a.m. to 1.00 p.m.

Max. Marks : 70

N.B. : Q. No. 1 is **compulsory**. It should be solved in **first 20 minutes** in Answer Book Page No. 3. **Each** question carries **one** mark.

MCQ/Objective Type Questions

Duration : 20 Minutes

Marks : 14

1. Choose the correct alternative and fill in the blanks :

14

- 1) The objective of _____ in the following is to decide the outcomes of students learning.
a) Evaluation   b) Appraisal   c) Assessment   d) All above
- 2) _____ is not the tool of Assessment of affective learning.
a) Rating scale   b) Achievement test   c) Interview   d) Questionnaire
- 3) The basic factor of constructivist evaluation is _____.
a) Cause and effect relationship   b) Creative thinking
c) Personal attitude   d) All above
- 4) _____ is not a example of recognition type questions of objective questions in written examination.
a) Multiple choice question   b) Matching type question
c) Write the answer in one word   d) Classification
- 5) The preparation of candidate for specific course is achieved through _____.
a) Entrance Test   b) Achievement Test   c) Online examination   d) Attitude Test
- 6) Appoint on the score scale corresponding to a frequency which is large in relation to other frequency values is _____.
a) Mean   b) Median   c) Mode   d) Quartile deviation
- 7) The objective in cognitive domain in the following is _____.
a) Organisation   b) Synthesis   c) Precision   d) Imitation
- 8) The aspect included in evaluation technique by Dr. Patel.
a) Learning   b) Content   c) Evaluation tool   d) Learning experience
- 9) The concept of 'Feedback' is originated in education from _____.
a) Mathematics   b) Physics   c) Engineering   d) Management science
- 10) A purposeful collection of student work that exhibits the students efforts, progress and achievement in one or more areas is called _____.
a) Port folio   b) Feedback   c) Self report   d) Project
- 11) Evaluation should be continuous and comprehensive is suggested by _____.
a) RTE 2009   b) NCF 2005   c) SCF 2010   d) All above
- 12) _____ formula is used for mean

a) $Mdn = L + \left[\frac{\frac{N}{2} - c.f}{f} \right] x_i$

b) $Mo = 3Mdn - 2M$

c) $Q = \frac{Q_3 - Q_1}{2}$

d) $M = \frac{\sum f.x}{N}$

P.T.O.

- 13) The following _____ is called the father of evaluation technique.
 a) Dr. Bloom   b) Dr. Core   c) Dr. Patel   d) Taylor
- 14) Distributed part of coordination of specific qualities is for
 a) Marking   b) Grade   c) Credit   d) Credit point

मराठी रूपांतर

१. योग्य पर्याय निवडा आणि रिकाम्या जागा भरा :

१४

- १) विद्यार्थ्यांच्या अध्ययनाची फलश्रुती ठरविणे हा पुढीलपैकी _____ या उद्देश असतो.
 अ) मूल्यमापन   ब) मूल्यांकन   क) मूल्यनिर्धारण   ड) वरील सर्व
- २) भावात्मक अध्ययनाच्या मूल्यनिर्धारणाचे _____ हे साधन नाही.
 अ) पदनिश्चयन श्रेणी   ब) संपादनूक चाचणी   क) मुलाखत   ड) प्रश्नावली
- ३) ज्ञानरचनावादी मूल्यमापनाचा _____ हा आधारभूत घटक आहे.
 अ) कार्यकारणभाव   ब) सृजनशील विचार   क) वैयक्तिक दृष्टीकोन   ड) वरील सर्व
- ४) मूल्यमापनातील लेखी परीक्षेत समाविष्ट वस्तुनिष्ठ प्रश्नांतील _____ हे प्रत्याभिज्ञानात्मक प्रश्नाचे उदाहरण नाही.
 अ) बहुपर्यायी   ब) जोड्या जुळवा   क) एका शब्दात उत्तर लिहा   ड) वर्गीकरण प्रश्न
- ५) विशिष्ट अभ्यासक्रमासाठीची उमेदवाराची पूर्वतयारी _____ मार्फत आजमावली जाते.
 अ) प्रवेश चाचणी   ब) संपादनूक चाचणी   क) ऑनलाईन परीक्षा   ड) कल चाचणी
- ६) वारंवारिता वितरणात जास्तीत जास्त वेळा येणारा प्राप्तांक म्हणजे _____ होय.
 अ) मध्यमान   ब) मध्यगा   क) बहुलक   ड) चतुर्थक विचलन
- ७) पुढीलपैकी _____ हे बोधात्मक क्षेत्रातील उद्दिष्ट आहे.
 अ) संघटन   ब) संश्लेषण   क) अचूकता   ड) अनुकरण
- ८) डॉ. पटेल यांनी मूल्यमापन तंत्रात _____ या घटकाचा समावेश केला.
 अ) अध्ययन   ब) पाठ्यवस्तु   क) मूल्यमापन साधने   ड) अध्ययन अनुभव
- ९) 'प्रत्याभरण' ही संज्ञा मूळ _____ कडून शिक्षणशास्त्रात घेण्यात आली.
 अ) गणित   ब) भौतिकशास्त्र   क) अभियांत्रिकीशास्त्र   ड) व्यवस्थापनशास्त्र
- १०) विद्यार्थ्यांनी केलेले प्रयत्न, प्रगती आणि संपादन दर्शविणाऱ्या विद्यार्थी कार्याचा हेतूपूर्ण संग्रह म्हणजे _____ होय.
 अ) विद्यार्थी संचिका   ब) प्रत्याभरण   क) स्वयं अध्ययन   ड) प्रकल्प
- ११) मूल्यमापन हे सातत्यपूर्ण व सर्वकष हवे असे _____ नुसार सूचविले होते.
 अ) शिक्षणाचा हक्क अधिनियम - २००९   ब) राष्ट्रीय अभ्यासक्रम आराखडा - २००५
 क) राज्य अभ्यासक्रम आराखडा - २०१०   ड) वरील सर्व
- १२) मध्यमान काढताना _____ सूत्राचा उपयोग होतो.

$$\text{अ) } Mdn = L + \left[\frac{\frac{N}{2} - c.f}{f} \right] x_i$$

$$\text{ब) } Mo = 3Mdn - 2M$$

$$\text{क) } Q = \frac{Q_3 - Q_1}{2}$$

$$\text{ड) } M = \frac{\sum f.x}{N}$$

- १३) पुढीलपैकी _____ हे मूल्यमापन तंत्रांचे जनक मानले जातात.
 अ) डॉ. ब्लूम   ब) डॉ. कोरे   क) डॉ. पटेल   ड) टेलर
- १४) विशिष्ट गुणांचा समन्वय हा _____ साठीचा विभाजित भाग आहे.
 अ) गुणदान   ब) श्रेणी   क) श्रेयांक   ड) श्रेयांक मूल्य

Seat No.	
-----------------	--

**B.Ed. I (Semester – II) (CBCS) Examination, 2017
ASSESSMENT FOR LEARNING**

Day and Date : Saturday, 2-12-2017

Marks : 56

Time : 10.30 a.m. to 1.00 p.m.

2. Answer the following questions (**any one**) : **10**
- 1) What is meant by continuous and comprehensive evaluation ? Explain the objectives and need of CCE.
  - 2) State the objectives of planning of assessment and explain the need of it.
3. Answer the following questions (**any one**) : **10**
- 1) Which are the trends in examination and discuss in detail open book examination as a new trend of examination.
  - 2) What is meant by assessment of learning ? Explain the concept of assessment of cognitive and performance learning.
4. Answer the following questions (**any four**) : **20**
- 1) State the constructivist approach of evaluation.
  - 2) Write meaning and characteristics of mean as a measure of central tendency.
  - 3) Explain the student Portfolio as a tool of assessment.
  - 4) What is meant by evaluation ? Explain the difference between formative and summative evaluation.
  - 5) State the concept of marking system and grading system and explain the difference between them.
5. Answer the following questions (**any four**) : **16**
- 1) Explain the concept of assessment of affective Learning.
  - 2) State the merits and demerits of online examination.
  - 3) Explain the purposes of assessment.
  - 4) Write importance of choice-based credit system.
  - 5) Explain the role of feedback for improving Learning.

मराठी रूपांतर

२. खालीलपैकी प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणताही एक) : १०
- १) सातत्यपूर्व आणि सर्वकष मूल्यमापन म्हणजे काय ? त्याची उद्दिष्टे व गरज स्पष्ट करा.
  - २) मूल्यनिर्धारणाच्या नियोजनाची उद्दिष्टे सांगून त्याची गरज स्पष्ट करा.
३. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणताही एक) : १०
- १) परीक्षांतील नवप्रवाह कोणकोणते आहेत से सांगून खुले पुस्तक परीक्षा या प्रवाहाची सविस्तर चर्चा करा.
  - २) अध्ययनाचे मूल्यनिर्धारण म्हणजे काय ? बोधात्मक व क्रियात्मक अध्ययनाच्या मूल्यनिर्धारणाची संकल्पना स्पष्ट करा.
४. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणतेही चार) : २०
- १) मूल्यमापनाचा ज्ञानरचनावादी दृष्टीकोन नमूद करा.
  - २) केंद्रीय प्रवृत्तीचे परिमाण म्हणून मध्यमानाचा अर्थ व वैशिष्ट्ये लिहा.
  - ३) मूल्य निर्धारणाचे एक साधन म्हणून विद्यार्थी संचिका स्पष्ट करा.
  - ४) मूल्यमापन म्हणजे काय ? आकारिक व साकारिक मूल्यमापनातील फरक स्पष्ट करा.
  - ५) गुणदान पद्धती व श्रेणी पद्धती या संकल्पना सांगून त्यातील फरक स्पष्ट करा.
५. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणतेही चार) : १६
- १) भावात्मक मूल्यनिर्धारणाची संकल्पना स्पष्ट करा.
  - २) ऑनलाईन परीक्षेचे फायदे व मर्यादा सांगा.
  - ३) मूल्यनिर्धारणाचे हेतु स्पष्ट करा.
  - ४) निवड आधारित श्रेयांक पद्धतीचे महत्त्व लिहा.
  - ५) अध्ययन सुधारण्यासाठी प्रत्याभरणाची भूमिका स्पष्ट करा.

SLR-IP – 19

Seat No.	
----------	--

Set **P**

**B.Ed. (Semester – II) (CBCS) Examination, 2017
PEDAGOGY OF MARATHI**

Day and Date : Tuesday, 5-12-2017
Time : 10.30 a.m. to 12.00 noon

Max. Marks : 35

- सूचना :** i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक.
ii) उजवीकडील अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
iii) प्रश्न क्र. १ हा अनिवार्य आहे. ते पहिल्या 15 मिनिटांत उत्तरपत्रिकेत पृष्ठ क्रमांक ३ मध्ये लिहावीत.

Duration : 15 Minutes

1. खालील प्रश्नांच्या उत्तरासाठी योग्य पर्याय निवडा :

7

- 1) विद्यार्थ्यांचे वाचन कौशल्य _____ ने वाढविता येते.
अ) पाठांतर
ब) हस्तलिखित
क) वर्गवाचनालय
ड) शब्दकोश
- 2) एखाद्या समस्येवर अनेक उपाय शोधून काढण्यासाठी _____ या तंत्राचा वापर करतात.
अ) बुद्धीमंथन
ब) मुलाखत
क) नाट्यीकरण
ड) रसग्रहण
- 3) अनौपचारिक संभाषणाचा _____ हा मुख्य आधार आहे.
अ) सहानुभूती
ब) विचार
क) कृती
ड) भावना
- 4) विद्यार्थ्यांच्या व्यक्तिमत्त्व विकासासाठी _____ अभ्यास हे एक प्रभावी साधन आहे.
अ) राष्ट्रभाषा
ब) मातृभाषा
क) जागतिक भाषा
ड) प्रादेशिक भाषा
- 5) रसग्रहणाद्वारे विद्यार्थ्यांमध्ये
अ) सद्भिरुची निर्माण करणे
ब) जीवनातील सखोलतेची प्रचिती आणून देणे
क) उदात्त जीवन मूल्यांविषयी आदरभाव निर्माण करणे
ड) वरील सर्व

P.T.O.

6) वक्तृत्व नाट्य अशा कला अवगत करण्याचा पाया _____ हा आहे.

अ) लेखन

ब) वाचन

क) भाषण

ड) संभाषण

7) मनोरंजनाबरोबर भाषा शिक्षण देणारे _____ हे प्रभावी साधन आहे.

अ) रेडिओ

ब) संगणक

क) टेपरेकॉर्डर

ड) भ्रमणध्वनी

_____

Seat No.	
----------	--

**B.Ed. (Semester – II) (CBCS) Examination, 2017
PEDAGOGY OF MARATHI**

Day and Date : Tuesday, 5-12-2017
Time : 10.30 a.m. to 12.00 noon

Marks : 28

- सूचना :**
- सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक.
  - उजवीकडील अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

2. मातृभाषा अध्यापनाची तंत्रे सांगून नाट्यीकरण व पर्यवेक्षित अभ्यास या तंत्राचे महत्त्व व मर्यादा स्पष्ट करा. 10

किंवा

मातृभाषा अध्यापनाची दृक्-श्राव्य साधने कोणती ते सांगून चित्रपट व नाटकाचा वापर अध्यापनात कसा कराल ते स्पष्ट करा.

3. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा : 10

- मराठी शिक्षकापुढील आव्हाने सांगा.
- भूमिकापालन प्रतिमानाचे महत्त्व शिक्षक व विद्यार्थ्यांच्या दृष्टीने स्पष्ट करा.

किंवा

- प्रकल्प पद्धतीच्या पायऱ्या स्पष्ट करा.
- मराठी भाषेचे महत्त्व व सद्यस्थिती स्पष्ट करा.

4. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणतेही - २) : 8

- गद्य अध्यापनाची उद्दिष्टे स्पष्ट करा.
- व्याख्यान पद्धतीचे गुणदोष स्पष्ट करा.
- मराठी विषय शिक्षकाची विषय संघटनेतील भूमिका स्पष्ट करा.

SLR-IP – 20

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

B.Ed. (Semester – II) (CBCS) Examination, 2017
PEDAGOGY OF HINDI

Day and Date : Tuesday, 5-12-2017

Total Marks : 35

Time : 10.30 a.m. to 12.00 noon

सूचना : सवाल क्र. १ अनिवार्य है । उसे पहले पंद्रह मिनट में पृष्ठ क्रमांक ३ में लिखिए ।

MCQ/Objective Type Questions

Duration : 15 Minutes

Marks : 7

१. रिक्त स्थानों की पूर्ति उचित पर्याय चुनकर किजिए ।

१) हिंदी दिन _____ को मनाया जाता है ।

अ) १४ सितंबर

ब) १६ सितंबर

क) २० मार्च

ड) २० एप्रिल

२) संबंधित साहित्य का समीक्षण _____ प्रकरण से अनुबंध रखता है ।

अ) तीन

ब) चार

क) दो

ड) इनमें से नहीं

३) पाठ्यचर्या के अनुसार _____ प्रतिमान का समावेश नहीं है ।

अ) अग्रत संघटक

ब) संकल्पना प्राप्त

क) भूमिकापालन

ड) सृजनात्मक

४) भाषा शिक्षा का _____ यह सामाजिक आधार नहीं है ।

अ) परिवार

ब) हम उम्र

क) जनसंचार

ड) इनमें से नहीं

P.T.O.

- ५) भाषा अध्यापन का _____ सूत्र है ।
- अ) ज्ञात से अज्ञान की ओर
ब) सामान्य से विशेष की ओर
क) विश्लेषण से संश्लेषण की ओर
ड) इनमें से सभी
- ६) संकल्पना प्राप्त प्रतिमान में छात्र _____ कार्य करते हैं ।
- अ) जिज्ञासा
ब) तर्क
क) अनुमान
ड) इनमें से सभी
- ७) निम्नलिखित प्रक्षेपित साधन है ।
- अ) एल.सी.डी. प्रोजेक्टर
ब) दूरदर्शन
क) रेडिओ
ड) नकशा
-

Seat No.	
-------------	--

B.Ed. (Semester – II) (CBCS) Examination, 2017
PEDAGOGY OF HINDI

Day and Date : Tuesday, 5-12-2017

Marks : 28

Time : 10.30 a.m. to 12.00 noon

२. निम्नलिखित प्रश्नों के उत्तर लिखिए (कोई एक) : १०
- १) माध्यमिक स्तर पर हिंदी अध्यापन की विविध पद्धतियाँ बताकर किसी एक पर प्रकाश डालें ।
- या (OR)**
- २) हिंदी भाषा शिक्षा के अध्यापन साधनों के प्रकार बताकर उनका हिंदी अध्यापन में महत्त्व स्पष्ट कीजिए ।
३. निम्नलिखित प्रश्नों के उत्तर लिखिए (कोई एक) : १०
- १) हिंदी भाषा का अन्य विषयोंसे अनुबंध उदाहरण देकर स्पष्ट कीजिए ।
- या (OR)**
- २) अध्यापन प्रतिमान कितने हैं ? किसी एक का उपयोग आप अध्यापन करते समय किसतरह से किया ? स्पष्ट कीजिए ।
४. निम्नलिखित प्रश्नों के उत्तर संक्षिप्त में लिखिए । (कोई दो) ८
- १) भारतीय बहुभाषिक समाज में हिंदी का स्थान और महत्त्व स्पष्ट कीजिए ।
- २) राष्ट्रीय शिक्षा नीती १९९२ पर प्रकाश डालें ।
- ३) कृतिसंशोधन का महत्त्व बताइए ।

SLR-IP – 21

Seat No.	
-------------	--

Set	P
-----	----------

**B.Ed. (Semester – II) (CBCS) Examination, 2017
PEDAGOGY OF ENGLISH**

Day and Date : Tuesday, 5-12-2017
Time : 10.30 a.m. to 12.00 Noon

Max. Marks : 35

- Instructions :** 1) **All questions are compulsory.**
2) **Right side number shows the marks.**
3) **Q. No. 1 is compulsory. It should be solved in first 15 minutes in Answer Book Page No. 3. Each question carries one mark.**

MCQ/Objective Type Questions

Duration : 15 Minutes

Marks : 7

1. Choose the correct alternative.

7

- 1) English is the second language of
  - a) France
  - b) Germany
  - c) India
  - d) England
- 2) Celebrating traditional day in the school is the example of
  - a) Religious Tolerance
  - b) National Integration
  - c) Equality of Gender
  - d) Patriotism
- 3) _____ is the ability to pay attention to and effectively interpret what other people are saying.
  - a) Listening
  - b) Speaking
  - c) Reading
  - d) Writing
- 4) The use of mother-tongue is not allowed in
  - a) Translation Method
  - b) Bilingual Method
  - c) Direct Method
  - d) Eclectic Method

P.T.O.

- 5) The arrangement of words in such a way as to form a suitable pattern of sentences means
- a) Situational Approach
  - b) Structural Approach
  - c) Communicative Approach
  - d) Multi-skill Approach
- 6) The smallest grammatical unit in a language is
- a) Phonemes
  - b) Morpheme
  - c) Syntax
  - d) Semantics
- 7) The arrangement of words and phrases to create well-formed sentences in a language is
- a) Phonology
  - b) Morphology
  - c) Sounds
  - d) Syntax
-

Seat No.	
-------------	--

**B.Ed. (Semester – II) (CBCS) Examination, 2017
PEDAGOGY OF ENGLISH**

Day and Date : Tuesday, 5-12-2017
Time : 10.30 a.m. to 12.00 Noon

Max. Marks : 35

Instructions: 1) **All questions are compulsory.**
2) **Right side number shows the marks.**

2. Which activities will you organize as a English teacher in your school to inculcate values through English teaching ? **10**
- OR
- Explain the instructional objectives of English with their specifications. **10**
3. a) Explain the merits of multi-skill approach. **5**
b) Explain the importance of Dictionary as a learning resource in English. **5**
- OR
- a) State the features of phonemes. **5**
b) Explain the importance of syntax. **5**
4. Answer the following (**any two**) : **8**
- a) State the merits of direct method.
b) Explain the concept of morphemes.
c) Explain the nature of English language.
-

SLR-IP – 22

Seat No.	
----------	--

Set

P

**B.Ed. (Semester – II) (CBCS) Examination, 2017
PEDAGOGY OF SCHOOL SUBJECTS – MATHEMATICS**

Day and Date : Tuesday, 5-12-2017
Time : 10.30 a.m. to 12.00 p.m.

Total Marks : 35

Instructions: 1) *All questions are compulsory.*
2) *Question No. 1 is compulsory. It should be solved in first 15 minutes in Answer Book on Page No. 3.*

MCQ/Objective Type Questions

Duration : 15 Minutes

Marks : 7

1. Choose correct alternative.

7

- 1) Mathematics is subject of _____ concepts.
a) Tangible   b) Intangible   c) Numbers   d) Shapes
- 2) Capability of a student to use knowledge is called
a) Understanding   b) Application   c) Evaluation   d) Analysis
- 3) From 'specific to general' this maxim of teaching is used in _____ method of teaching mathematics.
a) Inductive   b) Deductive   c) Analysis   d) Synthesis
- 4) Information about direct use of model is given in
a) Focus   b) Syntax   c) Social system   d) None
- 5) We observed co-operative learning in
a) Models of teaching   b) Constructivism
c) CCM   d) All
- 6) Area of square
a) Length $\times$ Breadth   b) Product of length of diagonal
c) Side $\times$ Side   d) Side $\times$ Height
- 7) From the following _____ is not projective aids of teaching Mathematics.
a) TV   b) OHP   c) LCD   d) Graph

P.T.O.

मराठी रूपांतर

१. योग्य पर्याय निवडा.

७

- १) गणित _____ संकल्पनांचा विषय आहे.
 अ) मूर्त   ब) अमूर्त   क) संख्या   ड) आकार
- २) विद्यार्थ्यांची ज्ञानाचा उपयोग करण्याची क्षमता म्हणजे _____ होय.
 अ) आकलन   ब) उपयोजन   क) मूल्यमापन   ड) विश्लेषण
- ३) 'विशेषाकडून सामान्याकडे' हे अध्यापन सूत्र _____ गणित अध्यापन पद्धतीमध्ये वापरले जाते.
 अ) उद्गामी   ब) अवगामी   क) विश्लेषण   ड) संयोजन
- ४) प्रतिमानाचा प्रत्यक्ष वापर कसा केला जातो याची माहिती _____ मध्ये दिली जाते.
 अ) उद्देश   ब) संरचना
 क) सामाजिक प्रणाली   ड) यापैकी नाही
- ५) आपणास सहकार्यातून अध्ययन _____ मध्ये पहावयास मिळते.
 अ) अध्यापन प्रतिमान   ब) ज्ञानरचनावाद
 क) आशययुक्त अध्यापन   ड) सर्व
- ६) चौरसाचे क्षेत्रफळ =
 अ) लांबी × रूंदी   ब) कर्णाच्या लांबीचा गुणाकार
 क) बाजू × बाजू   ड) बाजू × उंची
- ७) खालीलपैकी _____ हे गणित अध्यापनाचे अप्रक्षेपित साधन आहे.
 अ) दूरदर्शन   ब) उर्ध्वशीर्ष प्रक्षेपक
 क) एल.सी.डी.   ड) आलेख

Seat No.	
-------------	--

B.Ed. (Semester – II) (CBCS) Examination, 2017
PEDAGOGY OF SCHOOL SUBJECTS – MATHEMATICS

Day and Date : Tuesday, 5-12-2017

Marks : 28

Time : 10.30 a.m. to 12.00 p.m.

2. Answer the following questions (**any one**). 10

1) What is correlation ? Explain correlation of Mathematics within Mathematics.

OR

2) Write different methods of teaching Mathematics. Explain merits and demerits of Inductive-Deductive Method of teaching Mathematics.

3. Answer the following questions. 10

1) Write contribution of Pythagoras for Mathematics.

2) Write various maxims of teaching Mathematics. Explain 'Known to unknown' maxim.

OR

1) Explain steps of Concept Attainment Model with suitable example.

2) What are the support systems for Mathematics teaching ? Write functions of Mathematics club.

4. Write answer of **any two** questions. 8

1) Write importance of Homework.

2) What are the general objectives of teaching Mathematics ?

3) Write importance of graph Board in Mathematics.

मराठी रूपांतर

२. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणतेही एक) : १०

१) समवाय म्हणजे काय ? गणिताचा गणित शाखांशी समवाय स्पष्ट करा.

किंवा

२) गणित अध्यापनाच्या पद्धती लिहा. गणित अध्यापनाच्या उद्गामी-अवगामी पद्धतीचे गुण दोष लिहा.

३. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. १०

१) पायथागोरसचे गणित विषयासाठी योगदान लिहा.

२) गणित अध्यापनाची विविध सूत्रे कोणती ? ज्ञानाकडून अज्ञाताकडे हे अध्यापन सूत्र स्पष्ट करा.

किंवा

१) संकल्पना प्राप्ती प्रतिमानाच्या पायऱ्या योग्य उदाहरणासह लिहा.

२) गणित अध्यापनाच्या आधार प्रणाली कोणत्या ? गणित मंडळाचे कार्य लिहा.

४. कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा: ८

१) 'गृहपाठाचे' महत्व लिहा.

२) गणित अध्यापनाची सर्वसामान्य उद्दिष्टे कोणती ?

३) गणितात आलेख फलकाचे महत्व लिहा.

Seat No.	
-------------	--

Set

P

B.Ed. (Semester – II) (CBCS) Examination, 2017
PEDAGOGY OF URDU

Day and Date : Tuesday, 5-12-2017

Total Marks : 35

Time : 10.30 a.m. to 1.00 p.m.

7

1. مندرجہ ذیل کی خانہ پری صحیح متبادل چن کر لکھیے۔

- (1) علامہ اقبال نے----- کتاب لکھی ہے۔
(a) الہلال (b) الفاروق (c) تہذیب الاخلاق (d) ان میں سے نہیں
- (2) مندرجہ ذیل میں سے کونسا مقصد فوری مقصد نہیں ہے۔
(a) دلچسپی (b) علم (c) سمجھ (d) مہارت
- (3) تحقیقی وسائل کا شمار----- میں ہوتا ہے۔
(a) اکائی نمبر ۱ (b) اکائی نمبر ۲ (c) اکائی نمبر ۳ (d) اکائی نمبر ۴
- (4) اردو نظم اور نثر کا آغاز----- میں ہوا۔
(a) دہلی (b) ایران (c) دکن (d) کلکتہ
- (5) پہلے ضابطہ اور بعد میں مثال جس میں پیش کیا جاتا ہے اسے----- کہتے ہیں۔
(a) تشریحی طریقہ (b) بیانیہ طریقہ (c) استقرائی طریقہ (d) استخراجی طریقہ
- (6) اردو دن----- کے پیدائش کے وقت منایا جاتا ہے۔
(a) علامہ اقبال (b) سرسید احمد خان (c) غالب (d) حالی
- (7) نظم کی تدریس میں خاص طور پر----- طریقے کا استعمال کیا جاتا ہے۔
(a) وضاحتی (b) تشریح (c) بیانیہ (d) استقرائی

10

2. مندرجہ ذیل سوالات کے جوابات مفصل لکھئے۔ (کوئی ایک)

- (1) اردو تدریس کے نمونے کون کونسے ہیں؟ کسی ایک کا استعمال اردو تدریس میں آپ کس طرح سے کیئے، واضح کیجئے۔
- (2) تعلیمی وسائل کون کونسے ہیں۔ اردو تدریس میں تعلیمی وسائل کا استعمال کس طرح سے کریں گے۔

10

3. مندرجہ ذیل سوالات کے جوابات مفصل لکھئے۔ (کوئی ایک)

- (1) اسکول اور ثلاثی سطح پر اردو کا مقام اور اہمیت بیان کیجئے۔
- (2) نصاب میں شامل مختلف مصنف کون کونسے ہیں؟ کسی دو کے ادبی خدمات بیان کیجئے۔

8

4. مندرجہ ذیل سوالوں کے جواب مختصراً لکھئے۔ (کوئی دو)

- (1) S.C.F.2010 کے تعلق سے اردو کے مقاصد بیان کیجئے۔
- (2) عملی تحقیق کی اہمیت بیان کیجئے۔
- (3) اردو کمرہ کی ضرورت بیان کیجئے۔

SLR-IP – 25

Seat No.	
----------	--

Set

P

**B.Ed. Part – I (Semester – II) (CBCS) Examination, 2017
PEDAGOGY OF GENERAL SCIENCE**

Day and Date : Thursday, 7-12-2017
Time : 10.30 a.m. to 12.00 noon

Max. Marks : 35

- Instructions :** 1) Q. No. 1 is **compulsory**. It should be solved in first 15 minutes in Answer Book on Page No. 3.
2) **All questions are compulsory.**

MCQ/Objective Type Questions

Duration : 15 Minutes

Marks : 7

1. Choose the correct answer :

7

- 1) Student draw on inference from an experiment. This specification is of _____ objectives.
  - a) knowledge
  - b) understanding
  - c) application
  - d) skill
- 2) The contribution of Homi Jahangir Bhabha was related to _____ field.
  - a) agriculture
  - b) space
  - c) atomic research
  - d) medicine science
- 3) _____ type of thinking is used in scientific method.
  - a) logic
  - b) reflective
  - c) analytic
  - d) creative
- 4) With the help of _____ we can develop scientific awareness among the society.
  - a) group discussion
  - b) sky observation
  - c) science fare
  - d) science club
- 5) To observe the material present on slide _____ is useful.
  - a) over head projector
  - b) epidiascope
  - c) transperence projector
  - d) microslide projector
- 6) Project method was developed by
  - a) Stevenson
  - b) Kill patric
  - c) John Dewey
  - d) Ballard
- 7) Creativity can develop among the student with the help of
  - a) school garden
  - b) aquarium
  - c) visit
  - d) exhibition

P.T.O.

मराठी रूपांतर

सूचना : सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.

१. योग्य पर्याय निवडा :

7

- 1) विद्यार्थी प्रयोगाचे अनुमान काढतो हे _____ उद्दिष्टाचे स्पष्टीकरण आहे.
 अ) ज्ञान   ब) आकलन   क) उपयोजन   ड) कौशल्य
- 2) होमी जहांगिर भाभा यांचे _____ क्षेत्रात योगदान आहे.
 अ) शेती   ब) अवकाश   क) अणूसंशोधन   ड) औषाधशास्त्र
- 3) वैज्ञानिक पद्धतीला _____ विचार पद्धत वापरतात.
 अ) तर्कशुद्ध   ब) विमर्शी   क) पृथक्   ड) सर्जनशील
- 4) समाजामध्ये वैज्ञानिक जाणिवा _____ द्वारे विकसित करता येतात.
 अ) गरचर्चा   ब) अवकाश निरीक्षण
 क) विज्ञान जत्रा   ड) विज्ञान मंडळ
- 5) काचपहीवरील नमुना पाहण्यासाठी _____ चा उपयोग करतात.
 अ) उर्ध्वशीर्ष प्रक्षेपक   ब) इपिडायस्कोप
 क) पारदर्शी प्रक्षेपक   ड) सूक्ष्म पारदर्शी प्रक्षेपक
- 6) प्रकल्प पद्धत _____ ने विकसित केली.
 अ) स्टिव्हन्सन   ब) किलपॅट्रीक   क) जॉन ड्यूई   ड) बेलार्ड
- 7) _____ द्वारे विद्यार्थीमध्ये सर्जनशीलता विकासीत करता येते.
 अ) शाळेय बगीचा   ब) पाणघर   क) भेट   ड) प्रदर्शन

Seat No.	
-------------	--

**B.Ed. Part – I (Semester – II) (CBCS) Examination, 2017
PEDAGOGY OF GENERAL SCIENCE**

Day and Date : Thursday, 7-12-2017
Time : 10.30 a.m. to 12.00 noon

Max. Marks : 28

Instruction : All questions are compulsory.

2. Write various methods of teaching science. Write about planning, teacher's role, merits and demerits of experimental method. **10**

OR

Define models of teaching. How will you use inquiry training model for teaching science ? **10**

3. a) Write the types of visual teaching aids that you can use to teach science. **10**
b) How will you teach concept static electricity for 7th std students ?

OR

- a) Suggest the safety precautionary measures related to science laboratory.
b) What do you mean that scientific method as source of knowledge ? **10**

4. Answer the following (**any two**) : **8**
1) Write about the contribution of Isaac Newton as a great scientist.
2) How will you introduce the topic energy crisis ?
3) What are the objectives and need of field trip in teaching science.

मराठी रूपांतर

२. विज्ञानाच्या विविध अध्यापनपद्धती लिहा. प्रायोगिक पद्धतीचे नियोजन, त्यासाठी शिक्षक, भूमिका, त्याची वैशिष्ट्ये व मर्यादा लिहा. **10**

किंवा

अध्यापनाच्या प्रतिमानाची व्याख्या लिहा. विज्ञान अध्यापनासाठी तुम्ही पृच्छा प्रशिक्षण प्रतिमानाचा वापर कसा कराल ? **10**

Set P

३. अ) तुम्ही वापद शकाल अशा दृक् शैक्षणिक साधनांचे प्रकार लिहा. 10

ब) इ ७ वीच्या विद्यार्थ्यांना स्थितिक विद्युत घटक संकल्पना कशी शिकवाल ?

किंवा

अ) विज्ञान प्रयोगशाळेसाठी सुरक्षिततेचे उपाय सूचवा. 10

ब) वैज्ञानिक पद्धती ज्ञान मिळविण्याचा स्रोत आहे याचा अर्थ लिहा.

४. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : 8

१) थोर शास्त्रज्ञ आयसॅक न्यूटनचे योगदान लिहा.

२) उर्जा संकट या घटकाची प्रस्तावना कशी कराल ?

३) विज्ञान अध्यापनात क्षेत्रीय येटीची उद्दिष्टे व गरज लिहा.

SLR-IP – 26

Seat No.	
----------	--

Set **P**

**B.Ed. (Semester – II) (CBCS) Examination, 2017
PEDAGOGY OF HISTORY**

Day and Date : Thursday, 7-12-2017
Time : 10.30 a.m. to 12.00 noon

Max. Marks : 35

- N. B. :** 1) **All questions are compulsory.**
2) **Figures to the right indicate full marks.**
3) **Q. No. 1 is compulsory. It should be solved in first 15 minutes in Answer Book on Page No. 3.**

MCQ/Objective Type Questions

Duration : 15 Minutes

Marks : 7

1. Choose the correct alternative :

- 1) "The origin of any historical incident is in economic status" is said by _____
  - a) Sir Jadunath Sarkar
  - b) Karl Marks
  - c) Setu Madhavrao Pagadi
  - d) V. K. Rajawade
- 2) Specifications of objective means _____
  - a) Learning outcome
  - b) Student activity
  - c) Teacher activity
  - d) Teaching outcomes
- 3) Various historical sources are used in _____ method of teaching history.
  - a) Lecture
  - b) Narration
  - c) Source
  - d) Discussion
- 4) Role playing model is based on _____ s' learning theory.
  - a) Jerome Bruner, Jacklin Goodnow and George Austin
  - b) Devid Assubel
  - c) Suchman
  - d) Fanny Shaffel, George Shaffel
- 5) History room in school is useful for _____
  - a) For observing Maps, pictures in Leisure time
  - b) To collect the Teaching material
  - c) To develop the interest in student for history
  - d) For all the above mentioned purpose
- 6) The _____ constituent amendment in 1976 added Ten fundamental Duties to the constitution of India.
  - a) 42nd
  - b) 49th
  - c) 46th
  - d) 48th
- 7) _____ teaching aids is used to understand the historical events are happened in particular place.
  - a) Pictures
  - b) Chart
  - c) Map
  - d) Objects

P.T.O.

मराठी रूपांतर

१. योग्य पर्याय निवडा :

7

- १) कोणत्याही ऐतिहासिक घटनेचे मूळ आर्थिक स्थितीत असते _____ यांनी म्हटले आहे.
- अ) सर जदुनाथ सरकार   ब) कार्ल मार्क्स
क) सेतू माधवराव पगडी   ड) व्हि. के. राजवाडे
- २) उद्दिष्टांची स्पष्टीकरणे म्हणजे _____ होय.
- अ) अध्ययन निष्पत्ती   ब) विद्यार्थी कृती   क) शिक्षक कृती   ड) अध्यापन निष्पत्ती
- ३) इतिहास अध्यापनाच्या _____ पद्धतीत विविध ऐतिहासिक स्रोतांचा वापर करतात.
- अ) व्याख्यान   ब) कथन   क) आधार   ड) चर्चा
- ४) भूमिका पालन प्रतिमान हे _____ यांच्या अध्ययन उपपत्तीवर आधारलेली आहे.
- अ) जेरोम ब्रुनर, जॅकलिन गुडनाऊ, जॉर्ज ऑस्टिन
ब) डेव्हिड आसूबेल
क) सचमन
ड) फॅनी शॅफेल, जॉर्ज शॅफेल
- ५) शाळेतील इतिहास कक्षाचा उपयोग _____ होतो.
- अ) फावल्या वेळेत नकाशे, चित्रे निरीक्षणासाठी
ब) अध्यापन साहित्याचा संग्रह करण्यासाठी
क) मुलांना इतिहासाची गोडी लावण्यासाठी
ड) वरील सर्वांसाठी
- ६) १९७६ साली _____ घटना दूरुस्तीने भारतीय राज्यघटनेत दहा मूलभूत कर्तव्यांचा समावेश होतो.
- अ) ४२ व्या   ब) ४९ व्या   क) ४६ व्या   ड) ४८ व्या
- ७) विशिष्ट ठिकाणी घडलेल्या ऐतिहासिक घटना समाजण्यासाठी _____ शैक्षणिक साहित्याचा वापर केला जातो.
- अ) चित्रे   ब) तक्ते   क) नकाशा   ड) वस्तू

Seat No.	
----------	--

**B.Ed. (Semester – II) (CBCS) Examination, 2017
PEDAGOGY OF HISTORY**

Day and Date : Thursday, 7-12-2017
Time : 10.30 a.m. to 12.00 noon

Marks : 28

N. B. : 1) **All questions are compulsory.**
2) **Figures to the right indicate full marks.**

2. Answer the following question (**any one**): **10**
- 1) What are the objectives of teaching of history at secondary level ? As a teacher how will you fulfill these objectives ?
  - 2) What is meant by source method ? How will you use the source method in history teaching ?
3. Answer the following questions in brief :
- a) Explain the importance of map and charts in history teaching. **5**
  - b) Explain the functions of history club. **5**
- OR
- a) How will you use computer and LCD projector for effective teaching of history ? Explain with examples. **5**
  - b) How will you select method and teaching aids for effective teaching of “Vedic Civilization” ? Explain with examples. **5**
4. Answer the following questions in briefs **any two** : **8**
- I) What are fundamental rights of citizens as per Indian constitution ?
  - II) How will you correlation Geography with history ?
  - III) Explain the importance of concept map in history teaching.

मराठी रूपांतर

सूचना : १) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.

२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात

२. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणतेही एक) : १०

१) इतिहास अध्यापनाची माध्यमिक स्तरावरील उद्दिष्ट्ये कोणती ? एक शिक्षक या नात्याने तुम्ही ही उद्दिष्ट्ये कशी साध्य कराल ?

२) आधार पद्धती म्हणजे काय ? तुम्ही इतिहास अध्यापनात आधार पद्धतीचा वापर कसा कराल ?

३. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा :

अ) इतिहास अध्यापनात नकाशा व तक्त्यांचे महत्व स्पष्ट करा. ५

ब) इतिहास मंडळाचे कार्ये स्पष्ट करा. ५

किंवा

अ) इतिहासाच्या प्रभावी अध्यापनासाठी तुम्ही संगणक व एलसीडी प्रक्षेपकाचा वापर कसा कराल ? ते सोदाहरण स्पष्ट करा. ५

ब) वैदिक संस्कृती या घटकाच्या प्रभावी अध्यापनासाठी कोणती पद्धती व शैक्षणिक साधनांची निवड कराल ते सोदाहरण स्पष्ट करा. ५

४. खालील प्रश्नांपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे थोडक्यात लिहा : ८

१) भारतीय राज्यघटनेनुसार नागरिकांची मूलभूत हक्क कोणता ?

२) इतिहासचा भूगोल विषयाशी समवाय कसा साधाल ?

३) इतिहास अध्यापनात संकल्पना आरेखनाचे महत्व स्पष्ट करा.

SLR-IP – 27

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

**B.Ed. (Semester – II) (CBCS) Examination, 2017
PEDAGOGY OF GEOGRAPHY**

Day and Date : Thursday, 7-12-2017
Time : 10.30 a.m. to 12.00 noon

Max. Marks : 35

- Instructions:** 1) Q. No. 1 is **compulsory**. It should be solved in **first 15 minutes** in Answer Book on Page No. 3.
2) **All questions are compulsory.**
3) Figures to the **right** side indicate the marks.

MCQ/Objective Type Questions

Duration : 15 Minutes

Marks : 7

1. Choose the correct alternative :

7

- 1) Kilpatrick is a viewer of _____ method.
a) Lecture   b) Project   c) Laboratory   d) Regional
- 2) "From example to concept" this maxim is used in _____ model of teaching.
a) Role playing   b) Advance Organiser
c) Concept attainment   d) None of these
- 3) Modern concept of Geography means
a) To study the interaction in between man and environment
b) Earth is a home of human being
c) Science of distribution on earth
d) Study of cause and effect
- 4) In map reading _____ thing is involved.
a) To read map   b) To draw map
c) To know the meaning of map   d) All above
- 5) There are main _____ types of research method.
a) Three   b) Two   c) Four   d) None of these
- 6) 5 E is used in
a) Constructivism   b) Co-operative Learning
c) Microteaching   d) Models of teaching
- 7) There are main _____ seasons according to Indian whether.
a) Two   b) Three   c) Four   d) Five

P.T.O.

मराठी रूपांतर

१. योग्य पर्याय निवडा :

७

- १) क्रिलपॅट्रिक हे _____ पद्धतीचे उदगाता आहे.
 अ) व्याख्यान   ब) प्रकल्प   क) प्रयोगशाळा   ड) प्रादेशिक
- २) उदाहरणाकडून संबोध या सूत्राचा वापर _____ प्रतिमानात करतात.
 अ) भूमिका पालन   ब) अग्रत संघटक
 क) संकल्पना प्राप्त प्रतिमान   ड) यापैकी नाही
- ३) भूगोलाची आधुनिक संकल्पना म्हणजे
 अ) मानव व पर्यावरण या व्यातील आंतरक्रियेचा अभ्यास
 ब) पृथ्वी मानवाचे घर
 क) पृथ्वीवरील वाटपाचे शास्त्र
 ड) कार्यकारण संबंधाचा अभ्यास
- ४) नकाशावाचनात _____ गोष्टींचा समावेश होतो.
 अ) नकाशा वाचायला येणे   ब) नकाशा काढायला येणे
 क) नकाशाचा अर्थलावता येणे   ड) वरील सर्व
- ५) संशोधन पद्धतीचे मुख्य _____ प्रकार आहेत.
 अ) तीन   ब) दोन   क) चार   ड) यापैकी नाही
- ६) ५ E चा वापर _____ मध्ये केला जातो.
 अ) ज्ञानरचनावाद   ब) सहयकारी अध्ययन
 क) सूक्ष्म अध्यापन   ड) अध्यापन प्रतिमान
- ७) भारतीय हवामानानुसार ऋतूचे मुख्य _____ प्रकार आहेत.
 अ) दोन   ब) तीन   क) चार   ड) पाच

Seat No.	
-------------	--

**B.Ed. (Semester – II) (CBCS) Examination, 2017
PEDAGOGY OF GEOGRAPHY**

Day and Date : Thursday, 7-12-2017
Time : 10.30 a.m. to 12.00 noon

Marks : 28

Instructions : 1) **All questions are compulsory.**
2) **Figures to the right side indicate the marks.**

2. Answer the following question (**any one**) : **10**

1) What is meant by co-relation ? State the types of co-relation ? How will co-relate the Geography with History subject ? Explain it.

OR

2) In Geography teaching, which are the educational aids used ? Explain it.

3. Answer **any one** of the following question : **10**

1) Explain the need of Geography laboratory.

2) Explain the qualities of Regional method.

OR

1) Explain the need of action research.

2) Explain the different types of agriculture.

4. Write **two** answer of the following : **8**

1) Which are models of teaching ? Discuss any one of them.

2) State the importance of GIS in Geography.

3) Explain the different component and types of map.

Set P

मराठी रूपांतर

२. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. १०

१) समवाय म्हणजे काय ? समवायचे प्रकार सांगा. इतिहासाशी भूगोल विषयाचे समवाय कसे साधाल स्पष्ट करा.

किंवा

२) भूगोल अध्यापनात कोणकोणत्या शैक्षणिक साधनाचा वापर करतात स्पष्ट करा.

३. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा : १०

१) भूगोल प्रयोगशाळेची गरज स्पष्ट करा.

२) प्रादेशिक पद्धतीची गुणवैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

किंवा

१) कृतिसंशोधनाची गरज स्पष्ट करा.

२) शेतीचे विविध प्रकार स्पष्ट करा.

४. खालीलपैकी दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा. ८

१) अध्यापन प्रतिमाने कोणती आहेत ? कोणत्याही एकावर चर्चा करा.

२) GIS या तंत्राचे भूगोलामध्ये असणारे महत्त्व सांगा.

३) नकाशाचे विविध घटक व प्रकार स्पष्ट करा.

SLR-IP – 29

Seat No.	
----------	--

Set **P**

**B.Ed. (Semester – II) (Old) Examination, 2017
EDUCATION IN EMERGING INDIAN SOCIETY (Paper – I)
Sociological Foundation of Education**

Day and Date : Wednesday, 29-11-2017
Time : 10.30 a.m. to 12.30 p.m.

Max. Marks : 50

- N.B :** 1) Question No. 1 is **compulsory**. It should be solved in first 15 minutes in Answer Book on Page No. 3.
2) Figures to the **right** indicate **full** marks.

MCQ/Objective Type Questions

Duration : 15 Minutes

Marks : 10

1. Choose correct alternative

10

- 1) Liberal education is related to
  - a) Development of mind
  - b) Cultural Education
  - c) Both a and b
  - d) None of the above
- 2) Social change means change in social
  - a) Object
  - b) Structure
  - c) Activity
  - d) Culture
- 3) The concept of secularism means
  - a) Religious Intolerance
  - b) To give importance to religion
  - c) All religions are equal
  - d) None of the above
- 4) The value of democracy is
  - a) Intolerance
  - b) Injustice
  - c) Inequality
  - d) Liberty
- 5) The important aspect for the concept of a nation is
  - a) Geographical Unity
  - b) Language Unity
  - c) Cultural Unity
  - d) Above all
- 6) National Adult Education programme is started for educating _____ deprived.
  - a) Socially
  - b) Religious
  - c) Language
  - d) Tradition
- 7) There is a need to provide equality of opportunities in terms of
  - a) Castes
  - b) Gender
  - c) Minorities
  - d) Above all
- 8) Globalisation is the challenge of _____ century
  - a) 19th
  - b) 20th
  - c) 21st
  - d) 17th

P.T.O.

- 9) The agency of education is
 a) Family
 b) Cultural organizations
 c) Both a and b
 d) None of the above
- 10) You tube is the example of
 a) Social Networking
 b) Peer Group
 c) Family
 d) None of the above

मराठी रूपांतर

1. योग्य पर्याय निवडा.

10

- 1) उदारमतवादी शिक्षण हे _____ शी संबंधित आहे.
 अ) मनाचा विकास
 ब) सांस्कृतिक शिक्षण
 क) दोन्ही अ आणि ब
 ड) वरीलपैकी नाही
- 2) सामाजिक बदल म्हणजे समाजाच्या _____ मध्ये बदल होय.
 अ) वस्तु
 ब) रचना
 क) कार्यक्रम
 ड) संस्कृती
- 3) धर्मनिरपेक्षता संकल्पना म्हणजे _____
 अ) धार्मिक अ सहिष्णूता
 ब) धर्माला महत्व देणे
 क) सर्वधर्म समान आहेत
 ड) वरीलपैकी नाही
- 4) लोकशाहीचे _____ हे मूल्य आहे.
 अ) असहिष्णूता
 ब) अन्याय
 क) असमानता
 ड) स्वातंत्र्य
- 5) राष्ट्राच्या संकल्पनेसाठी _____ हा महत्वाचा घटक आहे.
 अ) भौगोलिक एकता
 ब) भाषा एकता
 क) सांस्कृतिक एकता
 ड) वरील सर्व
- 6) राष्ट्रीय प्रौढ शिक्षण कार्यक्रम हा _____ वंचिताच्या शिक्षणासाठी सुरू झाला आहे.
 अ) सामाजिक
 ब) धार्मिक
 क) भाषा
 ड) परंपरा
- 7) संधीची समानता देण्याची गरज _____ च्या बाबतीत आहे.
 अ) जाती
 ब) लिंग
 क) अल्पसंख्यांक
 ड) वरील सर्व
- 8) जागतिकीकरण हे _____ शतकाचे आव्हान आहे.
 अ) 19 व्या
 ब) 20 व्या
 क) 21व्या
 ड) 17 व्या
- 9) शिक्षणाची _____ ही कार्यवाहिनी आहे.
 अ) कुटुंब
 ब) सांस्कृतिक संघटना
 क) दोन्ही अ आणि ब
 ड) वरीलपैकी नाही
- 10) युट्यूब हे _____ चे उदाहरण आहे.
 अ) सोशल नेटवर्किंग
 ब) समवयस्क गट
 क) कुटुंब
 ड) वरीलपैकी नाही

Seat No.	
-------------	--

B.Ed. (Semester – II) (Old) Examination, 2017
EDUCATION IN EMERGING INDIAN SOCIETY (Paper – I)
Sociological Foundation of Education

Day and Date : Wednesday, 29-11-2017

Marks : 40

Time : 10.30 a.m. to 12.30 p.m.

N.B :1) All questions are compulsory.

2) Figures to the right indicate full marks.

2. Answer the following questions (**any one**): **10**
- 1) Explain the relation between community development and education.
  - 2) Explain the characteristics of socialistic pattern of society.
3. Answer the following questions (**any one**). **10**
- 1) Explain the role of educational institutions in achieving international understanding.
  - 2) Explain the relation between human rights and education.
4. Answer the following questions in brief. **8**
- 1) Explain the concept of multiculturalism.
  - 2) Explain the importance of cultural organizations.
5. Answer the following questions in brief. **12**
- 1) Explain the characteristic of privatization.
  - 2) What is the role of family in education ?
  - 3) State the importance of voluntary organizations as an agency of education.

Set P

मराठी रूपांतर

2. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणतेही एक) : **10**
- 1) समुदाय विकास आणि शिक्षण यातील संबंध स्पष्ट करा.
  - 2) समाजवादी समाजरचनेची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
3. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणतेही एक) **10**
- 1) आंतरराष्ट्रीय सामंजस्य साध्यतेत शैक्षणिक संस्थांची भूमिका स्पष्ट करा.
  - 2) मानवी हक्क आणि शिक्षण यातील संबंध स्पष्ट करा.
4. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. **8**
- 1) बहुसांस्कृतिकवादाची संकल्पना स्पष्ट करा.
  - 2) सांस्कृतिक संघटनांचे महत्व स्पष्ट करा.
5. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. **12**
- 1) खासगीकरणाची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
  - 2) शिक्षणात कुटूंबाची भूमिका काय आहे ?
  - 3) शिक्षणाची कार्यवाहिनी म्हणून स्वयंसेवी संघटनांचे महत्व विशद करा.

Seat No.	
-----------------	--

Set **P**

**B.Ed. (Semester – II) (Old) Examination, 2017
Paper – II : Development of Learner and Teaching Learning Process
PSYCHOLOGY OF LEARNING AND TEACHING**

Day and Date : Saturday, 2-12-2017
Time : 10.30 a.m. to 12.30 p.m.

Max. Marks : 50

N.B. : Q. No. 1 is compulsory. It should be solved in first 15 minutes in Answer Book on Page No. 3.

MCQ/Objective Type Questions

Duration : 15 Minutes

Marks : 10

1. Choose the correct alternatives :

10

- 1) _____ is not the characteristic of learning process.
  - a) Motivation
  - b) Adjustment
  - c) Reflective action
  - d) Repetition
- 2) In the stage of learning curve _____ is known as plateau stage.
  - a) Initial spurt
  - b) Progress stopped
  - c) Intermediary spurt
  - d) End spurt
- 3) In Gagne's hierarchical theory of learning _____ is the last level of learning.
  - a) Learning of principle
  - b) Concept learning
  - c) Problem solving
  - d) S-R learning
- 4) Abraham Maslow has given _____ needs as the highest place in his hierarchy of needs.
  - a) Safety
  - b) Love and belonging
  - c) Esteems
  - d) Self-Actualization
- 5) In Flander's interaction analysis system _____ groups are related to student's behavior.
  - a) Seven
  - b) Two
  - c) Four
  - d) Three
- 6) _____ is highest order psychological group.
  - a) Crowd
  - b) Club
  - c) Community
  - d) Family
- 7) Common goals, interests and ideals are the characteristics of group
  - a) Crowd
  - b) Audience
  - c) Club
  - d) Mob
- 8) Introduction in a classroom teaching is related to Thorndike's law of
  - a) Readiness
  - b) Use
  - c) Practice
  - d) Effect
- 9) Types of attention are
  - a) 2
  - b) 3
  - c) 4
  - d) 5
- 10) The concept of retroactive inhibition is related
  - a) Memory
  - b) Forgetting
  - c) Critical thinking
  - d) Creative thinking

P.T.O.

मराठी रूपांतर

१. योग्य पर्यायाची निवड करा.

१०

- १) अध्ययन प्रक्रियेचे _____ हे लक्षण नाही.
 अ) प्रेरणा   ब) समायोजन   क) प्रतिक्षिप्त क्रिया   ड) आवर्तन
- २) अध्ययन वक्रामध्ये _____ हा पठारावस्था काळ समजला जातो.
 अ) प्रारंभिक प्रगतीचा   ब) प्रगती थांबण्याचा
 क) मध्य प्रगतीचा   ड) अंतिम प्रगतीचा
- ३) गॅनेची श्रेणीबद्ध अध्ययन उपपत्तीत _____ हा अध्ययनाचा शेवटचा स्तर आहे.
 अ) तत्वांचे अध्ययन   ब) संकल्पना अध्ययन
 क) समस्या उकल   ड) चेतक प्रतिसाद अध्ययन
- ४) अब्राहम मास्लो यांनी त्यांच्या गरजांच्या वर्धित श्रेणीत _____ या गरजेला सर्वोच्च स्थान दिले.
 अ) संरक्षण   ब) प्रेम व आपुलकी   क) आत्मसन्मान   ड) आत्मप्रचिती
- ५) फ्लॅडर्सची आंतरक्रिया विश्लेषण प्रणालीत विद्यार्थ्यांच्या वर्तनाशी निगडित _____ समूह आहेत.
 अ) सात   ब) दोन   क) चार   ड) तीन
- ६) _____ हा मानसशास्त्रीय समूह सर्वात उच्च दर्जाचा आहे.
 अ) गर्दी   ब) संहति   क) समाज   ड) कुटुंब
- ७) समान ध्येये, अभिरुची आणि आदर्श ही _____ या समूहाचे वैशिष्ट्ये आहे.
 अ) गर्दी   ब) प्रेक्षकवृंद   क) संहति   ड) समुदाय
- ८) वर्ग अध्यापनामध्ये प्रस्तावना ही थॉर्नडाईकच्या _____ नियमाशी संबंधित आहे.
 अ) तयारीच्या   ब) उपयोगाच्या
 क) सरावाच्या   ड) परिणामाच्या
- ९) अवधानाचे एकूण _____ प्रकार आहेत.
 अ) दोन   ब) तीन   क) चार   ड) पाच
- १०) प्रतिगामी निरोधन ही संकल्पना _____ शी संबंधित आहे.
 अ) स्मरण   ब) विस्मरण
 क) चिकित्सक विचार   ड) इच्छानुगामी विचार

Seat No.	
-----------------	--

B.Ed. (Semester – II) (Old) Examination, 2017
Paper – II : Development of Learner and Teaching Learning Process
PSYCHOLOGY OF LEARNING AND TEACHING

Day and Date : Saturday, 2-12-2017
Time : 10.30 a.m. to 12.30 p.m.

Marks : 40

2. Answer the following question (**any 1**) : **10**
- 1) Explain Thorndike's theory of learning. Explain in detail how you will use Thorndike's theory in your teaching.
  - 2) Explain the Flander's classrooms interactions analysis system.
3. Answer the following question (**any 1**) : **10**
- 1) Explain the factors affecting on learning related to teacher and learner.
  - 2) What is leadership ? Explain the characteristics of leadership. Explain how do you develop leadership from school ?
4. Answer the following question in brief : **8**
- 1) Explain the educational importance of memory.
  - 2) Explain the Judd's theory of transfer of learning.
5. Answer the folloiwng question in brief : **12**
- 1) Explain how you will use sociometry technique to study group dynamics.
  - 2) Explain causes of forgetting.
  - 3) Explain the Maslow's hierarchical classification of needs.

मराठी रूपांतर

२. खालील प्रश्नांची उत्तरे द्या (कोणताही १) : १०
- १) थॉर्नडाईकची अध्ययन उपपत्ती स्पष्ट करा. थॉर्नडाईकच्या उपपत्तीचा तुमच्या अध्यापनात कसा उपयोग कराल ते सविस्तर स्पष्ट करा.
  - २) फ्लँडर्सची वर्गआंतरक्रिया विश्लेषण प्रणाली स्पष्ट करा.
३. खालील प्रश्नांची उत्तरे द्या (कोणताही १) : १०
- १) अध्यापक व अध्ययनार्थीच्या दृष्टिने अध्ययनावर परिणाम करणारे घटक स्पष्ट करा.
  - २) नेतृत्व म्हणजे काय ? त्याची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा. शाळांमधून नेतृत्व कसे विकसित कराल ते स्पष्ट करा.
४. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे द्या : ८
- १) स्मृतीचे शैक्षणिक महत्त्व स्पष्ट करा.
  - २) जड्जडची अध्ययन संक्रमणाची उपपत्ती स्पष्ट करा.
५. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे द्या : १२
- १) समूह गतिशीलता अभ्यासण्यासाठी तुम्ही समाजमिती तंत्राचा वापर कसा कराल ते स्पष्ट करा.
  - २) विस्मरणाची कारणे स्पष्ट करा.
  - ३) मास्लोचे गरजांचे श्रेणीबद्ध वर्गीकरण स्पष्ट करा.

SLR-IP – 31

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	----------

**B.Ed. (Part – I) (Semester – II) (Old) Examination, 2017
DEVELOPMENT OF EDUCATIONAL SYSTEM IN INDIA AND
SECONDARY EDUCATION
Secondary Education (Paper – III)**

Day and Date : Tuesday, 5-12-2017
Time : 10.30 a.m. to 12.30 p.m.

Max. Marks : 50

- N. B. :** 1) **All questions are compulsory.**
2) **Right side figures shows the marks of question.**
3) **Q. No. 1 is compulsory. It should be solved in first 15 minutes in Answer Book Page No. 3. Each question carries one mark.**

MCQ/Objective Type Questions

Duration : 15 Minutes

Marks : 10

1. Choose the correct alternative :

10

- 1) 'Child oriented' method of education was suggested by _____
A) Mudaliyar Commission   B) Radhakrishnan Commission
C) Kothari Commission   D) National Education Policy, 1986
- 2) According to Dr. Benjamin Bloom, educational objective, learning experiences and _____ are the factors of evaluation.
A) Observation tools   B) Evaluation tools
C) Content   D) Specification tools
- 3) School complex scheme is implemented to overcome physical inadequacies of school and for sharing teacher's _____
A) Knowledge   B) Attitude   C) Personality   D) Understanding
- 4) The most reliable measure of deviation is _____
A) Quartile deviation   B) Range
C) Standard deviation   D) Average deviation
- 5) Some one student dropped from the school because of his constant absence in school. This type is called the _____ wastage.
A) Adjourmental   B) Effective   C) Causal   D) Circumstantial
- 6) Mahatma Gandhiji gives the most important activity that is _____ for developing the attitude of work in the student.
A) Self study   B) School discipline   C) Work experience   D) N.C.C.
- 7) A picture of pupil's comprehensive progress can be consistently obtained by _____ evaluation.
A) Internal   B) External   C) Diagnostic   D) Practical

P.T.O.

- 8) $\frac{\sum fxm}{N}$ is the formula of _____
 A) Mean   B) Median   C) Mode   D) Standard deviation
- 9) 'Student don't give answer when teacher asked.' This is the example of _____ indiscipline.
 A) Activity   B) Political   C) Internal   D) Cold
- 10) The points that divide a distribution into 100 equal divisions or percents are called _____
 A) Norms   B) Deviation   C) Percentile   D) Percentile rank

मराठी रूपांतर

१. योग्य पर्याय निवडा :

१०

- १) _____ द्वारा विद्यार्थी केंद्रीत शिक्षण पद्धती सुचविण्यात आली.
 अ) मुदलियार आयोग   ब) राधाकृष्णन आयोग
 क) कोठारी आयोग   ड) राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरण, १९८६
- २) डॉ. बेंजामिन ब्लूमनुसार शैक्षणिक उद्दिष्टे, अध्ययन अनुभव व _____ हे मूल्यमापनाचे घटक आहेत.
 अ) निरीक्षण साधने   ब) मूल्यमापन साधने   क) आशय   ड) स्पष्टीकरण साधने
- ३) शाळा समूह योजना ही शाळेतील भौतिक अडचणींवर मात करण्यासाठी व शिक्षकांच्या _____ आदान प्रदानासाठी राबविली जाते.
 अ) ज्ञानाच्या   ब) वृत्तींच्या   क) व्यक्तिमत्त्वाच्या   ड) आकलनाच्या
- ४) विचलनशीलतेचे _____ हे परिमाण अधिक विश्वसनीय आहे.
 अ) चतुर्थक विचलन   ब) विस्तार   क) प्रमाण विचलन   ड) सरासरी विचलन
- ५) एखादा विद्यार्थी शाळेत सतत गैरहजर राहिला म्हणून त्याला शाळेतून काढून टाकले तर त्याला _____ गळती असे म्हणतात.
 अ) स्थगनजन्य   ब) परिणामकारक   क) कारणिक   ड) परिस्थितीजन्य
- ६) महात्मा गांधींनी विद्यार्थ्यांमध्ये श्रमवृत्तीचा विकास करण्यासाठी _____ ही संकल्पना दिली व ती खूप महत्त्वाची आहे.
 अ) स्वयम अध्ययन   ब) शालेय शिस्त   क) कार्यानुभव   ड) एन.सी.सी.
- ७) विद्यार्थ्यांच्या सर्वांगीण प्रगतीचे चित्र _____ मूल्यमापनाद्वारा सातत्याने मिळू शकते.
 अ) अंतर्गत   ब) बाह्य   क) नैदानिक   ड) प्रात्यक्षिक
- ८) $\frac{\sum fxm}{N}$ हे _____ काढण्याचे सूत्र आहे.
 अ) मध्यमान   ब) मध्यगा   क) बहुलक   ड) प्रमाण विचलन
- ९) 'शिक्षकांनी प्रश्न विचारल्यानंतर विद्यार्थी उत्तर देत नाही' हे _____ बेशिस्तीचे उदाहरण आहे.
 अ) कार्यशील   ब) राजकीय   क) अंतर्गत   ड) थंड
- १०) जो बिंदू वर्गीकरणाचे समान १०० विभागात किंवा टक्केवारीमध्ये विभागणी करतो, त्यास _____ म्हणतात.
 अ) प्रमाणके   ब) विचलन   क) शततमक   ड) शततमक क्रम

Seat No.	
----------	--

**B.Ed. (Part – I) (Semester – II) (Old) Examination, 2017
DEVELOPMENT OF EDUCATIONAL SYSTEM IN INDIA AND
SECONDARY EDUCATION
Secondary Education (Paper – III)**

Day and Date : Tuesday, 5-12-2017
Time : 10.30 a.m. to 12.30 p.m.

Marks : 40

Instructions: 1) **All questions are compulsory.**
2) **Right side figures shows the marks of question.**

2. Answer the following question (**any one**) : **10**

Explain the concept of secondary education with their aims and importance.

OR

Explain the causes of indiscipline in secondary school and how will solve this problem.

3. Answer the following question (**any one**) : **10**

Explain the present status of teacher and what are the various training programmes for professional development of teacher.

OR

Calculate the median from the following data :

Class interval	90 – 99	80 – 89	70 – 79	60 – 69	50 – 59	40 – 49	30 – 39	20 – 29	10 – 19
f	4	8	12	16	20	18	8	4	2

4. Answer the following questions in brief : **8**

1) Explain the method for calculation of standard deviation.

2) What are the types of evaluation ?

5. Answer the following question in brief : **12**

1) What are the benefits of contract based appointments of teachers ?

2) How will evaluate the student by qualitative evaluation tools ?

3) What are the characteristics of normal probability curve ?

मराठी रूपांतर

२. खालील प्रश्नाचे उत्तर लिहा (कोणताही एक) : १०
 माध्यमिक शिक्षणाची संकल्पना सांगून त्याची ध्येये व महत्त्व स्पष्ट करा.

किंवा

माध्यमिक शाळेतील बेशिस्तीची कारणे स्पष्ट करून ही समस्या कशी सोडविता येईल ?

३. खालील प्रश्नाचे उत्तर लिहा (कोणतेही एक) : १०
 शिक्षकाचा सध्याचा दर्जा आणि शिक्षकांच्या व्यवसायिक वृद्धीसाठी कोणकोणती विविध प्रशिक्षण कार्यक्रम आहेत ते स्पष्ट करा.

किंवा

खालील माहितीच्या आधारे मध्यगा (Median) काढा :

वर्गांतर	१० - १९	२० - २९	३० - ३९	४० - ४९	५० - ५९	६० - ६९	७० - ७९	८० - ८९	९० - ९९
वारंवारिता	४	८	१२	१६	२०	१८	८	४	२

४. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा : ८
 १) प्रमाण विचलन काढण्याची पद्धती स्पष्ट करा.
 २) मूल्यमापनाचे प्रकार कोणते आहेत ?
५. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा : १२
 १) कंत्राटी आधारावर शिक्षकांच्या नेमणूकीचे फायदे काय आहेत ?
 २) गुणात्मक मूल्यमापन साधनाद्वारे विद्यार्थ्यांचे मूल्यमापन कसे केले जाते ?
 ३) प्रसामान्य संभव वक्राची वैशिष्ट्ये काय आहेत ?

SLR-IP – 32

Seat No.	
----------	--

Set **P**

**B.Ed. (Semester – II) (Old) Examination, 2017
ESSENTIALS OF EDUCATIONAL TECHNOLOGY AND
EDUCATIONAL MANAGEMENT (Paper – IV)**

Day and Date : Thursday, 7-12-2017

Max. Marks : 50

Time : 10.30 a.m. to 12.30 p.m.

- Instructions :**
- 1) Q. No. 1 is **compulsory**. It should be solved in **first 15 minutes** in Answer Book Page No. 3.
  - 2) **All questions are compulsory.**
  - 3) Figures to **right** indicate marks.

MCQ/Objective Type Questions

Duration : 15 Minutes

Marks : 10

1. Choose the proper alternative :

10

- 1) In 1st Feb. 1967 _____ was established.
a) SBTE   b) SCERT   c) NIEPA   d) NCERT
- 2) Type of interpersonal relationship is _____.
a) HM and Teacher   b) HM and Student   c) HM and Parents   d) All above
- 3) Following _____ is a problem of classroom management.
a) Level of behaviour   b) Strength of student
c) Oppose for development   d) All above
- 4) Long form of S.S. code is
a) Secondary School   b) Secondary System
c) School Scheme   d) Secondary Scheme
- 5) There are main _____ types of educational management.
a) Three   b) Two   c) Four   d) Five
- 6) In ideal classroom management _____ aspects are involved.
a) Aims and objectives of classroom   b) Discipline of class
c) Strategies of education   d) All above
- 7) There are _____ articles in secondary education.
a) 10   b) 16   c) 15   d) 13
- 8) There are _____ types of fees.
a) Education fee   b) Admission fee   c) Exam fee   d) All above
- 9) In State Government mechanism _____ is comes after education secretary.
a) Upper Secretary   b) Vice Secretary
c) State Minister   d) None of these
- 10) Planning of school work is related to
a) Study   b) Economic planning
c) Co-curricular activities   d) All above

P.T.O.

मराठी रूपांतर

१. योग्य पर्याय निवडा :

१०

- १) १ फेब्रुवारी १९६७ रोजी _____ स्थापना झाली.
 अ) SBTE   ब) SCERT   क) NIEPA   ड) NCERT
- २) व्यक्ती अंतर्गत संबंधाचा प्रकार _____ आहे.
 अ) मुख्याध्यापक - शिक्षक   ब) मुख्याध्यापक - विद्यार्थी
 क) मुख्याध्यापक - पालक   ड) वरील सर्व
- ३) खालीलपैकी _____ वर्गव्यवस्थापनाची समस्या आहे.
 अ) वर्तनाची पातळा   ब) विद्यार्थी संख्या
 क) विकासास विरोध   ड) वरील सर्व
- ४) S.S. Code चे विस्तारित रूप आहे
 अ) Secondary School   ब) Secondary System
 क) School Scheme   ड) Secondary Scheme
- ५) शैक्षणिक व्यवस्थापनाचे _____ मूल्य प्रकार आहेत.
 अ) तीन   ब) दोन   क) चार   ड) पाच
- ६) आदर्श वर्गव्यवस्थापनात _____ घटकाचा समावेश होतो.
 अ) वर्गव्यवस्थापनाचे घ्येय व उद्दिष्टे   ब) वर्गाची शिस्त
 क) शिक्षणाची कार्यनीती   ड) वरील सर्व
- ७) माध्यमिक शिक्षण कायद्या मध्ये _____ कलमे आहेत.
 अ) १०   ब) १६   क) १५   ड) १३
- ८) शुल्काचा _____ प्रकार आहे.
 अ) शैक्षणिक शुल्क   ब) प्रवेश शुल्क   क) परीक्षा शुल्क   ड) वरील सर्व
- ९) राज्य शासन यंत्रणेत _____ चा समावेश शिक्षण सचिवानंतर येतो.
 अ) अप्पर सचिव   ब) उपसचिव   क) राज्य मंत्री   ड) यापैकी नाही
- १०) शाळेत कार्याचे नियोजन _____ शी संबंधित आहे.
 अ) अभ्यास   ब) आर्थिक नियोजन   क) अभ्यासनुवर्ती   ड) वरील सर्व

Seat No.	
-------------	--

**B.Ed. (Semester – II) (Old) Examination, 2017
ESSENTIALS OF EDUCATIONAL TECHNOLOGY AND
EDUCATIONAL MANAGEMENT (Paper – IV)**

Day and Date : Thursday, 7-12-2017

Marks : 40

Time : 10.30 a.m. to 12.30 p.m.

2. Answer the following questions (**any one**) : 10
- 1) Explain the concept, nature and types of educational management.
  - 2) Explain the role of different human being in school.
3. Answer the following questions (**any one**) : 10
- 1) What do you mean by planning and administration of annual work ? Explain different types of school time table.
  - 2) Explain the structure and functions of Maharashtra state board of secondary and higher secondary education.
4. Write answers in short : 8
- 1) Explain different types of grants.
  - 2) Write the functions of DIET.
5. Write answers in short : 12
- 1) How you will take the participation of teacher in school management.
  - 2) State the administrative structure of Central Govt.
  - 3) Write any four objectives of institutional planning.

मराठी रूपांतर

२. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणतेही एक) : १०
- १) शैक्षणिक व्यवस्थापनाची संकल्पना, स्वरूप आणि प्रकार स्पष्ट करा.
  - २) शाळेतील विविध मानवी घटकाची भूमिका स्पष्ट करा.
३. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणतेही एक) : १०
- १) वार्षिक कार्याचे नियोजन व प्रशासन म्हणजे काय ? शाळेच्या वेळापत्रकाचे विविध प्रकार स्पष्ट करा.
  - २) महाराष्ट्र राज्य माध्यमिक आणि उच्च माध्यमिक शिक्षण मंडळाची रचना व कार्ये स्पष्ट करा.

Set P

४. खालील प्रश्नांची उत्तरे द्या :

८

- १) अनुदानाचे विविध प्रकार स्पष्ट करा.
- २) DIET चे विविध कार्य लिहा.

५. खालील प्रश्नांची उत्तरे द्या.

१२

- १) शाळीय व्यवस्थापनात शिक्षकाचा सहभाग कसा घ्याला ?
  - २) केंद्र शासनाची प्रशासकीय रचना सांगा.
  - ३) संस्थानिहाय नियोजनाची चार उद्दिष्टे लिहा.
-

SLR-IP – 33

Seat No.	
----------	--

Set **P**

**B.Ed. (Semester – II) (Old) Examination, 2017
VALUE EDUCATION (Paper – V)
Information Technology and an Elective**

Day and Date : Saturday, 9-12-2017

Max. Marks : 50

Time : 10.30 a.m. to 12.30 p.m.

- N.B. :** 1) **All questions are compulsory.**
2) **Figures to right side indicate full marks.**
3) **Q. No. 1 is compulsory. It should be solved in first 15 minutes in Answer Book Page No. 3.**

MCQ/Objective Type Questions

Duration : 15 Minutes

Marks : 10

1. Choose the correct alternatives :

10

- 1) Value education can be given through teaching of _____ subject.
a) Marathi   b) History   c) Geography   d) All above
- 2) The main source of value education is
a) Home   b) Society   c) School   d) All above
- 3) "Values cannot be taught" framed by
a) Rousseau   b) Socrates   c) Pestology   d) Plato
- 4) Cleanliness is _____ type of value.
a) Social   b) National   c) Environmental   d) All above
- 5) The process of value education affects _____ domain.
a) Cognitive   b) Affective   c) Psychomotor   d) All above
- 6) The place of value education in curriculum must be
a) Optional   b) Compulsory
c) Limited   d) Cannot be defined
- 7) Cultural programme inculcate _____ value among students.
a) National integration   b) Punctuality
c) a) and b)   d) None of these
- 8) Plantation inculcate _____ value among students.
a) Scientific   b) Environmental   c) a) and b)   d) None of these
- 9) The conduct of parents in front of children should be
a) Ideal   b) Materialistic   c) Over religious   d) All above
- 10) Visit to _____ includes programme for value education.
a) Hospital   b) Exhibition   c) Museum   d) All above

P.T.O.

मराठी रूपांतर

1. योग्य पर्याय निवडा.

10

- 1) विषयाच्या माध्यमातून मूल्य शिक्षण देता _____ येते.
 अ) मराठी   ब) इतिहास   क) भूगोल   ड) वरील सर्व
- 2) मूल्य शिक्षणाचा मुख्य स्रोत _____ हा आहे.
 अ) घर   ब) समाज   क) शाळा   ड) वरील सर्व
- 3) “मूल्ये शिकविता येत नाहीत” असे _____ यांनी म्हटले आहे.
 अ) रूसो   ब) सॉक्रेटिस   क) पेस्टॉलॉजी   ड) प्लेटो
- 4) स्वच्छता हे _____ प्रकारचे मूल्य आहे.
 अ) सामाजिक   ब) राष्ट्रीय   क) पर्यावरणीय   ड) वरील सर्व
- 5) मूल्य शिक्षणाची प्रक्रिया _____ क्षेत्रावर प्रभाव टाकते.
 अ) बौद्धिक   ब) भावनिक
 क) क्रिया कौशल्यात्मक   ड) वरील सर्व
- 6) अभ्यासक्रमात मूल्य शिक्षणात _____ स्थान असले पाहिजे.
 अ) वैकल्पिक   ब) अनिवार्य   क) मर्यादित   ड) सांगता येत नाही
- 7) सांस्कृतिक कार्यक्रमातून विद्यार्थ्यांमध्ये _____ मूल्ये रुजविले जाते.
 अ) राष्ट्रीय एकात्मता   ब) वक्तशीरपणा   क) अ) व ब)   ड) यापैकी नाही
- 8) वृक्षारोपणाच्या माध्यमातून विद्यार्थ्यांमध्ये _____ मूल्य रुजविता येते.
 अ) वैज्ञानिक   ब) पर्यावरणीय   क) अ) व ब)   ड) यापैकी नाही
- 9) पालकांचे पाल्यासमोरचे वर्तन _____ असले पाहिजे.
 अ) आदर्शवादी   ब) भोगवादी   क) धर्माभिमानी   ड) वरील सर्व
- 10) मूल्य शिक्षणासाठी _____ भेट, उपक्रमाचा समावेश होतो.
 अ) दवाखाना   ब) प्रदर्शन   क) वस्तूसंग्रहालय   ड) वरील सर्व

Seat No.	
-------------	--

**B.Ed. (Semester – II) (Old) Examination, 2017
VALUE EDUCATION (Paper – V)
Information Technology and an Elective**

Day and Date : Saturday, 9-12-2017

Marks : 40

Time : 10.30 a.m. to 12.30 p.m.

N.B. : 1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to right side indicate full marks.***

2. Answer the following questions (**any one**) : **10**
- 1) What is nature of values ? Explain sources of values.
  - 2) Explain process of value education in details.
3. Answer the following questions (**any one**) : **10**
- 1) Write functional definition of value neat and tidy. Explain activities for development at behavioral changes for this value.
  - 2) Explain any two types of values and activities to realize these values.
4. Answer the following questions in brief : **8**
- 1) Explain need of value education to parents.
  - 2) Explain role of teacher in value education.
5. Answer the following questions in brief : **12**
- 1) What is conflicts among values ?
  - 2) Write recommendations of Dr. Kothari Commission regarding value education.
  - 3) Explain any tool of evaluation of inculcated value.

मराठी रूपांतर

2. पुढील प्रश्नाची उत्तरे लिहा (कोणतेही एक) : 10
- 1) मूल्याचे स्वरूप म्हणजे काय ? मूल्याचे स्रोत स्पष्ट करा.
  - 2) मूल्य शिक्षण प्रक्रिया सविस्तरपणे स्पष्ट करा.
3. पुढील प्रश्नाची उत्तरे लिहा (कोणतेही एक) : 10
- 1) नीटनेटकेपणा या मूल्याची कार्यात्मक व्याख्या लिहा. हे मूल्य संवर्धित होण्यासाठी उपक्रम सूचवा.
  - 2) कोणतेही दोन प्रकारची मूल्ये स्पष्ट करा आणि सदर मूल्ये संवर्धित करण्यासाठी उपक्रम स्पष्ट करा.
4. पुढील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा : 8
- 1) पालकांसाठी मूल्य शिक्षणाची गरज स्पष्ट करा.
  - 2) मूल्य शिक्षणात शिक्षकाची भूमिका विशद करा.
5. पुढील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. 12
- 1) मूल्य संघर्ष म्हणजे काय ?
  - 2) डॉ. कोठारी आयोगाने मूल्य शिक्षण संदर्भातील शिफारशी लिहा.
  - 3) संवर्धित मूल्याचे मूल्यमापन करण्यासाठीचे कोणतेही साधन स्पष्ट करा.

Seat No.	
----------	--

**B.Ed. (Semester – II) (Old) Examination, 2017
ENVIRONMENTAL EDUCATION (Paper – V)
Information Technology and An Elective**

Day and Date : Saturday, 9-12-2017
Time : 10.30 a.m. to 12.30 p.m.

Max. Marks : 50

- N. B. :** 1) Q. No. 1 is **compulsory**. It should be solved in **first 15 minutes** in Answer Book on Page No. 3.
2) **All** questions are **compulsory**.
3) Figures to the **right** indicate **full** marks.

MCQ/Objective Type Questions

Duration : 15 Minutes

Marks : 10

1. Choose the correct answer :

10

- 1) The Environment Protection Act was passed on _____
a) 25 May 1983   b) 23 May 1986   c) 20 May 1984   d) 21 May 1985
- 2) Water pollution may be a cause for _____ disease.
a) Blood pressure   b) T.B.   c) Rabies   d) Cholera
- 3) Vasundhara Day is celebrated on _____
a) 22th April   b) 26th April   c) 20th April   d) 30th April
- 4) _____ is called an umbrella of the earth.
a) Troposphere   b) Stratosphere   c) Thermosphere   d) Mesosphere
- 5) Global Environment Day is celebrated on _____
a) 5th June   b) 26th June   c) 1st July   d) 1st August
- 6) Water Prevention and Control of Pollution Act was implemented from _____
a) 1972   b) 1981   c) 1974   d) 1986
- 7) 'Vanya Jiv Saptah' is celebrated during _____
a) 1 to 7 August   b) 1 to 7 January
c) 1 to 7 March   d) 1 to 7 October
- 8) Man made environment is _____
a) Flood   b) Social status   c) Volcano   d) Earthquake
- 9) All types of green plants in ecosystem are _____
a) Consumer   b) Protector   c) Producer   d) Above all
- 10) _____ acid is not present in Acid Rain.
a) Boric acid   b) Sulfuric acid   c) Nitric acid   d) Hydrochloric acid

P.T.O.

मराठी रूपांतर

सूचना : १) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक.
२) उजव्या रकान्यातील आकडे पूर्ण गुण दर्शवितात.

१. योग्य पर्याय निवडा :

१०

- १) पर्यावरणाच्या संरक्षणासाठी _____ रोजी कायदा झाला.
अ) २५ मे १९८३   ब) २३ मे १९८६   क) २० मे १९८४   ड) २१ मे १९८५
- २) जलप्रदूषणामुळे _____ रोग जडतो.
अ) ब्लडप्रेसर   ब) टी.बी.   क) रेबीज   ड) कॉलरा
- ३) 'वसुंधरा दिन' हा _____ ला साजरा केला जातो.
अ) २२ एप्रिल   ब) २६ एप्रिल   क) २० एप्रिल   ड) ३० एप्रिल
- ४) पृथ्वीची छत्री असे _____ ला संबोधले जाते.
अ) तपांबर   ब) स्थितांबर   क) उष्णांबर   ड) मध्यांबर
- ५) जागतिक पर्यावरण दिवस _____ ला साजरा केला जातो.
अ) ५ जून   ब) २६ जून   क) १ जुलै   ड) १ ऑगस्ट
- ६) जल प्रतिबंध व प्रदूषण नियंत्रण कायदा _____ ला लागू करण्यात आला.
अ) १९७२   ब) १९८१   क) १९७४   ड) १९८६
- ७) 'वन्य जीव सप्ताह' हा _____ कालावधीत साजरा केला जातो.
अ) १ ते ७ ऑगस्ट   ब) १ ते ७ जानेवारी   क) १ ते ७ मार्च   ड) १ ते ७ ऑक्टोबर
- ८) मानवनिर्मित पर्यावरण _____ हे आहे.
अ) पूर   ब) सामाजिक दर्जा   क) ज्वालामुखी   ड) भूकंप
- ९) परिसंस्थेतील सर्व प्रकारच्या हिरव्या वनस्पती _____ असतात.
अ) भक्षक   ब) संरक्षक   क) उत्पादक   ड) वरील सर्व
- १०) आम्ल पर्जन्यात _____ आम्ल मिसळलेले नसते.
अ) बोरीक आम्ल   ब) सल्फ्युरिक आम्ल
क) नायट्रिक आम्ल   ड) हायड्रोक्लोरिक आम्ल

Seat No.	
-------------	--

**B.Ed. (Semester – II) (Old) Examination, 2017
ENVIRONMENTAL EDUCATION (Paper – V)
Information Technology and An Elective**

Day and Date : Saturday, 9-12-2017

Marks : 40

Time : 10.30 a.m. to 12.30 p.m.

N. B. : 1) **All questions are compulsory.**
2) **Figures to the right indicate full marks.**

2. Answer the following questions (**any one**) : **10**
- 1) What is sound pollution ? State the reasons of it and suggest remedies for avoiding sound pollution.
  - 2) Explain Environmental Education Teacher's characteristics and explain the role of teacher in integration of school subjects in Environmental Education.
3. Answer the following questions (**any one**) : **10**
- 1) What is population explosion ? Explain the causes of population explosion according to India and its effects on Environment.
  - 2) Explain natural types of sources of Environment and its importance, how do you conserve the energy ?
4. Answer the following questions in brief : **8**
- 1) Explain Ganga Action Plan.
  - 2) How do you manage the flood ?
5. Answer the following questions in brief : **12**
- 1) How do you manage house hold waste ?
  - 2) Explain the concept of Acidic Rain.
  - 3) How do you do energy management ?

मराठी रूपांतर

- सूचना :** १) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक.
२) उजव्या रकान्यातील आकडे पूर्ण गुण दर्शवितात.

२. खालील प्रश्नाचे उत्तर लिहा (कोणताही एक) : १०
- १) ध्वनी प्रदूषण म्हणजे काय ? ते सांगून त्याची कारणे स्पष्ट करा व त्यावर प्रतिबंधात्मक उपाय सुचवा.
- २) पर्यावरण शिक्षण शिक्षकाची वैशिष्ट्ये सांगून शालेय विषय आणि पर्यावरण शिक्षण यांच्या एकात्मिकरणात शिक्षकाची भूमिका स्पष्ट करा.
३. खालील प्रश्नाचे उत्तर लिहा (कोणताही एक) : १०
- १) लोकसंख्या विस्फोट म्हणजे काय ते सांगून भारताच्या संदर्भात त्यांची कारणे सांगून त्याचा पर्यावरणावर होणारा परिणाम सांगा.
- २) पर्यावरणाच्या नैसर्गिक स्रोताचे प्रकार सांगून त्याचे महत्त्व स्पष्ट करा व संवर्धन कसे कराल ते स्पष्ट करा.
४. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा : ८
- १) गंगा कृती योजनेविषयी माहिती स्पष्ट करा.
- २) महापुराचे व्यवस्थापन कसे कराल ?
५. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा : १२
- १) घरगुती कचऱ्याचे व्यवस्थापन कसे कराल ?
- २) आम्ल पर्जन्य संकल्पना स्पष्ट करा.
- ३) ऊर्जा व्यवस्थापन कसे कराल ?

SLR-IP – 35

Set **P**

Seat No.	
----------	--

B.Ed. (Semester – II) (Old) Examination, 2017
Paper – V : Information Technology and an Elective (Paper – V)
POPULATION EDUCATION

Day and Date : Saturday, 9-12-2017
Time : 10.30 a.m. to 12.30 p.m.

Max. Marks : 50

- N.B :** 1) **All questions are compulsory.**
2) **Question No. 1 is compulsory. It should be solved in first 15 minutes in Answer Book on Page No. 3.**
3) **Figures on right side show marks.**

MCQ/Objective Type Questions

Duration : 15 Minutes

Marks : 10

1. Choose the correct alternative :

10

- 1) Indian Government included population education in school curriculum from _____ years.
a) 1988   b) 1990   c) 1970   d) 1968
- 2) From core elements of 1986's National Educational Policy _____ core elements are associated with population education.
a) Eight   b) One   c) Two   d) Six
- 3) Density of population means the strength of people living in every
a) One kilometer   b) Square kilometers
c) One and half kilometers   d) None of these
- 4) In the scope of sex education _____ aspect is not included.
a) Information about human body   b) Physical and mental changes of a persons
c) Functions of different parts of body   d) Functions of reproductive organ
- 5) The reason to adopt educational approach to ban overpopulation problem is
a) People society are taught good manners due to education
b) Evil conventions, superstition, illiteracy of society are removed due to education
c) Evil habits are removed due to education
d) Above all
- 6) To major purpose of population education is
a) To reduce the population
b) To heighten the quality of life of people
c) To create perception awareness about health
d) To create awareness about sex among the students
- 7) When a person from Jharkhand comes to Maharashtra in search of livelihood. This is an example of
a) International migration   b) Internal migration
c) Migration for food   d) Above all
- 8) In India during _____ decade there has been reduction in population.
a) 1911 to 1921   b) 1931 to 1941   c) 1921 to 1931   d) 1941 to 1951

P.T.O.

- 9) Health condition in India low quality because of
 a) Illiteracy   b) Poverty   c) Lack of knowledge   d) Above all
- 10) _____ aspect from following influence the quality of life.
 a) Development process   b) Religion
 c) Literature   d) Human sexuality

मराठी रूपांतर

१. योग्य पर्याय निवडा :

१०

- १) भारत सरकारने _____ वर्षापासून शालेय अभ्यासक्रमात लोकसंख्या शिक्षणाचा समावेश केला आहे.
 अ) 1988   ब) 1990   क) 1970   ड) 1968
- २) 1986 च्या राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरणातील दहा गाभाभूत घटकांपैकी _____ गाभाभूत घटक लोकसंख्या शिक्षणाशी निगडित आहेत.
 अ) आठ   ब) एक
 क) दोन   ड) सहा
- ३) लोकसंख्येची घनता म्हणजे प्रत्येक _____ मध्ये असणाऱ्या व्यक्तींची संख्या.
 अ) एक किलोमिटर   ब) चौरस किलोमिटर   क) दीड किलोमिटर   ड) यापैकी नाही
- ४) लैंगिक शिक्षणाच्या व्याप्तीत _____ घटकाचा समावेश होत नाही.
 अ) शरीरासंबंधाविषयी माहिती   ब) व्यक्तीचे शारीरिक व मानसिक बदल
 क) शरीरातील वेगवेगळ्या भागाची कार्ये   ड) पुनरुत्पादन संस्थेचे कार्य
- ५) लोकसंख्या समस्येवर निर्बंध घालण्यासाठी शैक्षणिक मार्गाचा अवलंब करण्याचे कारण
 अ) शिक्षणामुळे समाजातील लोकांना चांगल्या सवयी लावता येतात
 ब) शिक्षणामुळे समाजातील वाईट रूढी परंपरा, अज्ञान, अंधश्रद्धा काढून टाकता येतात
 क) शिक्षणामुळे वाईट सवयी काढून टाकता येतात
 ड) वरील सर्व
- ६) लोकसंख्या शिक्षणाचा प्रमुख हेतू _____ हा आहे.
 अ) लोकसंख्या कमी करणे   ब) लोकांच्या जीवनमानाचा दर्जा उचावणे
 क) आरोग्यविषयक जाणीवजागृती करणे   ड) विद्यार्थांत लैंगिकतेविषयी जाणिव जागृती करणे
- ७) एखादी व्यक्ती उपजिविकेसाठी झारखंड मधून महाराष्ट्रात येते, हे _____ चे उदाहरण आहे.
 अ) आंतरराष्ट्रीय स्थलांतर   ब) अंतर्गत स्थलांतर
 क) अन्नासाठी स्थलांतर   ड) वरील सर्व
- ८) भारतात _____ या दशकात लोकसंख्येत घट झाली.
 अ) 1911 to 1921   ब) 1931 to 1941   क) 1921 to 1931   ड) 1941 to 1951
- ९) भारतात आरोग्य विषयक परिस्थिती निकृष्ट दर्जाची आहे कारण
 अ) निरक्षरता   ब) गरीबी   क) ज्ञानाचा अभाव   ड) वरील सर्व
- १०) जीवनाच्या गुणवत्तेवर खालीलपैकी _____ घटक परिणाम करतो.
 अ) विकास प्रक्रिया   ब) धर्म   क) साहित्य   ड) मानवी लैंगिकता

Seat No.	
-----------------	--

**B.Ed. (Semester – II) (Old) Examination, 2017
Information Technology and an Elective (Paper – V)
POPULATION EDUCATION**

Day and Date : Saturday, 9-12-2017

Marks : 40

Time : 10.30 a.m. to 12.30 p.m.

- N.B :** 1) **All questions are compulsory.**
2) **Figures on right side show marks.**

2. Answer the following question (**any one**) : **10**
- 1) Which activities will you suggest to create the awareness of population education in students ?
  - 2) What is meant by human sexuality ? Explain the need of education in human sexuality.
3. Answer the following question (**any one**) : **10**
- 1) Which is meant by quality of life ? Explain the factors affecting the quality of life.
  - 2) Explain the concept of population education. Explain the need of population education.
4. Answer the following question in brief : **8**
- 1) Explain the scope of population education in school.
  - 2) What are the factors affecting population distribution ?
5. Answer the following question in brief : **12**
- 1) What are the National objectives of population education ?
  - 2) State the features of Indian population composition.
  - 3) What is the importance of Co-curricular activities in formation attitudes and values building ?

Set P

मराठी रूपांतर

२. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणतेही एक) : १०
- १) विद्यार्थ्यांमध्ये लोकसंख्या शिक्षणाची जाणीव निर्माण करण्यासाठी शिक्षक म्हणून तुम्ही कोणते उपक्रम योजाल ?
  - २) मानवी लैंगिकतेचे शिक्षण म्हणजे काय ? मानवी लैंगिकतेच्या शिक्षणाची आवश्यकता स्पष्ट करा.
३. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणतेही एक) : १०
- १) जीवनाची गुणवत्ता म्हणजे काय ? जीवनाच्या गुणवत्तेवर परिणाम करणारे घटक स्पष्ट करा.
  - २) लोकसंख्या शिक्षणाची संकल्पना स्पष्ट करा. लोकसंख्या शिक्षणाची गरज स्पष्ट करा.
४. खालील प्रश्नांची उत्तरे थोडक्यात लिहा : ८
- १) शाळेतील लोकसंख्या शिक्षणाची व्याप्ती स्पष्ट करा.
  - २) लोकसंख्या वितरणावर परिणाम करणारे घटक कोणते ?
५. खालील प्रश्नांची उत्तरे थोडक्यात लिहा : १२
- १) लोकसंख्या शिक्षणाची राष्ट्रीय उद्दिष्टे कोणती ?
  - २) भारतातील लोकसंख्या रचनेची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
  - ३) मूल्यनिर्मिती व अभिवृत्ती निर्मिती मधील अभ्यासपूरक उपक्रमाचे महत्त्व कोणते ?

SLR-IP – 37

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

B.Ed. (Semester – II) (Old) Examination, 2017
METHODOLOGY OF TEACHING SCHOOL SUBJECTS
Paper – VI : Marathi Methodology

Day and Date : Tuesday, 12-12-2017
Time : 10.30 a.m. to 12.30 p.m.

Max. Marks : 50

- N. B. :** i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
ii) उजवीकडील अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
iii) प्रश्न क्र. १ हा आवश्यक आहे. ते पहिल्या १५ मिनिटांत उत्तरपत्रिकेत पृष्ठ क्रमांक ३ मध्ये सोडवीणे.

MCQ/Objective Type Questions

Duration : 15 Minutes

Marks : 10

१. योग्य पर्याय निवडा :

10

- १) दैनंदिन पाठनियोजनामध्ये विद्यार्थ्यांना मुख्य विषयाकडे आकर्षित करण्याचे काम _____ मध्ये असते.
अ) विषय विवेचन   ब) प्रस्तावना   क) संकलन   ड) अध्ययन अनुभव
- २) भूकंपाची माहिती विद्यार्थ्यांना व्हिडिओ क्लिपच्या द्वारा दिली तर तो अनुभव _____ हा होतो.
अ) अप्रत्यक्ष   ब) प्रत्यक्ष   क) पूरक   ड) जीवनानुभव
- ३) विद्यार्थ्यांचे वक्तृत्व सुधारण्यासाठी पुढीलपैकी _____ उपक्रम राबविता येईल.
अ) संदेश संग्रह   ब) सुविचार लेखन
क) भाषा खेळ   ड) कथाकथन
- ४) वस्तुनिष्ठ प्रश्नांमधील प्रत्यावहनात्मक प्रश्नांमध्ये खालीलपैकी _____ चा समावेश होतो.
अ) समानार्थी शब्द   ब) जोड्या जुळवा
क) द्विपर्यायी प्रश्न   ड) बहुपर्यायी प्रश्न
- ५) विशिष्ट इयत्तेत पार पाडायचा जो अभ्यासक्रम असतो त्याचे योग्य घटक पाडून उपलब्ध तासिकांत त्याची विभागणी करणे म्हणजे _____ नियोजन होय ।
अ) पाठ   ब) घटक
क) वार्षिक   ड) घटक चाचणी

P.T.O.

Seat No.	
-------------	--

B.Ed. (Semester – II) (Old) Examination, 2017
METHODOLOGY OF TEACHING SCHOOL SUBJECTS
Paper – VI : Marathi Methodology

Day and Date : Tuesday, 12-12-2017

Marks : 40

Time : 10.30 a.m. to 12.30 p.m.

२. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणतेही एक) : 10
- १) मराठी विषयाच्या शिक्षकाची गुणवैशिष्ट्ये सांगून सेवांतर्गत प्रशिक्षणाचे महत्त्व स्पष्ट करा.
- २) दैनंदिन पाठनियोजनाचे महत्त्व सांगून कोणत्याही इयत्तेच्या एका पाठाचे पाठटाचण तयार करा.
३. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणतेही एक) : 10
- १) अभ्यासानुवर्ती उपक्रम महत्त्व सांगून तुम्ही वर्गवाचनालय, वक्तृत्व व गायन या उपक्रमांचे आयोजन कसे कराल ते स्पष्ट करा.
- २) संरचना म्हणजे काय ते सांगून गद्य संरचना तयार करा.
४. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. 8
- १) घटक चाचणी तयार करताना संविधान तक्त्याचे महत्त्व स्पष्ट करा.
- २) चांगल्या पाठ्यपुस्तकाचे निकष स्पष्ट करा.
५. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. 12
- १) आशयविश्लेषणाचे फायदे सांगा.
- २) उदाहरण व दाखल्याचे महत्त्व सांगा.
- ३) अभ्यासक्रम व पाठ्यक्रम यातील फरक स्पष्ट करा.

SLR-IP – 38

Seat
No.

Set **P**

**B.Ed. (Semester – II) (Old) Examination, 2017
HINDI METHODOLOGY
(Paper – VI)**

Day and Date : Tuesday, 12-12-2017
Time : 10.30 a.m. to 12.30 p.m.

Max. Marks : 50

- सूचनाएँ :** 1) प्रश्न पहला अनिवार्य है। उसे पहले 15 मिनट में उत्तर पत्रिका के पृष्ठ क्रमांक 3 में लिखिए।
2) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।
3) दाईं ओर दिए गए अंक मार्क्स दर्शाते हैं।

MCQ/Objective Type Questions

Duration : 15 Minutes

Marks : 10

१. रिक्त स्थानों की पूर्ति उचित पर्याय चुनकर कीजिए। १०
- १) वार्षिक नियोजन करते समय _____ का उपयोग किया जाता है।
अ) कैलेंडर ब) छुट्टियाँ
क) तासिकाए ड) इनमें से सभी
- २) गृहपाठ का समावेश पाठ्यपुस्तक के _____ गुणविशेषता में होता है।
अ) बाह्य ब) अंतर्गत
क) अ) और ब) दोनों में ड) अ) और ब) दोनों में भी नहीं
- ३) कहानी का समावेश हिंदी भाषा की संरचना के अनुसार _____ में होता है।
अ) पद्य ब) गद्य
क) व्याकरण ड) इनमें से नहीं
- ४) आशय विश्लेषण में निम्नलिखित _____ का समावेश होता है।
अ) घटक ब) उपघटक
क) संबोध/आशय ड) इनमें से सभी

P.T.O.

- ५) संशोधन साधनों का समावेश कृतिसंशोधन के _____ प्रकरण में होता है ।
अ) दो ब) तीन
क) चार ड) एक
- ६) व्याकरण अध्यापन में _____ पद्धति उपयोग में आती है ।
अ) उदगामी अवगामी ब) स्वाभाविक
क) समीक्षा प्रणाली ड) समन्वय प्रणाली
- ७) काव्य अध्यापन की _____ प्रणाली निम्न कक्षाओं में उपयोगी होती है ।
अ) व्यास ब) समीक्षा
क) समन्वय ड) अभिनय
- ८) हर्बर्ट के पाठों के सोपन को _____ कहते हैं ।
अ) नियोजन ब) पंचपदी
क) सप्तपदी ड) इनमें से नहीं
- ९) शिक्षक अपनी दैनिक अध्यापन संबंधी समस्याओं को दूर करने के लिए _____ प्रकार का संशोधन करते हैं ।
अ) उपयोजित ब) कृति संशोधन
क) ऐतिहासिक ड) इनमें से नहीं
- १०) निम्नलिखित में से _____ शब्द पुल्लिङ्ग है।
अ) सरकार ब) आत्मा
क) समय ड) इनमें से नहीं
-

Seat No.	
-------------	--

B.Ed. (Semester – II) (Old) Examination, 2017
HINDI METHODOLOGY
(Paper – VI)

Day and Date : Tuesday, 12-12-2017
Time : 10.30 a.m. to 12.30 p.m.

Max. Marks : 40

सूचनाएँ : 1) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं ।
2) दाईं ओर दिए गए अंक मार्क्स दर्शाते हैं ।

२. निम्नलिखित प्रश्नों के उत्तर लिखिए (कोई एक) : १०
- १) वार्षिक और घटक नियोजन करते समय आप कौन कौन से बातों का ध्यान रखेंगे ?
  - २) पद्य अध्यापन की विशेषताएँ और संक्षिप्त में पद्य अध्यापन पद्धतियाँ स्पष्ट कीजिए ।
३. निम्नलिखित प्रश्नों के उत्तर लिखिए (कोई एक) : १०
- १) आशय विश्लेषण याने क्या ? किसी एक पाठ का विश्लेषण किस तरह से किये हैं ? स्पष्ट कीजिए ।
  - २) आप अध्यापन करते समय जिस पाठ्यपुस्तक का उपयोग किया है ? उनमें से किसी एक पाठ्यपुस्तक का समीक्षण कीजिए ।
४. निम्नलिखित प्रश्नों के उत्तर संक्षिप्त में लिखिए । ८
- १) कृतिसंशोधन का महत्व स्पष्ट कीजिए ।
  - २) व्याकरण अध्यापन के कोई दो अध्यापन पद्धतियाँ स्पष्ट कीजिए ।
५. निम्नलिखित प्रश्नों के उत्तर संक्षिप्त में लिखिए । १२
- १) उपचारात्मक शिक्षा का उपयोग छात्रों के लिए कैसे करेंगे ?
  - २) हस्तपुस्तिका का महत्व स्पष्ट कीजिए ।
  - ३) घटक कसौटी के लाभ बताइए ।

SLR-IP – 39

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

**B.Ed. (Semester – II) (Old) Examination, 2017
METHODOLOGY OF TEACHING SCHOOL SUBJECT
English Methodology (Paper – VI)**

Day and Date : Tuesday, 12-12-2017

Max. Marks : 50

Time : 10.30 a.m. to 12.30 p.m.

- Instructions:** 1) Q. No. 1 is **compulsory**. It should be solved in **first 15 minutes** in Answer Book Page No. 3.
2) **All questions are compulsory.**
3) Figures to the **right** side indicate marks.

MCQ/Objective Type Questions

Duration : 15 Minutes

Marks : 10

1. Fill in the blanks with correct alternative. **10**
- 1) _____ is required to be prepared at the beginning of the academic year.
a) Year planning
b) Unit planning.
c) Lesson planning
d) None of the above
  - 2) Unit planning includes _____.
a) Where aspect
b) Which aspect
c) Whom aspect
d) What aspect
  - 3) Unit Test is a _____ made tool of evaluation.
a) Student
b) Teacher
c) Parent
d) Headmaster
  - 4) The recent trend in evaluation is _____.
a) CCE
b) Online exam
c) Open Book Exam
d) Above all
  - 5) There is no particular test to measure the thorough objectives stated by _____.
a) Curriculum
b) Syllabus
c) Textbook
d) Evaluation

P.T.O.

- 6) Curriculum should be _____
a) Flexible
b) Dynamic
c) Both a and b
d) None of the above
- 7) The purpose of content -cum-methodology is to integrate the content with _____
a) Approach   b) Device   c) Technique   d) Method
- 8) Content means _____.
a) What to teach ?   b) How to teach ?
c) Why to teach ?   d) Where to teach ?
- 9) The aspect of poetry is _____.
a) Emotional   b) Imaginative
c) Rhythmic   d) Above all
- 10) Letter writing is the example of _____.
a) Guided composition   b) Free composition
c) Controlled composition   d) None of the above
- _____

Seat No.	
-------------	--

**B.Ed. (Semester – II) (Old) Examination, 2017
METHODOLOGY OF TEACHING SCHOOL SUBJECT
English Methodology (Paper – VI)**

Day and Date : Tuesday, 12-12-2017

Marks : 40

Time : 10.30 a.m. to 12.30 p.m.

Instructions : 1) **All questions are compulsory.**
2) **Figures to the right side indicate marks.**

2. Answer **any one** of the following questions : **10**
- 1) State the concept of Lesson Planning. Explain the difference between Unit Planning and Lesson Planning.
  - 2) Explain the concept and utility of diagnostic tests.
3. Answer **any one** of the following questions : **10**
- 1) Explain the principles of developing syllabus.
  - 2) Explain the components of content analysis.
4. Answer following questions in brief. **8**
- 1) Suggest training programmes for the professional growth of English teacher.
  - 2) Explain the concept of teleconferencing.
5. Answer following questions in brief. **12**
- 1) Explain the techniques of Teaching of Prose.
  - 2) Explain the importance of English Teachers Association.
  - 3) State the qualities of English teacher.

SLR-IP – 40

Seat No.	
----------	--

Set **P**

B.Ed. (Semester – II) (Old) Examination, 2017

URDU METHODOLOGY
(Paper – VI)

Day and Date : Tuesday, 12-12-2017

Max. Marks : 50

Time : 10.30 a.m. to 12.30 p.m.

10

۱۔ مندرجہ ذیل کی خانہ پُری صحیح متبادل چن کر لکھیے۔

(1) اردو تدریس میں مندرجہ ذیل کی منصوبہ بندی کی جاتی ہے۔

(a) سالانہ منصوبہ بندی (b) اکائی کی منصوبہ بندی

(c) سبق کی منصوبہ بندی (d) ان میں سے سبھی کی

(2) نئے پیمائش قدر کے _____ اہم قسمیں ہیں۔

(a) دو (b) تین

(c) چار (d) ان میں سے نہیں

(3) درسی کتاب کی قیمت کا شمار درسی کتاب کے _____ خصوصیات میں ہوتا ہے۔

(a) اندرونی (b) بیرونی

(c) اندرونی اور بیرونی (d) ان میں سے سبھی

(4) قواعد پڑھانے کا طریقہ _____ ہے۔

(a) سوالیہ (b) ہوائی طریقہ (c) استقرائی (d) تشریحی طریقہ

P.T.O.

(5) اعلیٰ معلم کی خصوصیات _____ پہ منحصر ہوتی ہے۔

(a) باخلاق (b) مختلف طریقہ تدریس کا استعمال کرنا

(c) پیشہ دارانہ ترقی کرنا (d) ان میں سے سبھی

(6) مواد کا تجزیہ _____ کے تعلق سے ہوتا ہے۔

(a) نصاب (b) درسی کتاب (c) سبق (d) ان میں سے سبھی

(7) کیلنڈر کا استعمال _____ کی منصوبہ بندی کے وقت استعمال کیا جاتا ہے۔

(a) اکائی (b) سالانہ

(c) یونٹ ٹسٹ (Unit Test) (d) ان میں سے سبھی

(8) مواد کا طریقہ تدریس بھی _____ ہے۔

(a) مواد کو پڑھانا (b) مواد کے ساتھ مناسب طریقے تدریس کا استعمال کرنا

(c) ان میں سے سبھی (d) ان میں سے نہیں

(9) پیمائش قدر کے مثلث میں _____ ہوتا ہے۔

(a) زاویہ (b) رقبہ (c) شکل (d) مقاصد

(10) غزل کے آخری شعر کو _____ کہتے ہیں۔

(a) مقطع (b) مطلع (c) ردیف (d) تانیہ

10

۲۔ مندرجہ ذیل سوالات کے جوابات مفصل میں دیجیے۔ (کوئی ایک)

(1) آپ نے پڑھی ہوئی (نصاب کے تعلق سے) درسی کتاب کا تجزیہ کیجئے۔

(2) قواعد زبان پڑھانے کے مختلف طریقے تدریس کون کون سے ہیں؟

10

۳۔ مندرجہ ذیل سوالات کے جوابات مفصل دیجیے۔ (کوئی ایک)

(1) آپ کی نظر میں مثالی اردو معلم کس طرح سے ہونا چاہئے، بیان کیجئے۔

(2) پیمائش قدر سے کیا مراد ہے، نئے پیمائشی قدر کے اقسام بیان کیجئے۔

8

۴۔ مندرجہ ذیل سوالات کے جوابات مختصر میں دیجیے۔

(1) مواد کا تجزیہ آپ کس طرح سے کریں گے؟

(2) اکائی کے منصوبہ بندی کے اہم جز بیان کیجئے۔

12

۵۔ مندرجہ ذیل سوالات کے جوابات مختصر دیجیے۔

(1) Blue Print مستند خاکہ یعنی کیا؟

(2) نصاب اور درسیات میں واقع ربط کو واضح کیجئے۔

(3) نثر پڑھانے کے تدریسی طریقے کون کون سے ہیں؟

SLR-IP – 42

Seat No.	
-----------------	--

Set	P
------------	----------

**B.Ed. (Semester – II) (Old) Examination, 2017
METHODOLOGY OF SCHOOL SUBJECT : MATHEMATICS (Paper – VI)**

Day and Date : Tuesday, 12-12-2017
Time : 10.30 a.m. to 12.30 p.m.

Max. Marks : 50

Instruction : Q. No. 1 is compulsory. It should be solved in first 15 minutes in Answer Book on Page No. 3.

MCQ/Objective Type Questions

Duration : 15 Minutes

Marks : 10

1. Choose the correct alternatives : **10**
- 1) _____ helps the examiners in bringing about uniformity of standards in assessment.

a) Marking scheme	b) Blue print
c) Question bank	d) Question wise analysis
  - 2) Purpose of _____ is to know the strengths and weakness in question paper.

a) Blue print	b) Question bank
c) Marking scheme	d) Question wise analysis
  - 3) Planning of blackboard writing is essential in _____ planning.

a) Lesson and unit	b) Unit
c) Lesson	d) Year
  - 4) A _____ is the test who detect and analyze the individuals specific strength and weakness in the subject.

a) Achievement	b) Unit
c) Diagnostic	d) Criterion reference
  - 5) _____ test is most reliable.

a) Short answer	b) Essay	c) a) and b)	d) Objective
-----------------	----------	--------------	--------------
  - 6) Polynomial is related to _____ branch of Mathematics.

a) Geometry	b) Arithmetic	c) Algebra	d) Statistic
-------------	---------------	------------	--------------
  - 7) _____ is responsible for the preparation of standard IX to X syllabus in Maharashtra.

a) NCERT	b) SCERT
c) NCTE	d) SSC and HSC Board
  - 8) Profit loss is related to _____ branch of Mathematics.

a) Geometry	b) Arithmetic	c) Statistic	d) Algebra
-------------	---------------	--------------	------------

P.T.O.

- 9) An irrational number π is a ratio of _____
 a) Circumference and diameter   b) Diameter and circumference
 c) Circumference and radius   d) Radius and circumference
- 10) _____ is a two dimensional figure.
 a) Cube   b) Cone   c) Cylinder   d) Plane

मराठी रूपांतर

१. खालील बहुपर्यायी प्रश्नांपैकी योग्य पर्यायाची निवड करा : १०
- १) परीक्षकांच्या मूल्यमापन पद्धतीत एक सूत्रता आणण्यासाठी _____ ची मदत होते.
 अ) गुणदान योजना   ब) संविधान तक्त्या
 क) प्रश्नपेढी   ड) प्रश्नवार पृथक्करण
- २) प्रश्नपत्रिकेची बलस्थाने व कमतरता जाणणे हा हेतू _____ चा आहे.
 अ) संविधान तक्त्या   ब) प्रश्नपेढी   क) गुणदान योजना   ड) प्रश्नवार पृथक्करण
- ३) फलकलेखनाचे नियोजन हे _____ नियोजनात आवश्यक आहे.
 अ) पाठ व घटक   ब) घटक   क) पाठ   ड) वार्षिक
- ४) एखाद्या विषयातील विद्यार्थ्यांचे कच्चे दुवे शोधण्यासाठी व अडीअडचणीबाबत माहिती जाणून घेण्यासाठी तयार केलेल्या चाचणीस _____ चाचणी म्हणतात.
 अ) प्राविण्य   ब) घटक   क) नैदानिक   ड) निकष संदर्भ
- ५) _____ चाचणी जास्त विश्वसनीय असते.
 अ) लघुत्तरी   ब) निबंधवजा   क) अ) व ब)   ड) वस्तुनिष्ठ
- ६) बहुपदी ही गणितातील _____ या शाखेशी संबंधित आहे.
 अ) भूमिती   ब) अंकगणित   क) बीजगणित   ड) संख्याशास्त्र
- ७) महाराष्ट्रात इ. ९ वी ते १० वी पर्यंतचा अभ्यासक्रम तयार करण्याची जबाबदारी _____ ची आहे.
 अ) NCERT   ब) SCERT
 क) NCTE   ड) SSC and HSC Board
- ८) 'नफा तोटा' हा घटक गणितातील _____ या शाखेशी संबंधित आहे.
 अ) भूमिती   ब) अंकगणित   क) संख्याशास्त्र   ड) बीजगणित
- ९) पाय (π) ही अपरिमेय संख्या वर्तळाच्या _____ यांचे गुणोत्तर आहे.
 अ) परीघ व व्यास   ब) व्यास व परीघ   क) परीघ व त्रिज्या   ड) त्रिज्या व परीघ
- १०) खालीलपैकी _____ ही द्विमितीय आकृती आहे.
 अ) घन   ब) शंकू   क) वृत्तचिती   ड) प्रतल

Seat No.	
-----------------	--

B.Ed. (Semester – II) (Old) Examination, 2017
METHODOLOGY OF SCHOOL SUBJECT : MATHEMATICS (Paper – VI)

Day and Date : Tuesday, 12-12-2017

Marks : 40

Time : 10.30 a.m. to 12.30 p.m.

2. Answer the following question (**any 1**) : **10**
- 1) What is unit plan ? Explain various aspects of unit plan in Mathematics.
  - 2) What is diagnostic test ? Explain diagnostic tests with suitable example in Mathematics.
3. Answer the following question (**any 1**) : **10**
- 1) What is subject structure ? Write the subject structure of Arithmetic and Geometry. Write the uses of subject structure of Arithmetic and Geometry.
  - 2) Explain the various types of teacher organization in Mathematics subject. Explain its role in professional development of Mathematics teacher.
4. Answer the following question in brief : **8**
- 1) How will you introduce the Set ?
  - 2) Write content analysis of any unit in Mathematics that you studied.
5. Answer the following question in brief : **12**
- 1) Prepare five multiple choice questions by selecting unit in Mathematics.
  - 2) Explain the needs of blue print in preparing unit test.
  - 3) Explain the various stages of teaching Geometry.

मराठी रूपांतर

२. खालील प्रश्नांची उत्तरे द्या (कोणताही १) : १०
- १) घटक नियोजन म्हणजे काय ? गणित विषयातील घटक नियोजनाची अंगे स्पष्ट करा.
  - २) नैदानिक चाचणी म्हणजे काय ? गणितातील योग्य उदाहरणांसह नैदानिक चाचणीचे स्पष्टीकरण करा.
३. खालील प्रश्नांची उत्तरे द्या (कोणतेही १) : १०
- १) विषय संरचना म्हणजे काय ? अंकगणित आणि भूमितीची संरचना लिहून त्याचे उपयोग लिहा.
  - २) गणित विषय शिक्षक संघटनांचे विविध प्रकार स्पष्ट करा. गणित शिक्षकांच्या व्यावसायिक विकासासाठी या संघटनांची भूमिका विशद करा.
४. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे द्या : ८
- १) संच या घटकासाठी प्रस्तावना कशी कराल ?
  - २) तुम्ही अभ्यासलेल्या गणित विषयातील कोणत्याही एका घटकाचे आशय विश्लेषण करा.
५. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे द्या : १२
- १) गणितातील घटक निवडून पाच बहुपर्यायी प्रश्न तयार करा.
  - २) घटक चाचणी तयार करताना संविधान तक्त्याची गरज स्पष्ट करा.
  - ३) भूमितीच्या अध्यापनाचे टप्पे स्पष्ट करा.

SLR-IP – 44

Seat No.	
----------	--

Set **P**

**B.Ed. (Semester – II) (Old) Examination, 2017
Methodology of Teaching School Subjects
HISTORY METHODOLOGY (Paper – VII)**

Day and Date : Thursday, 14-12-2017
Time : 10.30 a.m. to 12.30 p.m.

Max. Marks : 50

- Instructions :**
- 1) **All questions are compulsory.**
  - 2) **Figures to the right indicate full marks.**
  - 3) **Q. No. 1 is compulsory. It should be solved in first 15 minutes in Answer Book on Page No. 3.**

MCQ/Objective Type Questions

Duration : 15 Minutes

Marks : 10

1. Choose the correct alternative :

10

- 1) _____ aspects are used to prepare annual plan.
A) Determining unit
B) Working days in year
C) Teaching periods
D) Above all
- 2) 'Curriculum embodies all the experiences which are utilized by the school to attain the aims of education' is defined by
A) Brubaker
B) Edward King
C) Monroe
D) Remarss
- 3) _____ is the essential aspects for professional development of history teacher.
A) Refresher course
B) Workshops
C) Orientation programme
D) Above all
- 4) Content cum-methodology means
A) Mastery on content
B) Mastery on method
C) Meaningful integration of content and method
D) Mastery of content and method
- 5) In triangular concept of evaluation in Educational objectives, learning experiences and _____ are interlinked.
A) Teaching methods
B) Text books
C) Curriculum
D) Evaluation tools
- 6) The foundation of Mughal empire was put by
A) Akbar
B) Aurangzeb
C) Babur
D) Jahangir
- 7) The part of subject which is taught to specific standard is known as
A) Syllabus
B) Unit
C) Content
D) Curriculum
- 8) _____ is known as father of history.
A) Sir Jadunath Sarkar
B) Herodotus
C) Herder
D) Karl Marx
- 9) Unit test is a type of _____ test.
A) Remedial
B) Reference
C) Achievement
D) Diagnostic
- 10) _____ is considered as the pioneer of chronological method of syllabus organization of history.
A) Dr. Lorry
B) Dr. Bloom
C) Dr. Trivelion
D) John Dewey

P.T.O.

मराठी रूपांतर

1. योग्य पर्याय निवडा.

10

- 1) वार्षिक नियोजन करताना _____ बाबींचा उपयोग करावा.
 अ) घटक निश्चिती
 ब) वर्षभरातील कामाचे दिवस
 क) अध्यापन तासिका
 ड) वरील सर्व
- 2) शिक्षणाची ध्येये साध्य करण्यासाठी शाळेंने वापरलेले सर्व अनुभव म्हणजे अभ्यासक्रम होय ही व्याख्या _____ यांची आहे.
 अ) ब्रुबेकर
 ब) एडवर्ड किंग
 क) मनरो
 ड) रेमर्स
- 3) इतिहास शिक्षकांच्या व्यावसायिक विकासासाठी _____ ची आवश्यकता असते.
 अ) उजाळा वर्ग
 ब) कृतीसत्रे
 क) उद्बोधन वर्ग
 ड) वरील सर्व
- 4) आशययुक्त अध्यापन पद्धती म्हणजे
 अ) आशयावर प्रभुत्व
 ब) पद्धतीवर प्रभुत्व
 क) आशय आणि पद्धतींचे अर्थपूर्ण एकात्मिकरण
 ड) आशय व पद्धतीवर प्रभुत्व
- 5) मूल्यमापनाच्या त्रिकोणाधिष्ठित संकल्पनेत शैक्षणिक उद्दिष्टे, अध्ययन अनुभव आणि _____ यांचा परस्परसंबंध दर्शविला आहे.
 अ) अध्यापन पद्धती
 ब) पाठ्यपुस्तक
 क) अभ्यासक्रम
 ड) मूल्यमापन साधने
- 6) मुघल सत्तेचा पाया _____ यांनी घातला.
 अ) अकबर
 ब) औरंगजेब
 क) बाबर
 ड) जहांगीर
- 7) एखाद्या विशिष्ट इयत्तेला शिकविला जाणारा विषयभाग म्हणजे _____ होय.
 अ) पाठ्यक्रम
 ब) घटक
 क) आशय
 ड) अभ्यासक्रम
- 8) आद्य इतिहासकार म्हणून _____ यांचा उल्लेख केला जातो.
 अ) सर जदुनाथ सरकार
 ब) हिरोडोट्स
 क) हर्डर
 ड) कार्ल मार्क्स
- 9) घटक चाचणी ही _____ चाचणीचा प्रकार आहे.
 अ) उपचारात्मक
 ब) संदर्भिय
 क) प्राविण्य
 ड) नैदानिक
- 10) इतिहासाच्या पाठ्यक्रम संघटन करण्याच्या कालक्रम पद्धतीचे _____ हे प्रवर्तक मानले जातात.
 अ) डॉ. लॉरी
 ब) डॉ. ब्लूम
 क) डॉ. ट्रेव्हिलियन
 ड) जॉन ड्युई

Seat No.	
---------------------	--

**B.Ed. (Semester – II) (Old) Examination, 2017
Methodology of Teaching School Subjects
HISTORY METHODOLOGY (Paper – VII)**

Day and Date : Thursday, 14-12-2017
Time : 10.30 a.m. to 12.30 p.m.

Marks : 40

2. Answer the following questions (**any one**) : **10**
- 1) Explain the concept of Evaluation. State the importance of diagnostic test in history teaching.
  - 2) Explain the contribution of Charles Wood in the history of Indian Education.
3. Answer the following questions (**any one**) : **10**
- 1) State the various methods of organizing the syllabus. Explain the concentric method of organizing the syllabus.
  - 2) Illustrate the role of history teacher in developing pupils interest in history.
4. Answer the following questions in brief : **8**
- 1) Describe the social life of Aryans in pre vedic period.
  - 2) What is unit planning ? State the benefits of unit planning.
5. Answer the following questions in brief : **12**
- 1) State the essential qualification and qualities of history teacher.
  - 2) Which aspects will you consider while preparing lesson plan ?
  - 3) What are the Fundamental duties of citizens as per Indian Constitution ?

मराठी रूपांतर

2. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणतेही एक) : 10
- 1) मूल्यमापनाची संकल्पना स्पष्ट करा. इतिहास अध्यापनात निदानात्मक चाचणीचे महत्व स्पष्ट करा.
  - 2) चार्लस वूडचे भारतीय शिक्षणाच्या इतिहासातील योगदान स्पष्ट करा.
3. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणतेही एक) : 10
- 1) पाठ्यक्रम रचनेच्या विविध पद्धती सांगा. पाठ्यक्रम रचनेची समकेंद्र पद्धती सविस्तर स्पष्ट करा.
  - 2) इतिहासाविषयी विद्यार्थ्यांची अभिरुची वाढविण्यात इतिहास शिक्षकाची भूमिका सोदाहरण स्पष्ट करा.
4. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. 8
- 1) पूर्ववैदिक काळातील आर्यांचे सामाजिक जीवन स्पष्ट करा.
  - 2) घटक नियोजन म्हणजे काय ? घटक नियोजनाचे फायदे सांगा.
5. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. 12
- 1) इतिहास शिक्षकाची आवश्यक पात्रता व गुणवैशिष्ट्ये सांगा.
  - 2) पाठ नियोजन तयार करताना तुम्ही कोणत्या बाबी लक्षात घ्याल ?
  - 3) भारतीय राज्यघटनेनुसार नागरिकांची मूलभूत कर्तव्ये कोणती ?
-

SLR-IP – 45

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

B.Ed. (Semester – II) (Old) Examination, 2017
Methodology of Teaching School Subject (Paper – VII)
GEOGRAPHY METHODOLOGY

Day and Date : Thursday, 14-12-2017
Time : 10.30 a.m. to 12.30 p.m.

Max. Marks : 50

- Instructions :** 1) Q. No. 1 is **compulsory**. It should be solved in **first 15 minutes** in Answer Book on Page No. 3.
2) **All questions are compulsory**.
3) **Right side figures shows the marks of question**.

MCQ/Objective Type Questions

Duration : 15 Minutes

Marks : 10

1. Choose the correct answer :

10

- 1) The latitudes and longitudes are shown on the globe. A network of parallels of latitude and meridians of longitudes is called a
A) graticule   B) scale   C) conventional signs   D) projection
- 2) When prepare the year planning first we select the _____ unit for appropriate behavioural changes in student.
A) divided   B) sequential   C) homogeneous   D) My opinion
- 3) In unit planning we have consider the why, _____, how aspect of the unit and how good is the out come are the four aspects.
A) when   B) what   C) which   D) explain
- 4) Teacher gives opportunity to student _____ in skill type lesson of geography.
A) reading   B) drawing picture   C) book observation   D) map reading
- 5) Geography teacher participated in seminar, workshop for their _____ development.
A) Professional   B) Economical   C) Social   D) National
- 6) In the triangle of evaluation have three aspects this was not a aspect of this triangle.
A) content   B) objectives
C) tools of evaluation   D) learning experience
- 7) The blue print is thus a detailed plan based on the design for
A) Answer key   B) Marking scheme   C) Question analysis   D) Question paper
- 8) Geography teaching learning process _____ occupies very important and fundamental place in classroom.
A) Atlas   B) Geography room   C) Geography map   D) Text-book
- 9) Which are the three features of Indian agriculture ? This is the _____ type of question.
A) objective   B) short answer   C) long answer   D) interpretive
- 10) India is _____ largest country in the World.
A) Fifth   B) Sixth   C) Seventh   D) Eighth

P.T.O.

मराठी रूपांतर

१. योग्य पर्याय निवडा :

१०

- १) पृथ्वीच्या गोलावर अक्षवृत्ते व रेखावृत्ते कल्पिलेली असतात. अक्षवृत्ते व रेखावृत्ते यांच्या जाळीला _____ म्हणतात.
 अ) वत्तजाळी   ब) प्रमाण   क) सांकेतिक चिन्हे   ड) प्रक्षेपण
- २) वार्षिक नियोजन करताना विद्यार्थी अपेक्षित वर्तन बदलण्यासाठी प्रथम _____ घटकांची निवड करावी लागते.
 अ) विभाजलेल्या   ब) क्रमवार   क) एकजिनसी   ड) माझ्या मताप्रमाणे
- ३) घटक नियोजनामध्ये आपण का, _____, कसे शिकवायचे व किती उद्दिष्ट प्राप्ती झाली या चार अंगांचा विचार करतो.
 अ) केंव्हा   ब) काय   क) कोणते   ड) स्पष्टीकरण
- ४) भूगोल अध्यापनाच्या कौशल्य पाठावेली शिक्षक _____ ची संधी शिक्षक विद्यार्थ्यांना देतात.
 अ) वाचन   ब) चित्र काठणे   क) पुस्तक वाचन   ड) नकाशा वाचन
- ५) भूगोल शिक्षक चर्चासत्र, कार्याशाळा या मध्ये _____ विकासासाठी सामील होतो.
 अ) व्यावसायिक   ब) आर्थिक   क) सामाजिक   ड) राष्ट्रीय
- ६) मूल्यमापन त्रिकोणामध्ये मूल्यमापनाची तीन अंगे आहेत या तीन अंगामध्ये _____ अंगाचा समावेश नाही.
 अ) आशय   ब) उद्दिष्टे   क) मूल्यमापनाची साधने   ड) अध्ययन अनुभूती
- ७) संविधान तक्ता विविध भागांचा विचार करून तयार केलेला एक आराखडा असतो हा आराखडा _____ साठी वापरला जातो.
 अ) उत्तर सूची   ब) गुणदान सूची   क) प्रश्न विश्लेषण   ड) प्रश्न पत्रिका तयार करणे
- ८) भूगोल अध्ययन-अध्यापन प्रक्रियेत _____ याने आत्यंत महत्त्वाचे व वर्गातील मूलभूत साधन म्हणून जागा व्यापली आहे.
 अ) अँटलास   ब) भूगोल खोली   क) भूगोल नकाशा   ड) पाठ्यपुस्तक
- ९) 'भारतीय शेतीची तीन वैशिष्ट्ये कोणती आहेत ? हा _____ प्रकारचा प्रश्न प्रकार आहे.
 अ) वस्तुनिष्ठ   ब) लघुत्तरी   क) दीर्घोत्तरी   ड) अर्थाविष्कार
- १०) भारत हा जगातील _____ क्रमांकाचा मोठा देश आहे.
 अ) चौथ्या   ब) सहाण्या   क) सातण्या   ड) आठण्या

Seat No.	
-------------	--

B.Ed. (Semester – II) (Old) Examination, 2017
Methodology of Teaching School Subject (Paper – VII)
GEOGRAPHY METHODOLOGY

Day and Date : Thursday, 14-12-2017

Marks : 40

Time : 10.30 a.m. to 12.30 p.m.

2. Answer the following question (**any one**) : 10
- 1) What is the meaning of unit plan ? Explain how the prepare unit plan with one example.
- 2) What are the good qualities of geography teacher on the secondary level ?
3. Answer the following question (**any one**) : 10
- 1) On the basis of core elements, values, objectives, competence and structure do the content analysis of one unit.
- 2) Explain the natural or physical division of India.
4. Answer the following questions in brief : 8
- 1) State the elements of map.
- 2) Explain the concept of monsoon.
5. Answer the following questions in brief : 12
- 1) Explain the importance of diagnostic tests in geography teaching.
- 2) Explain the concept of evaluation in geography.
- 3) What are the main features of Indian agriculture ?

मराठी रूपांतर

२. खालील प्रश्नांची उत्तरे द्या (कोणताही एक) : १०
- १) घटक नियोजन म्हणजे काय सांगून एका उदाहरणासह घटक नियोजन तयार करा.
- २) माध्यामिक स्तरावरील भूगोल शिक्षाकाकडे कोणत्या चांगल्या गुणवैशिष्ट्यांची आवश्यकता आहे ?

३. खालील प्रश्नांची उत्तरे द्या (कोणताही एक) : १०
- १) गाभा घटक, मूल्ये, उद्दिष्टे, क्षमता व विषय संरचनेच्या आधारावर एका घटकाचे आशय विश्लेषण करा.
- २) भारताचे नैसर्गिक किंवा स्वाभाविक विभाग स्पष्ट करा.
४. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा : ८
- १) नकाशाची अंगे (elements) सांगा.
- २) मान्सून संकल्पना स्पष्ट करा.
५. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा : १२
- १) भूगोल अध्यापनात नैदानिक चाचणीचे महत्व स्पष्ट करा.
- २) भूगोलामध्ये मूल्यमापन संकल्पना स्पष्ट करा.
- ३) भारतीय शेतीची प्रमुख वैशिष्ट्ये कोणती आहेत ?
-

SLR-IP – 47

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	----------

B.Ed. Semester – II (Old) Examination, 2017
GENERAL SCIENCE METHODOLOGY
Paper – VII : Methodology of Teaching School Subjects

Day and Date : Thursday, 14-12-2017
Time : 10.30 a.m. to 12.30 p.m.

Max. Marks : 50

- N.B. :** 1) Q. No. 1 is **compulsory**. It should be solved in **first 15 minutes** in Answer Book on Page No. 3.
2) **All questions are compulsory**.
3) Figures to **right** side indicate **full** marks.

MCQ/Objective Type Questions

Duration : 15 Minutes

Marks : 10

1. Choose correct alternatives :

10

- 1) The aspect how to teach in unit plan leads to
a) content   b) method   c) aids   d) evaluation
- 2) The soul of lesson plan is
a) introduction   b) recaptualation   c) presentation   d) home work
- 3) The origin of diagnostic test is _____ field.
a) engineering   b) technology   c) medical   d) science
- 4) The answer of _____ type of question is not specific.
a) objective   b) short answer   c) long answer   d) b) and c)
- 5) The unit of force is
a) ergs   b) m.sec²   c) cm/sec²   d) newton
- 6) Radioactivity is discovered by
a) Madam Querry   b) Perry Querry   c) Henry Becquerel   d) Einstein
- 7) In the process of photosynthesis _____ is produced.
a) CO₂   b) O₂   c) C₆H₁₂O₆   d) b) and c)
- 8) Science teacher organization may organize
a) Seminar   b) Conference
c) Refresher course   d) All above
- 9) Essential educational qualification for science teacher is
a) B.Sc.   b) M.Sc.   c) B.Sc.B.Ed.   d) M.Sc.B.Ed.
- 10) The external criterion for textbook is
a) content   b) binding   c) price   d) b) and c)

P.T.O.

मराठी रूपांतर

1. योग्य पर्याय निवडा :

10

- 1) कसे शिकवावे ? या घटक नियोजनातील प्रश्नाचे उत्तर _____ हे आहे.
 अ) आशय   ब) पद्धती   क) साधने   ड) मूल्यमापन
- 2) पाठ नियोजनाचा गाभा _____ हा आहे.
 अ) प्रस्तावना   ब) संकलन   क) प्रतिपादन   ड) गृहपाठ
- 3) नैदानिक कसोटीचा उगम _____ क्षेत्रातून झाला आहे.
 अ) इंजिनिअरिंग   ब) तंत्रज्ञान   क) वैद्यकीय   ड) विज्ञान
- 4) _____ प्रकारच्या प्रश्नाचे उत्तर ठराविक नसते.
 अ) वस्तुनिष्ठ   ब) लघुत्तरी   क) दीर्घोत्तरी   ड) ब) व क)
- 5) बलाचे एकक _____ हे आहे.
 अ) ergs   ब) m.sec²   क) cm/sec²   ड) न्यूटन
- 6) किरणोत्सारितेचा शोध _____ यांनी लावला.
 अ) मादाम क्युरी   ब) पेरी क्युरी   क) हेन्री बेक्वेरल   ड) आईनस्टाईन
- 7) प्रकाश संश्लेषण प्रक्रियेत _____ निर्माण होते.
 अ) CO₂   ब) O₂   क) C₆H₁₂O₆   ड) ब) व क)
- 8) शास्त्र शिक्षक संघटना _____ आयोजित करू शकतात.
 अ) चर्चासत्रे   ब) परिसंवाद   क) उजाळा वर्ग   ड) वरील सर्व
- 9) शास्त्र शिक्षकाची _____ ही आवश्यक शैक्षणिक पात्रता आहे.
 अ) बी. एस्सी.   ब) एम. एस्सी.   क) बी.एस्सी.बी.एड्.   ड) एम.एस्सी.बी.एड्.
- 10) पाठ्यपुस्तकाचा बाह्यांग निकष _____ हा आहे.
 अ) आशय   ब) बांधणी   क) किंमत   ड) ब) आणि क)

Seat No.	
-------------	--

B.Ed. Semester – II (Old) Examination, 2017
GENERAL SCIENCE METHODOLOGY
Paper – VII : Methodology of Teaching School Subjects

Day and Date : Thursday, 14-12-2017

Marks : 40

Time : 10.30 a.m. to 12.30 p.m.

N. B. : 1) All questions are compulsory.

2) Figures to right side indicate full marks.

2. Answer the following questions (**any one**) : **10**
- 1) Explain various aspects of unit plan with suitable example.
  - 2) What is diagnostic testing ? Explain the concept remedial teaching.
3. Answer the following questions (**any one**) : **10**
- 1) Explain criterion for good science textbook.
  - 2) Explain the essential qualities of science teacher.
4. Answer the following questions in brief : **8**
- 1) How will you teach magnetism to the students ?
  - 2) Explain relationship between curriculum and syllabus.
5. Answer the following questions in brief : **12**
- 1) Explain the role of science teacher in developing scientific attitude among students.
  - 2) What learning experiences will you give while teaching concept pollution ?
  - 3) Write a note on content analysis.

Set P

मराठी रूपांतर

2. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणतेही एक) : 10
- 1) घटक नियोजनाची विविध अंगे उदाहरणासहित स्पष्ट करा.
  - 2) नैदानिक चाचणी म्हणजे काय ? उपचारात्मक अध्यापन संकल्पना स्पष्ट करा.
3. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणतेही एक) : 10
- 1) चांगल्या शास्त्र पाठ्यपुस्तकाचे निकष स्पष्ट करा.
  - 2) शास्त्र शिक्षकाची आवश्यक गुणवैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
4. खालील प्रश्नांची उत्तरे थोडक्यात लिहा : 8
- 1) चुंबकत्व विद्यार्थ्यांना कसे शिकवाल ?
  - 2) अभ्यासक्रम व पाठ्यक्रम यातील सहसंबंध स्पष्ट करा.
5. खालील प्रश्नांची उत्तरे थोडक्यात लिहा : 12
- 1) विद्यार्थ्यांमध्ये वैज्ञानिक दृष्टिकोन विकसित करण्यामध्ये शिक्षकाची भूमिका स्पष्ट करा.
  - 2) 'प्रदुषण' घटक शिकविताना कोणते अध्ययन अनुभव तुम्ही द्याल ?
  - 3) आशय विश्लेषण यावर टीप लिहा.
-

SLR-IP – 48

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	----------

**B.Ed. (Semester – III) (CBCS) Examination, 2017
KNOWLEDGE AND CURRICULUM (Part – I)**

Day and Date : Tuesday, 28-11-2017
Time : 2.30 p.m. to 4.00 p.m.

Max. Marks : 35

- N.B. :** 1) **All questions are compulsory.**
2) **Figures to the right indicate full marks.**
3) **Q. No. 1 is compulsory. It should be solved in first 15 minutes in Answer Book on Page No. 3.**

MCQ/Objective Type Questions

Duration : 15 Minutes

Marks : 7

1. Choose the correct answer :

7

- i) 'Knowledge is an ability of applying information' has been said by
a) Stanley Devis   b) Erikson   c) Socrates   d) Locke
- ii) The nine kinds of knowledge have been suggested by
a) Robert Carson   b) Benjamin Bloom
c) Goode and Hatt   d) Mouly
- iii) Which of the following is the first element in knowledge creation ?
a) Experience   b) Data   c) Wisdom   d) Logic
- iv) 'Curriculum embodies all experiences which are utilized by the school to attend the aims of education', has been said by
a) Caswell   b) Monroe   c) Brown   d) Pestology
- v) Curriculum has to be goal oriented because
a) We educate to attain goals of life
b) Life is meaningless without education
c) Goal of life is affected by curriculum
d) There has to be consonance in life and curriculum
- vi) 'Knowledge is justified true belief', has been said by
a) Bernad   b) Socrates
c) Madam Montessori   d) Plato
- vii) _____ requires practical exposure and can also be in born.
a) Knowledge   b) Skill   c) Truth   d) Belief

P.T.O.

मराठी रूपांतर

7

१. योग्य पर्याय निवडा :

- i) 'माहितीचा उपयोग करण्याची क्षमता म्हणजे ज्ञान', हे _____ यांनी म्हटले आहे.
 अ) स्टॅनले डेव्हिस ब) एरिक्सन क) सॉक्रेटिस ड) लॉक
- ii) ज्ञानाचे नऊ प्रकार _____ यांनी सुचविले आहेत.
 अ) रॉबर्ट कार्सन ब) बेंजामिन ब्लूम
 क) गूड व हॉट ड) मौले
- iii) _____ हा ज्ञाननिर्मितीचा प्रथम घटक असतो.
 अ) अनुभव ब) सामग्री क) शहाणपण ड) तर्क
- iv) 'शैक्षणिक ध्येये साध्य करण्यासाठी शाळेत उपयोगात आणल्या जाणाऱ्या अनुभवांचा समुच्चय म्हणजे अभ्यासक्रम', असे _____ यांनी म्हटले आहे.
 अ) कॅसवेल ब) मनो क) ब्राऊन ड) पेस्टोलॉझी
- v) अभ्यासक्रम हा ध्येयाधिष्ठित असला पाहिजे कारण
 अ) जीवनाची ध्येये साध्य करण्यासाठीच आपण शिकतो
 ब) जीवनाला शिक्षणाशिवाय अर्थ नसतो
 क) जीवनाच्या ध्येयावर अभ्यासक्रमाचा परिणाम होतो
 ड) जीवन व अभ्यासक्रम यांच्यात ताळमेळ असावाच लागतो
- vi) 'सिद्ध झालेला खरा विश्वास म्हणजे ज्ञान' हे _____ यांनी म्हटले आहे.
 अ) बर्नाड ब) सॉक्रेटिस क) मॅडम मॉटेसरी ड) प्लेटो
- vii) _____ या साठी प्रत्यक्ष प्रकटीकरणाची आवश्यकता असते व ते जन्मजातही असू शकते.
 अ) ज्ञान ब) कौशल्य
 क) सत्य ड) विश्वास

Seat No.	
-------------	--

**B.Ed. (Semester – III) (CBCS) Examination, 2017
KNOWLEDGE AND CURRICULUM (Part – I)**

Day and Date : Tuesday, 28-11-2017

Marks : 28

Time : 2.30 p.m. to 4.00 p.m.

N.B. : 1) **All questions are compulsory.**

2) **Figures to the right indicate full marks.**

2. What is science ? What is the scientific method ? Explain characteristics of scientific method. 10

OR

Explain the principles of curriculum construction. 10

3. A) Explain any five ways of acquiring knowledge. 5
B) What is knowledge ? Explain epistemological concept of knowledge. 5

OR

A) Explain how to analyze curriculum. 5

B) Explain the role of the state in curriculum construction. 5

4. Answer **any two** of the following : 8
a) Differentiate between curriculum and syllabus.
b) Differentiate between knowledge and information.
c) Explain the ways of assessing curriculum.

मराठी रूपांतर

२. विज्ञान म्हणजे काय ? वैज्ञानिक पद्धती म्हणजे काय ? वैज्ञानिक पद्धतीची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा. 10

किंवा

अभ्यासक्रम रचनेची तत्त्वे स्पष्ट करा. 10

३. अ) ज्ञान प्राप्तीचे कोणतेही पाच मार्ग स्पष्ट करा. 5

ब) ज्ञान म्हणजे काय ? ज्ञानमिमांसेनुसार ज्ञान ही संकल्पना स्पष्ट करा. 5

किंवा

अ) अभ्यासक्रमाचे विश्लेषण कसे करतात ते स्पष्ट करा. 5

ब) अभ्यासक्रम रचनेमध्ये राज्याची भूमिका स्पष्ट करा. 5

४. पुढीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा : 8

अ) अभ्यासक्रम व पाठ्यक्रम यातील फरक स्पष्ट करा.

ब) ज्ञान व माहिती यातील फरक स्पष्ट करा.

क) अभ्यासक्रम मूल्यनिर्धारणाचे मार्ग स्पष्ट करा.

SLR-IP – 49

Seat
No.

Set **P**

**B.Ed. – II (Semester – III) (CBCS) Examination, 2017
PEDAGOGY OF MARATHI**

Day and Date : Thursday, 30-11-2017
Time : 2.30 p.m. to 4.00 p.m.

Max. Marks : 35

- N.B. :** 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक गुण दर्शवितात.
3) प्रश्न पहिला अनिवार्य हैं। उसे पहले १५ मिनट में उत्तर पत्रिका के पृष्ठ क्रमांक ३ में लिखिए।

MCQ/Objective Type Questions

Duration : 15 Minutes

Marks : 7

1. योग्य पर्याय निवडून रिकाम्या जागा भरा. (1×7=7)
- 1) मूल्यावर आधारित आशय व चित्राचा समावेश हे पाठ्यपुस्तकांच्या _____ मध्ये येते.
अ) बहिरंग ब) अंतरंग
क) मुखपृष्ठ ड) मलपृष्ठ
- 2) विद्यार्थी नेमका कोठे चुकतो हे शोधून काढण्यासाठी जी चाचणी तयार केलेली असते तिला _____ चाचणी म्हणतात.
अ) नैदानिक ब) उपचारात्मक
क) कसोटी ड) दुवे
- 3) हापूस आंब्याची मधूर चव जीभ या ज्ञानेंद्रियामार्फत अनुभवली तर याला _____ म्हणतात.
अ) सामुहिक अनुभव ब) प्रत्यक्ष अनुभव
क) अप्रत्यक्ष अनुभव ड) यापैकी नाही
- 4) उद्दिष्टे, अभ्यासक्रम, उपलब्ध साधने, वातावरण या सर्वसाधन-सामग्रीचा विचार करून शिक्षणविषयक वाटचालीचा आराखडा तयार करणे म्हणजे _____ होय.
अ) नियोजन ब) घटक नियोजन
क) पाठ नियोजन ड) वार्षिक नियोजन

P.T.O.

5) विद्यार्थ्यांनि विशिष्ट घटकातील संपादित केलेले लेखन, वाचन, श्रवण, पठण, सर्जनात्मक कार्य इ. क्षमतांचे लेखी मूल्यमापन म्हणजे _____ होय.

अ) घटक चाचणी

ब) वार्षिक नियोजन

क) पाठ नियोजन

ड) स्वयं अध्ययन

6) पुस्तकात पाहून वा शिक्षकांनी फळ्यावर लिहिलेले उतरवूण घेणे हे _____ होय.

अ) श्रुतलेखन

ब) परिच्छेद लेखन

क) शुद्धलेखन

ड) अनुलेखन

7) आशय म्हणजे _____ मजकूर होय.

अ) अर्थपूर्ण

ब) अर्थहीन

क) पूर्णतः

ड) स्पष्ट

_____

Seat No.	
-------------	--

**B.Ed. – II (Semester – III) (CBCS) Examination, 2017
PEDAGOGY OF MARATHI**

Day and Date : Thursday, 30-11-2017
Time : 2.30 p.m. to 4.00 p.m.

Max. Marks : 28

N.B. : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक गुण दर्शवितात.

2. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. 10
वार्षिक नियोजन म्हणजे काय ते सांगून वार्षिक नियोजन करताना कोणकोणत्या बाबी विचारात घ्याल ते स्पष्ट करा.

किंवा

अभ्यासानुवर्ती उपक्रमांचे नांवे सांगून वाङ्मय मंडळ व भाषिक खेळ यांचा उपयोग तुम्ही कसा कराल ते स्पष्ट करा.

3. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. 10
अ) मूल्यमापनाची संकल्पना सांगून घटकचाचणी तयार करताना कोणत्या बाबी विचारात घ्याल ते सांगा.
ब) अभ्यासक्रम व पाठ्यक्रम यातील फरक सांगा.

किंवा

अ) भाषाध्यापनातून विविध मूल्ये विद्यार्थ्यांत कशा प्रकारे रूजविता येतील ते सांगा.
ब) चांगल्या पाठ्यपुस्तकांचे निकष सांगा.

4. खालील तीनपैकी दोन टीपा लिहा. 8
अ) प्रश्नांचे प्रकार
ब) नैदानिक कसोटी
क) ज्ञानरचनावाद संकल्पना.

SLR-IP – 50

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

**B.Ed. (Semester – III) (CBCS) Examination, 2017
PEDAGOGY OF HINDI**

Day and Date : Thursday, 30-11-2017
Time : 2.30 p.m. to 4.00 p.m.

Max. Marks : 35

- N.B. :** 1) सवाल क्र. १ अनिवार्य है। उसे पहले पंद्रह मिनट में पृष्ठ क्रमांक ३ में लिखिए।
2) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।

MCQ/Objective Type Questions

Duration : 15 Minutes

Marks : 7

1. निम्नलिखित प्रश्नों के उत्तर का योग्य पर्याय चुनकर लिखिए।

7

1) अनेक उपबोलियों के सामूहिक रूप को _____ कहते हैं।

- अ) भाषा
ब) प्रादेशिक भाषा
क) बोली
ड) उपभाषा

2) निम्नलिखित में से कौनसा पर्याय निदानात्मक परीक्षा का नहीं है ?

- अ) परीक्षण
ब) निरीक्षण
क) साक्षात्कार
ड) अभ्यास

3) वर्तमान व्याकरण शिक्षा का सबसे बड़ा दोष _____ माना जाता है।

- अ) अधिक उदाहरण
ब) नियमों को रटाना
क) अपर्याप्त अवधियाँ
ड) अध्यापकों का उदासीन दृष्टिकोण

P.T.O.

- 4) भाषिक खेल का प्रयोग _____ दृष्टि से किया जाना चाहिए ।
अ) छात्रों का मनोरंजन
ब) छात्रों का ध्यान आकर्षित करना
क) समय बीताना
ड) छात्र की भाषा समृद्ध बनाना
- 5) निम्नलिखित पर्यायों में से कौनसा पर्याय पाठ्यपुस्तक का बाह्य गुण नहीं है ?
अ) कीमत
ब) कागज की गुणवत्ता
क) आशय
ड) जिल्द
- 6) निम्नलिखित में से कौनसा हिन्दी अध्यापक का एक व्यावसायिक गुण नहीं है ?
अ) आदतें
ब) शिक्षक प्रशिक्षण
क) शैक्षिक योग्यता
ड) व्यवसाय के प्रति निष्ठा
- 7) छात्रों की त्रुटियों का जल्द निराकरण करने के लिए _____ अध्ययन जरूरी है ।
अ) उपचारात्मक
ब) निदानात्मक
क) नियोजित
ड) स्वयं
-

Seat No.	
-------------	--

**B.Ed. (Semester – III) (CBCS) Examination, 2017
PEDAGOGY OF HINDI**

Day and Date : Thursday, 30-11-2017
Time : 2.30 p.m. to 4.00 p.m.

Marks : 28

N.B. : सभी प्रश्न अनिवार्य हैं ।

2. वार्षिक नियोजन का महत्त्व बताते हुए उसके तत्त्वों का विस्तार से स्पष्टीकरण कीजिए ।

अथवा

पाठ्यक्रम एवं पाठ्यचर्या में भेद बताते हुए वर्तमान पाठ्यक्रम के दोष दूर करने के लिए उपाय बताईए । **10**

3. निम्नलिखित प्रश्नों के उत्तर लिखो :

10

अ) मौखिक रचना के प्रकार स्पष्ट कीजिए ।

ब) हिन्दी दिवस मनाने की कार्य योजना उपक्रमों के साथ स्पष्ट कीजिए ।

अथवा

क) भाषा संरचना की संकल्पना स्पष्ट करते हुए महत्त्व बताईए ।

ड) हिन्दी अध्यापक के साथ एक हिन्दी प्रचारक की भूमिका आप कैसे निभाएँगे ?

4. संक्षिप्त टिप्पणी लिखिए (केवल 2) :

8

अ) अनुवाद का महत्त्व

ब) हिन्दी अध्यापक के व्यावसायिक गुण

क) पाठ्यपुस्तक के आंतरिक गुण ।

SLR-IP – 51

Seat No.	
-------------	--

Set **P**

**B.Ed. – II (Semester – III) (CBCS) Examination, 2017
PEDAGOGY OF ENGLISH**

Day and Date : Thursday, 30-11-2017
Time : 2.30 p.m. to 4.00 p.m.

Max. Marks : 35

- Instructions :**
- 1) **All questions are compulsory.**
  - 2) **Right side number indicate marks.**
  - 3) **Q. No. 1 is compulsory. It should be solved in first 15 minutes in Answer Book Page No. 3.**

MCQ/Objective Type Questions

Duration : 15 Minutes

Marks : 7

1. Choose the correct alternative :

7

- 1) 'Why aspect' of the unit plan is related to
  - a) Objectives
  - b) Content
  - c) Methodology
  - d) Evaluation
- 2) _____ is as a whole presentation of English.
  - a) Aims
  - b) Objectives
  - c) Structure
  - d) Content
- 3) The main target of content-cum-methodology is a meaningful integration of
  - a) Objectives and content
  - b) Content and method
  - c) Method and objectives
  - d) Objectives and evaluation

P.T.O.

- 4) English teacher has to develop and participate in
    - a) Seminars
    - b) Orientation course
    - c) Workshops
    - d) Above all
  - 5) _____ is the use of sound system, stress, rhythm, intonation, fluency and pause in speaking.
    - a) Vocabulary
    - b) Composition
    - c) Pronunciation
    - d) Grammar
  - 6) The first step of constructing unit test is
    - a) Designing of unit test
    - b) Framing of test items
    - c) Editing of test items
    - d) Questionwise analysis
  - 7) The variation in pitch means
    - a) Pronunciation
    - b) Intonation
    - c) Stress
    - d) Figure of speech
-

Seat No.	
---------------------	--

**B.Ed. – II (Semester – III) (CBCS) Examination, 2017
PEDAGOGY OF ENGLISH**

Day and Date : Thursday, 30-11-2017

Marks : 28

Time : 2.30 p.m. to 4.00 p.m.

2. Answer the following questions (**any one**) : **10**

- 1) Analyse a textbook of English at secondary level.
- 2) What is annual plan ? State the principles of annual plan.

3. Answer the following questions in brief :

- 1) Explain the role of English teacher in the classroom. **5**
- 2) What are the essential qualities of English teacher ? **5**

OR

- 1) State the concept of cluster. **5**
- 2) Explain the organs of speech. **5**

4. Answer the following questions in brief (**any two**) : **8**

- 1) What is the importance of English teacher organisation ?
- 2) Explain the concept of continuous and comprehensive evaluation.
- 3) State the concept of diphthongs.

SLR-IP – 52

Seat No.	
----------	--

Set

P

**B.Ed. (Semester – III) (CBCS) Examination, 2017
PEDAGOGY OF MATHEMATICS**

Day and Date : Thursday, 30-11-2017
Time : 2.30 p.m. to 4.00 p.m.

Max. Marks : 35

Instruction: Q. No. 1 is **compulsory**. It should be solved in **first 15 minutes** in Answer Book on Page No. 3.

MCQ/Objective Type Questions

Duration : 15 Minutes

Marks : 7

1. Choose the correct alternative :

7

- 1) The concept of zero is given by _____ Mathematician.
  - a) Aaryabhata
  - b) Bhaskaracharya
  - c) Brahmagupta
  - d) Varahmihir
- 2) Algebra is a generalization of
  - a) Geometry
  - b) Arithmetic
  - c) Trigonometry
  - d) None of the above
- 3) In IIIrd quadrant _____ function is positive.
  - a) Tan
  - b) Sec
  - c) Sine
  - d) Co-Sine
- 4) Assessment should be
  - a) Valid
  - b) Reliable
  - c) Consistent
  - d) All a, b and c
- 5) Black-board work is necessary in _____ planning.
  - a) Unit
  - b) Lesson
  - c) Yearly
  - d) Unit and year
- 6) To count the memory of computer _____ is used.
  - a) Byte
  - b) Cobol
  - c) Binary system
  - d) None of the above
- 7) Continuous and comprehensive evaluation is _____ process.
  - a) limited
  - b) continuous
  - c) unlimited
  - d) b and c

P.T.O.

मराठी रूपांतर

7

1. योग्य पर्याय निवडा :

- 1) शून्य की संकल्पना _____ या गणित तज्ञाने मांडली.
  - a) आर्यभट्ट
  - b) भास्कराचार्य
  - c) ब्रम्हगुप्त
  - d) वराहमिहीर
- 2) बीजगणित हे _____ चे सामान्य रूप आहे.
  - a) भूमिती
  - b) अंकगणित
  - c) त्रिकोणमिती
  - d) यापैकी नाही
- 3) तिसऱ्या चरणात _____ हे त्रिकोणमितीय गुणोत्तर धन असते.
  - a) Tan
  - b) Sec
  - c) Sine
  - d) Co-Sine
- 4) मूळ्यनिर्धारण हे _____ असावे.
  - a) प्रमाणित
  - b) विश्वसनीय
  - c) सुसंगत
  - d) सर्व a, b आणि c
- 5) फलक लेखन नियोजन _____ नियोजनात आवश्यक आहे.
  - a) घटक
  - b) पाठ
  - c) वार्षिक
  - d) घटक आणि वार्षिक
- 6) संगणकाची स्मरणशक्ती मोजण्यासाठी _____ चा वापर केला जातो.
  - a) Byte
  - b) Cobol
  - c) Binary system
  - d) यापैकी नाही
- 7) सर्वकष आणि सातत्यपूर्ण मूल्यमापन ही _____ चालणारी प्रक्रिया आहे.
  - a) मर्यादित
  - b) सतत
  - c) अमर्याद
  - d) वरीलपैकी b आणि c

Seat No.	
---------------------	--

**B.Ed. (Semester – III) (CBCS) Examination, 2017
PEDAGOGY OF MATHEMATICS**

Day and Date : Thursday, 30-11-2017

Marks : 28

Time : 2.30 p.m. to 4.00 p.m.

2. Answer the following questions : **10**

A) What is meant by unit plan ? Explain various steps in unit plan with suitable examples.

OR

B) What is curriculum ? Give different principles of designing curriculum. **10**

3. Answer the following questions in brief :

1) What are the essential qualities of Mathematics Teacher ? **5**

2) Explain the continuous and comprehensive evaluation in Mathematics. **5**

OR

1) What is the roll of Mathematics Teacher in Mathematics Teacher Organization ? **5**

2) Describe the concept of Assessment. **5**

4. Answer the following questions in brief (**any two**) : **8**

1) How you will teach mean ?

2) Write relation between curriculum and syllabus.

3) Write importance of year plan.

Set P

मराठी रूपांतर

2. खालील प्रश्नांची उत्तरे द्या :

A) घटक नियोजन म्हणजे काय ? घटक नियोजनाच्या विविध पायऱ्या उदाहरणासह स्पष्ट करा.

10

किंवा

B) अभ्यासक्रम म्हणजे काय ? अभ्यासक्रम रचनेची विविध मूलतत्त्वे स्पष्ट करा.

10

3. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा :

1) गणित शिक्षक म्हणून त्याच्या अंगी कोणते गुण आवश्यक आहेत ?

5

2) सातत्यपूर्ण आणि सर्वकष मूल्यमापन-संकल्पना स्पष्ट करा.

5

किंवा

1) गणित शिक्षक संघटनेमधील गणित शिक्षकाची भूमिका स्पष्ट करा.

5

2) मूल्यनिर्धारण ही संकल्पना स्पष्ट करा.

5

4. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे द्या (खोणतेही २) :

8

1) “मध्यमान” हा घटक तुम्ही कसा शिकवाठ ?

2) अभ्यासक्रम आणि पाठ्यक्रम यातील संबंध लिहा.

3) वार्षिक नियोजनाचे महत्त्व लिहा.

SLR-IP – 53

Seat No.	
----------	--

Set **P**

B.Ed. (Semester – III) (CBCS) Examination, 2017

PEDAGOGY OF URDU

Day and Date : Thursday, 30-11-2017

Max. Marks : 35

Time : 2.30 p.m. to 4.00 p.m.

7

۱۔ مندرجہ ذیل کی خانہ پری صحیح متبادل چن کر لکھیے۔

(1) اکائی کے منصوبہ بندی کے _____ اہم جز ہیں۔

(a) دو (b) تین (c) چار (d) پانچ

(2) CCE کا وسیع روپ _____ ہے۔

- a) Continuous Competence Evaluation
- b) Continuous competence exam.
- c) Competence continuous exam.
- d) None of these

(3) غزل کا شمار اردو کے _____ ساخت میں ہوتا ہے۔

(a) قواعد (b) نظم (c) سبق (d) ان میں سے نہیں

P.T.O.

(4) کتاب کی قیمت کا شمار درسی کتاب کے _____ حصے میں ہوتا ہے۔

(a) اندرونی (b) بیرونی

(c) اندرونی اور بیرونی (d) ان میں سے نہیں

(5) طلباء کی کمزوریاں، خامیاں _____ ٹسٹ میں دیکھی جاتی ہیں۔

(a) تشخیصی (Diagnostic) (b) انسدادی (Remedial)

(c) کامیابی (Achievement) (d) ان میں سے نہیں

(6) اردو زبان کی ساخت _____ اصناف پر منحصر ہے۔

(a) قواعد (b) نظم (c) نثر (d) ان میں سے سبھی

(7) SCF کا شمار _____ سن میں ہوا۔

a) 2009

b) 2010

c) 2012

d) 2005

10

۲۔ مندرجہ ذیل سوالات کے جوابات مفصل میں دیجیے۔ (کوئی ایک)

(1) منصوبہ بندی کے مختلف اقسام کون کون سے ہیں؟ اکائی کی منصوبہ بندی کس طرح سے کریں گے۔

(2) ہمہ جہت مسلسل ترقی سے کیا مراد ہے؟ پیمائش قدر کے نئے دو اقسام بتائیے۔

۳۔ مندرجہ ذیل سوالات کے جوابات لکھیے۔

5

(a) مستند خاکے کے اہم جزو واضح کیجئے۔

5

(b) این سی ایف 2005 I.N.C.F. کے تعلق سے اردو نصاب پر روشنی ڈالئے۔

OR

5

(a) اعلیٰ اردو معلم کی خوبیاں بیان کیجئے۔

5

(b) اردو کی ساخت بیان کیجئے۔

8

۴۔ مندرجہ ذیل سوالات کے جوابات مختصر آدیجیے۔ (کوئی دو۔۲)

(1) اردو روزنامے کون کون سے ہیں؟

(2) درسی کتاب کا تجزیہ کن کن جز پر کریں گے؟

(3) مختلف لیسن پلان Lesson Plan بیان کیجئے۔

SLR-IP – 55

Seat No.	
----------	--

Set **P**

**B.Ed. (Semester – III) (CBCS) Examination, 2017
PEDAGOGY OF GENERAL SCIENCE**

Day and Date : Monday, 4-12-2017
Time : 2.30 p.m. to 4.00 p.m.

Max. Marks : 35

- Instructions:** 1) **All questions are compulsory.**
2) **Q. No. 1 is compulsory. It should be solved in first 15 minutes in Answer Book on Page No. 3.**

MCQ/Objective Type Questions

Duration : 15 Minutes

Marks : 7

1. Choose the correct alternative :

7

- 1) In lesson planning _____ component is included.
A) Objectives
B) Learning experiences
C) Evaluation
D) All above
- 2) Content analysis is mainly based on _____
A) Topic
B) Method
C) Types of content
D) Strategy
- 3) For teaching the types of chemical reactions _____ method is more effective.
A) Lecture
B) Demonstration
C) Experimental
D) Problem solving
- 4) _____ test is useful for discover the problems of students.
A) Diagnostic
B) Achievement
C) Criterion reference
D) Norm reference
- 5) In the planning of unit test _____ component is included.
A) Distribution of types of questions
B) Distribution of objectives
C) Distribution of content
D) All above

P.T.O.

- 6) In continuous and comprehensive evaluation in science _____ evaluation is included.
- A) Only summative   B) Only formative
C) Summative and formative both   D) None of these
- 7) _____ is not a characteristic of science teacher.
- A) Knowledge about drawing   B) Subjective
C) Skillful   D) Awareness about experiment

मराठी रूपांतर

1. योग्य पर्याय निवडा :

7

- 1) पाठ नियोजनात _____ हा घटक समाविष्ट असतो.
- अ) उद्दिष्टे   ब) अध्ययन अनुभूती
क) मूल्यमापन   ड) वरील सर्व
- 2) आशय विश्लेषण हे प्रामुख्याने _____ वर आधारित असतो.
- अ) धडा   ब) पद्धती
क) आशय प्रकार   ड) कार्यनिती
- 3) रासायनिक समीकरणाचे प्रकार याच्या अध्यापनावर _____ पद्धतीचा परिणाम अधिक होतो.
- अ) व्याख्यान   ब) दिग्दर्शन
क) प्रायोगिक   ड) समस्या निराकरण
- 4) विद्यार्थ्यांच्या अडचणी शोधण्यासाठी _____ चाचणी उपयोगी पडते.
- अ) नैदानिक   ब) संपादित
क) निकष संदर्भीय   ड) प्रमाणक संदर्भीय
- 5) घटक चाचणीच्या नियोजनात _____ घटकाचा समावेश होतो.
- अ) प्रश्न प्रकारानुसार विभागणी   ब) उद्दिष्टनिहाय विभागणी
क) आशयानुसार विभागणी   ड) वरील सर्व
- 6) विज्ञानातील सर्वकष सातत्यपूर्ण मूल्यमापनात _____ मूल्यमापनाचा समावेश होतो.
- अ) फक्त साकारिक   ब) फक्त अकारिक
क) साकारिक व अकारिक दोन्ही   ड) कोणतेही नाही
- 7) विज्ञान शिक्षकाचे _____ हे गुणवैशिष्ट्य नाही.
- अ) चित्रकलेचे ज्ञान   ब) व्यक्तिनिष्ठता
क) कौशल्यधिष्ठीत   ड) प्रयोगाबाबतची जाणीव

Seat No.	
-------------	--

**B.Ed. (Semester – III) (CBCS) Examination, 2017
PEDAGOGY OF GENERAL SCIENCE**

Day and Date : Monday, 4-12-2017
Time : 2.30 p.m. to 4.00 p.m.

Marks : 28

Instruction : All questions are compulsory.

2. Answer the following question (**any one**) : 10
- 1) State the types of tests and explain the diagnostic test.
  - 2) What is meant by curriculum ? Explain the relation between curriculum and syllabus.
3. Answer the following questions (**any two**) : 10
- 1) Explain the characteristics of science teacher.
  - 2) Which experiences are given to the students while teaching sound ?
  - 3) What is meant by lesson plan ?
4. Answer the following questions (**any two**) : 8
- 1) Explain the criteria of good text book.
  - 2) How will you introduce the classification of plants ?
  - 3) Explain the ways for professional growth of science teacher.

मराठी रूपांतर

2. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणतेही एक) : 10
- 1) चाचण्यांचे प्रकार सांगा व नैदानिक चाचणी स्पष्ट करा.
  - 2) अभ्यासक्रम म्हणजे काय ? अभ्यासक्रम व पाठ्यक्रम यातील परस्पर संबंध स्पष्ट करा.

3. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : 10
- 1) विज्ञान शिक्षकाची गुणवैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
  - 2) 'ध्वनी' चे अध्यापन करताना विद्यार्थ्यांना कोणते अध्ययन अनुभव द्याल ?
  - 3) पाठ नियोजन म्हणजे काय ?
4. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : 8
- 1) चांगल्या पाठ्यपुस्तकाचे निकष स्पष्ट करा.
  - 2) 'वनस्पतींचे वर्गीकरण' यासाठी तुम्ही प्रस्तावना कशी कराल ?
  - 3) विज्ञान शिक्षकाच्या व्यावसायिक वाढ होण्याचे मार्ग स्पष्ट करा.
-

SLR-IP – 56

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

**B.Ed. – II (Semester – III) (CBCS) Examination, 2017
PEDAGOGY OF HISTORY**

Day and Date : Monday, 4-12-2017
Time : 2.30 p.m. to 4.00 p.m.

Max. Marks : 35

- Instructions:** 1) Q. No. 1 is **compulsory**. It should be solved in **first 15 minutes** in Answer Book on Page No. 3.
2) **All questions are compulsory.**

MCQ/Objective Type Questions

Duration : 15 Minutes

Marks : 7

1. Choose the correct alternative :

(7×1=7)

- 1) For the upliftment of the students after finding the reasons of backwardness necessary teaching is
  - a) Diagnostic and remedial teaching
  - b) Micro teaching
  - c) Classroom teaching
  - d) Team teaching
- 2) Marks of student would not change because of
  - a) Objectiveness
  - b) Subjectiveness
  - c) Discrimination
  - d) Individual difference
- 3) _____ is considered while preparing the unit test.
  - a) Blue print
  - b) Quality
  - c) Long answer
  - d) None of above
- 4) Place, Unit and _____ are the dimensions in the structure of history.
  - a) Time
  - b) State
  - c) Event
  - d) Charter
- 5) Unit, sub-unit, objective periods, evaluation periods and total periods planning is done in
  - a) Year plan
  - b) Lesson plan
  - c) Classroom plan
  - d) Content plan
- 6) _____ Governor General declared the division of Bangal in 1905.
  - a) Lord Curzen
  - b) Lord Benting
  - c) Lord Clive
  - d) Lord Mount Benten
- 7) Before starting new lesson teacher should see _____ knowledge of student.
  - a) Current
  - b) Previous
  - c) Future
  - d) General

P.T.O.

मराठी रूपांतर

१. योग्य पर्याय निवडा

७

- १) विद्यार्थ्यांच्या मागासलेपणाची कारणे शोधून उपाय योजव्यासाठी केलेले अध्यापन म्हणजे
 अ) नैदानिक आणि उपचारात्मक अध्यापन
 ब) सूक्ष्म अध्यापन
 क) वर्ग अध्यापन
 ड) सांघिक अध्यापन
- २) _____ मुळे विद्यार्थ्यांना मिळणाऱ्या गुणात फरक पडत नाही.
 अ) वस्तुनिष्ठते
 ब) व्यक्तिनिष्ठते
 क) पक्षपाती
 ड) व्यक्तिभेदा
- ३) घटक चाचणी तयार करताना प्रामुख्याने _____ याचा विचार केला जातो.
 अ) संविधान तक्ता
 ब) गुणवत्ता
 क) मोठे उत्तर
 ड) वरीलपैकी नाही
- ४) इतिहासाच्या संरचनेत स्थळ, घटक आणि _____ या बाजू असतात.
 अ) काळ
 ब) राज्य
 क) घटना
 ड) सनद
- ५) घटक, उपघटक, उद्दिष्टानुसार तासिका, मूल्यमापन तासिका, एकूण तासिका इत्यादी नियोजन _____ मध्ये केले जाते.
 अ) वार्षिक नियोजन
 ब) पाठ नियोजन
 क) वर्ग नियोजन
 ड) आशय नियोजन
- ६) _____ या गव्हर्नर जनरल ने १९०५ साली बंगालची फाळणी जाहिर केली.
 अ) लॉर्ड कर्झन
 ब) लॉर्ड बेंटिंग
 क) लॉर्ड क्लॉव्ह
 ड) लॉर्ड माऊंटबॅटन
- ७) नवीन पाठ सुरु करण्यापूर्वी शिक्षकाने विद्यार्थ्यांचे _____ ज्ञान पाहणे आवश्यक आहे.
 अ) वर्तमान
 ब) पूर्व
 क) भविष्यकालीन
 ड) सामान्य

Seat No.	
-------------	--

**B.Ed. – II (Semester – III) (CBCS) Examination, 2017
PEDAGOGY OF HISTORY**

Day and Date : Monday, 4-12-2017

Marks : 28

Time : 2.30 p.m. to 4.00 p.m.

Instructions : 1) *All questions are compulsory.*
2) *Figures to the right indicate full marks.*

2. Answer the following questions. 10

State the meaning of assessment. Explain the difference between formative and summative evaluation.

OR

Explain the concept, need and importance of history teacher organization. 10

3. Answer the following question in brief.

1) State the relation between history curriculum and syllabus. 5

2) Write qualities of history teacher. 5

OR

1) What points will you bear in mind while preparing Unit test. 5

2) State criteria of good textbook. 5

4. Answer the following question in brief (**any two**). 8

1) Criterion reference and norm reference test.

2) State principles for designing curriculum.

3) What is meant by content analysis.

मराठी रूपांतर

२. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. १०
 मूल्यांकनाचा अर्थ सांगा. विकासात्मक व अंतिम मूल्यमापनातील फरक स्पष्ट करा.
- किंवा**
- इतिहास शिक्षक संघटनेची संकल्पना, गरज आणि महत्त्व स्पष्ट करा. १०
३. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा.
- १) इतिहासातील अभ्यासक्रम व पाठ्यक्रम परस्पर संबंध स्पष्ट करा. ५
- २) इतिहास शिक्षकाची गुणवत्ता स्पष्ट करा. ५
- किंवा**
- १) घटक चाचणी तयार करताना तुम्ही कोणकोणत्या बाबी विचारात घ्याल. ५
- २) चांगल्या पाठ्यपुस्तकाचे निकष सांगा. ५
४. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा (कोणतेही २). ८
- १) निकष संदर्भीय व प्रमाणके संदर्भीय चाचणी.
- २) अभ्यासक्रम रचनेची तत्वे स्पष्ट करा.
- ३) आशय विश्लेषण म्हणजे काय ?
-

SLR-IP – 57

Seat
No.

Set

P

**B.Ed. (Semester – III) (CBCS) Examination, 2017
PEDAGOGY OF GEOGRAPHY**

Day and Date : Monday, 4-12-2017
Time : 2.30 p.m. to 4.00 p.m.

Max. Marks : 35

- Instructions:** 1) **All questions are compulsory.**
2) **Question No. 1 is compulsory. It should be solved in first 15 minutes in answerbook on page No. 3.**
3) **Figures to the right indicate full marks.**

MCQ/Objective Type Questions

Duration : 15 Minutes

Marks : 7

1. Choose the correct alternatives :

- 1) The following _____ is not a branch of Physical Geography.
A) Geomorphology   B) Oceanography
C) Astronomy   D) Agriculture
- 2) In educational planning _____ is the first step.
A) Unit planning   B) Lesson Planning
C) Annual Planning   D) Blue Print
- 3) "Fishing" is a _____ type of occupation.
A) Primary   B) Secondary   C) Tertiary   D) Quaternary
- 4) Curriculum is "Race Course" defined by
A) Kill Patric   B) Brubecher   C) Thomas Manro   D) Jeram Brunar
- 5) "True and False" type of question is includes in
A) Recall type question   B) Completion type question
C) Recognition type question   D) Essay type question
- 6) Five steps of lesson suggested by
A) Herbertson   B) Herbert Spencer
C) Herbert   D) Huntingtan
- 7) Ten core elements recommended in _____ Educational Commission.
A) 1968   B) 1986   C) 1992   D) 2000

P.T.O.

Seat No.	
-------------	--

**B.Ed. (Semester – III) (CBCS) Examination, 2017
PEDAGOGY OF GEOGRAPHY**

Day and Date : Monday, 4-12-2017
Time : 2.30 p.m. to 4.00 p.m.

Marks : 28

Instructions: 1) **All questions are compulsory.**
2) **Figures to the right indicate full marks.**

2. Answer the following question (**any one**) **10**
What is meant by lesson planning ? explain needs and steps of lesson planning with suitable examples.
OR
State the criteria of good geography text book and analyses 8 std. geography text book critically.
3. Answer the following questions in brief.
- A) What is meant by syllabus and explain the syllabus construction methods of geography subject ? **5**
- B) What are the types of questions and state the merits and demerits of essay type questions ? **5**
- OR
- A) What is diagnostic test ? State the need of diagnostic test. **5**
- B) State the types of occupations in Maharashtra. Explain differentiate between primary and secondary occupation. **5**
4. Answer the following questions in brief (**any two**). **8**
- A) State the functions of Geography subject teacher organization.
- B) State the characteristics of geography teacher.
- C) Sketch the structure of practical geography.

मराठी रूपांतर

2. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणतेही एक) : 10
पाठ नियोजन म्हणजे काय ? पाठ नियोजनाची गरज सांगून पाठाच्या पायऱ्या उदाहरणासह स्पष्ट करा.

कींवा

भूगोल विषयाच्या चांगल्या पाठ्यपुस्तकाचे निकष सांगून श्यला 8 वीच्या भूगोल पाठ्यपुस्तकाचे चिकीत्सक परिक्षण करा.

3. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा :
अ) पाठ्यक्रम म्हणजे काय ? भूगोल पाठ्यक्रम रचनेच्या पद्धती सांगा. 5
ब) प्रश्नांचे प्रकार सांगून दिर्घोत्तरी प्रश्नांचे गुण-दोष लिहा. 5

कींवा

- अ) नैदानिक चाचणी म्हणजे काय ? नैदानिक चाचणीची गरज स्पष्ट करा. 5
ब) महाराष्ट्रातील व्यवसायाचे प्रकार सांगून प्राथमिक व द्वितीयक व्यवसायातील फरक स्पष्ट करा. 5

4. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : 8
अ) भूगोल विषय शिक्षक संघटनेची कार्ये सांगा.
ब) भूगोल शिक्षकाच्या अंगी असणारी गुणवैशिष्ट्ये सांगा.
क) प्रात्यक्षिक भूगोलाची संरचना रेखाटा.

SLR-IP – 59

Seat No.	
-------------	--

Set

P

**B.Ed. II (Semester – IV) (CBCS) Examination, 2017
GENDER, SCHOOL AND SOCIETY**

Day and Date : Wednesday, 29-11-2017
Time : 2.30 p.m. to 4.00 p.m.

Max. Marks : 35

N.B : 1) **All questions are compulsory.**

2) **Question No. 1 is compulsory. It should be solved in first 15 minutes in Answer Book on Page No. 3.**

3) **Figures to the right indicate full marks.**

MCQ/Objective Type Questions

Duration : 15 Minutes

Marks : 7

1. Choose the correct alternative.

7

1) All India Women's Councils First Session is held in

- A) Bombay   B) Pune   C) Delhi   D) Surat

2) _____ is the Contry's first state which declared the women's freedom policy.

- A) Karnataka   B) Kerla   C) Maharashtra   D) Gujarat

3) _____ is the President of boy's and girls discrimination in Curriculum Committee.

- A) Smt. Hansa Mehata   B) Dr. Mudhliyar
C) Durghabai Deshmukh   D) Dr. D.S. Kothari

4) Maharashtra State Council declared third women policy on

- A) 1 Jan. 1994   B) 5 Feb. 2014   C) 4 April 2010   D) 2 May 2015

5) According to Article _____ for dowry deathlife imprisonment is determined.

- A) Article 314   B) Article 313   C) Article 366 A   D) Article 304 B

6) UNESCO declared _____ as 'women development decade'.

- A) 1975 to 1985   B) 1985 to 1995   C) 2001 to 2010   D) 1965 to 1975

P.T.O.

7) In 1870 first training college is started for primary women teacher because of _____ effort.

- A) Merry Carpenter
C) Dulhousie

- B) Lord Bentinck
D) Dondo Kesav Karve

मराठी रूपांतर

1. योग्य पर्याय निवडा.

7

- 1) अखिल भारतीय महिला परिषदेचे पहिले अधिवेशन _____ येथे भरले.
अ) मुंबई   ब) पूणे   क) दिल्ली   ड) सूरत
- 2) स्वतंत्रपणे महिला धोरण जाहिर करणारे _____ हे देशातील पहिले राज्य आहे.
अ) कर्नाटक   ब) केरळ   क) महाराष्ट्र   ड) गुजरात
- 3) मुले व मुली यांच्या अभ्यासक्रमातील भेदासंबंधीच्या समितीचे अध्यक्ष _____ होत्या.
अ) श्रीमती हंसा मेहता   ब) डॉ मुदलीयार
क) दुर्गाबाई देशमुख   ड) डॉ डी. एस. कोठारी
- 4) महाराष्ट्र राज्य मंत्रीमंडळाने _____ रोजी तिसरे महिला धोरण जाहीर केले.
अ) १ जानेवारी १९९४   ब) ५ फेब्रुवारी २०१४
क) ४ एप्रिल २०१०   ड) २ मे २०१५
- 5) कलम _____ हुंडाबळीसाठी जन्मठेपेची शिक्षा निर्धारित करण्यात आलेली आहे.
अ) कलम ३१४   ब) कलम ३१३   क) कलम ३६६ अ   ड) कलम ३०४ ब
- 6) युनोस्कोकडून _____ हे 'स्त्री विकास दशक' म्हणून जाहीर करण्यात आले होते.
अ) १९७५ ते १९८५   ब) १९८५ से १९९५
क) २००१ ते २०१०   ड) १९६५ ते १९७५
- 7) १९७० मध्ये _____ यांच्या प्रयत्नामुळे प्राथमिक शिक्षिकांसाठी पहिले प्रशिक्षण महाविद्यालय सुरु झाले.
अ) मेरी कारपेन्टर   ब) लॉर्ड बेटिंग   क) लॉर्ड डलहौसी   ड) धोंडो केशव कर्वे

Seat No.	
----------	--

B.Ed. II (Semester – IV) (CBCS) Examination, 2017
GENDER, SCHOOL AND SOCIETY

Day and Date : Wednesday, 29-11-2017

Marks : 28

Time : 2.30 p.m. to 4.00 p.m

N.B :1) All questions are compulsory.

2) Figures to the right indicate full marks.

2. Explain the role of school teacher, parent, peer group and curriculum to gender equality. **10**

OR

Discuss on gender equality and education in post Independence India. **10**

3. A) Explain the barrier in gender equality and women empowerment. **5**

B) Explain the importance of extra curricular activity for gender equality. **5**

OR

A) Explain the Institutional mechanism for redressing sexual Harassment related abuses. **5**

B) Explain the nature of sexual harassment in family and work place. **5**

4. Answer the following question in brief (**any two**). **8**

A) Explain the concept of Gender and Sex.

B) Explain the Gender stereotype with examples.

C) Explain the importance of women empowerment.

मराठी रूपांतर

2. लिंगभाग समानतेविषयी शाळा शिक्षक, पालक, समवस्यक गट, अभ्यासक्रम यांची भूमिका स्पष्ट करा. 10
- किंवा
- स्वतंत्रोत्तर भारतातील लिंगभाव समानता आणि शिक्षण याची चर्चा करा. 10
3. अ) लिंगभाव समानता आणि महिला सक्षमीकरणातील अडथळे स्पष्ट करा. 5
- ब) लिंगभाव समानतेसाठी अभ्यासपूरक उपक्रमाचे महत्व स्पष्ट करा. 5
- किंवा
- अ) लैंगिक छळाच्या संदर्भातील तक्रार निवारणाची संस्थात्मक यंत्रणा स्पष्ट करा. 5
- ब) कुटूंब आणि कामाच्या ठिकाणची लैंगिक छळाचे स्वरूप स्पष्ट करा. 5
4. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन). 8
- अ) लिंगभाव, लिंग यांची संकल्पना स्पष्ट करा.
- ब) लिंगभाव रूढीबद्धतेची संकल्पना उदाहरणासह स्पष्ट करा.
- क) स्त्री सबलीकरणाचे महत्व स्पष्ट करा.

SLR-IP – 60

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	----------

**B.Ed. – II (Semester – IV) (CBCS) Examination, 2017
KNOWLEDGE AND CURRICULUM (Part – II)**

Day and Date : Saturday, 2-12-2017

Max. Marks : 35

Time : 2.30 p.m. to 4.00 p.m.

- Instructions:**
- All questions are **compulsory**.*
  - Q. No. 1 is **compulsory**. It should be solved in **first 15 minutes** in Answer Book on Page No. 3.*
  - Figures to the **right** indicate **full marks**.*

MCQ/Objective Type Questions

Duration : 15 Minutes

Marks : 7

1. Choose the correct alternative :

7

- Fables and legends are included in _____ the type of child literature.
a) Biography
b) Autobiography
c) Traditional literature
d) Fiction
- The author of the book "Personality" is _____
a) Rabindranath Tagore
b) Mahatma Gandhi
c) J. Krishnamurti
d) Annie Besant
- 'Conditioning' is a one type of _____
a) Learning
b) Teaching
c) Evaluation
d) Research
- The curriculum of teacher education at national level is prepared by _____ institution.
a) AICTE
b) MSCERT
c) SBTE
d) NCTE
- Nationalism does not consider _____
a) Language
b) Religion
c) Tradition
d) Above all
- The linkage of exactness and reference is possible due to _____
a) Skill
b) Belief
c) Information
d) Knowledge
- Epistemology is the major part of _____
a) Logic
b) Ontology
c) Axiology
d) Philosophy

P.T.O.

मराठी रूपांतर

१. योग्य पर्याय निवडा :

७

- १) 'नीतीकथा व दंतकथा' यांचा समावेश _____ या बालसाहित्य प्रकारात होतो.
 अ) चरित्र   ब) आत्मचरित्र
 क) पारंपरिक साहित्य   ड) काल्पनिक साहित्य
- २) 'पर्सनॅलिटी' या ग्रंथाचे लेखक _____ हे आहेत.
 अ) रविंद्रनाथ टागोर   ब) महात्मा गाँधीजी   क) जे. कृष्णमूर्ती   ड) अँनी बेझंट
- ३) 'अभिसंधान' हा _____ चा एक प्रकार आहे.
 अ) अध्ययन   ब) अध्यापन   क) मूल्यमापन   ड) संशोधन
- ४) शिक्षक शिक्षणाचा राष्ट्रीय पातळीवरील अभ्यासक्रम _____ ही संस्था तयार करते.
 अ) ए. आय. सी. टी. ई.   ब) एम. एस. सी. ई. आर. टी.
 क) एस. बी. टी. ई.   ड) एन. सी. टी. ई.
- ५) राष्ट्रीयत्वात _____ चा विचार केला जात नाही.
 अ) भाषा   ब) धर्म   क) परंपरा   ड) वरील सर्व
- ६) अचूकता व संदर्भ यांची जोडणी _____ मुळे शक्य होते.
 अ) कौशल्या   ब) विश्वासा   क) माहिती   ड) ज्ञाना
- ७) ज्ञान मीमांसा हा _____ चा व्यापक भाग आहे.
 अ) तर्कशास्त्रा   ब) तत्त्वमीमांसे   क) मूल्यमीमांसे   ड) तत्त्वज्ञान

Seat No.	
-------------	--

B.Ed. – II (Semester – IV) (CBCS) Examination, 2017
KNOWLEDGE AND CURRICULUM (Part – II)

Day and Date : Saturday, 2-12-2017

Marks : 28

Time : 2.30 p.m. to 4.00 p.m.

Instructions : i) **All questions are compulsory.**
ii) **Figures to the right indicate full marks.**

2. Answer **any one** of the following : **10**
- 1) Which are the principles of curriculum construction ? Explain the reflections of these principles on Textbooks and teachers handbook.
  - 2) State various dimensions of curriculum and write comparison of philosophies of Rabindranath Tagore and J. Krishnamurti.
3. Answer the following questions in brief :
- 1) State the types of knowledge and explain the difference between 'Knowledge' and 'Skill'. **5**
  - 2) What is curriculum ? Explain the characteristics of curriculum. **5**
- OR
- 1) Write benefits of reference books for teachers. **5**
  - 2) Explain the role of education in development of multiculturalism. **5**
4. Answer the following questions in brief (**any two**) : **8**
- 1) Explain the relationship between the curriculum framework and syllabus.
  - 2) Explain the distinctions between 'belief' and 'reason'.
  - 3) Write the aims of education reflections in epistemological basis of education by M. K. Gandhi.

मराठी रूपांतर

१. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा : १०
- १) अभ्यासक्रम रचनेची तत्त्वे कोणती ? या तत्त्वांचे पाठ्यपुस्तक आणि शिक्षक हस्तपुस्तिका यांतील प्रतिबिंब स्पष्ट करा.
  - २) अभ्यासक्रमाचे विविध पैलू सांगून रविंद्रनाथ टागोर आणि जे. कृष्णमूर्ती यांच्या तत्त्वज्ञानविषयक विचारांची तुलना करा.
३. खालील प्रश्नाची थोडक्यात उत्तरे लिहा :
- १) ज्ञानाचे प्रकार सांगून 'ज्ञान' आणि 'कौशल्य' यांतील फरक स्पष्ट करा. ५
  - २) अभ्यासक्रम म्हणजे काय ? अभ्यासक्रमाची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा. ५
- किंवा**
- १) संदर्भ पुस्तकांचे शिक्षकांना कोणकोणते फायदे होतात ते लिहा. ५
  - २) बहुसांस्कृतिकतेच्या विकसनात शिक्षणाची भूमिका स्पष्ट करा. ५
४. खालील प्रश्नाची थोडक्यात उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : ८
- १) अभ्यासक्रम आराखडा आणि पाठ्यक्रम यांतील परस्पर संबंध स्पष्ट करा.
  - २) 'विश्वास' आणि 'सत्य' यांतील फरक स्पष्ट करा.
  - ३) महात्मा गाँधीजींच्या ज्ञानमीमांसेतून प्रतिबिंबित होणारी शिक्षणाची ध्येये नमूद करा.

SLR-IP – 61

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

**B.Ed. (Semester – IV) (CBCS) Examination, 2017
CREATING AN INCLUSIVE SCHOOL**

Day and Date : Tuesday, 5-12-2017
Time : 2.30 p.m. to 4.00 p.m.

Max. Marks : 35

- Instructions:** 1) **All questions are compulsory.**
2) **Q. No. 1 is compulsory. It should be solved in first 15 minutes in Answer Book Page No. 3.**

MCQ/Objective Type Questions

Duration : 15 Minutes

Marks : 7

1. Choose the correct alternatives :

7

- 1) According to National Policy on Education 1986 _____ children can learn in mainstream school.
A) All disable children   B) Deprived group of children
C) Normal learning disable children   D) Severe learning disable children
- 2) Following which is not function of RCI (Rehabilitation Council of India) ?
A) Give the permission of Rehabilitation professional degree
B) To prepare rules for Rehabilitation Profession
C) To start college for Special Education
D) To conserve records of Rehabilitation by central method
- 3) Which learning aids are not useful for blind students ?
A) Recorded aids   B) Pictorial book
C) Topological maps   D) Brail book
- 4) Remedial teaching concept is taken from which following area ?
A) Law area   B) Medical area
C) Education area   D) Counselling area
- 5) The different and novel experiment is _____ in education.
A) Special school   B) Inclusive school
C) Mainstream school   D) Blind school
- 6) Children behaviour's systematic recording methods means
A) Observation   B) Interview
C) Checklist   D) Psychological test
- 7) At the beginning of 1960 _____ studied learning disability in detail.
A) Samuel Kark   B) Hida taba
C) Helen Kelar   D) Trump and Hange

P.T.O.

मराठी रूपांतर

१. योग्य पर्याय निवडा.

७

- १) १९८६ च्या राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरणानुसार _____ बालकांना मुख्य प्रवाहातील शाळांमध्ये शिकवण्याची शिफारस केली.
- अ) सर्व अक्षम बालके   ब) वंचित गटातील बालके
क) सौम्य अक्षमता असणारी बालके   ड) तीव्र अक्षमता असणारी बालके
- २) RCI (Rehabilitation Council of India) चे खालीलपैकी कोणते कार्य नाही ?
- अ) पुनर्वसन व्यावसायिकांच्या पदव्याना मान्यता देणे
ब) पुनर्वसन व्यावसायिकांसाठी नियमावली तयार करणे
क) विशेष शिक्षणासाठी महाविद्यालये चालू करणे
ड) पुनर्वसन नोंदीचे केंद्रीय पद्धतीने जतन करणे
- ३) अंध विद्यार्थ्यांना _____ अध्ययन साहित्याचा लाभ होणार नाही.
- अ) ध्वनिमुद्रित साहित्य   ब) चित्रमय पुस्तके
क) उठावाचे नकाशे   ड) ब्रेल मधील पुस्तके
- ४) उपचारात्मक अध्यापन ही संकल्पना _____ क्षेत्रातून घेतलेली आहे.
- अ) विधी क्षेत्र   ब) वैद्यकीय क्षेत्र   क) शिक्षण क्षेत्र   ड) समुपदेशन क्षेत्र
- ५) शिक्षण क्षेत्रातील आगळावेगळा नावीन्यपूर्ण प्रयोग _____ आहे.
- अ) विशेष शाळा   ब) समावेशक शाळा   क) मुख्यप्रवाह शाळा   ड) अंध शाळा
- ६) मुलाच्या वर्तनाची पद्धतशीर नोंद करण्याची पद्धत म्हणजे _____ होय.
- अ) निरीक्षण   ब) मुलाखत
क) पद्धतिश्चयन तंत्र   ड) मानसशास्त्रीय चाचण्या
- ७) १९६० च्या सुरुवातीस _____ यांनी अध्ययन अक्षमता या विषयाचा सखोल अभ्यास केला.
- अ) सॅम्युअल कर्क   ब) हिडा टाबा   क) हेलेन केलर   ड) ट्रम्प व हेंज

Seat No.	
-------------	--

**B.Ed. (Semester – IV) (CBCS) Examination, 2017
CREATING AN INCLUSIVE SCHOOL**

Day and Date : Tuesday, 5-12-2017
Time : 2.30 p.m. to 4.00 p.m.

Marks : 28

Instruction : All questions are compulsory.

2. Explain in detail the role of teacher in inclusive education. **10**

OR

Explain the characteristics and classification of disable student. **10**

3. a) Explain the barriers of inclusive school. **5**

b) Explain the recommendation of SSA (Sewa Shiksha Abhiyan) for inclusive school. **5**

OR

a) Explain the meaning and concepts of inclusive education. **5**

b) Explain the evaluation methods for special children in inclusive school. **5**

4. Answer the following questions in brief (**any two**) : **8**

1) How to face students challenging behaviours in inclusive education ?

2) Explain the characteristics of inclusive classroom.

3) Explain the two Government scheme and provision for inclusive education.

मराठी रूपांतर

२. समावेशक शिक्षणात शिक्षकाची भूमिका सविस्तर स्पष्ट करा. १०

किंवा

अक्षम विद्यार्थ्यांचे गुणवैशिष्ट्ये आणि वर्गीकरण स्पष्ट करा. १०

३. अ) समावेशक शाळेच्या अडचणी स्पष्ट करा. ५

ब) सर्व शिक्षण अभियानातील (SSA) समावेशक शाळेच्या शिफारशी स्पष्ट करा. ५

किंवा

अ) समावेशक शिक्षणाचा अर्थ व संकल्पना स्पष्ट करा. ५

ब) समावेशक शाळेतील विशेष बालकांची मूल्यमापन पद्धत स्पष्ट करा. ५

४. खालील प्रश्नाची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन) ८

१) समावेशक शिक्षणरतील विद्यार्थ्यांच्या आव्हानात्मक वर्तनावर कसे मात कराल ?

२) समावेशक वर्गाची वैशिष्ट्ये सांगा.

३) समावेशक शिक्षणाच्या दोन शासकीय योजना आणि तरतुदी स्पष्ट करा.

SLR-IP – 62

Seat No.	
----------	--

Set

P

B.Ed. – II (Semester – IV) (CBCS Pattern) Examination, 2017
Optional Course
EDUCATIONAL MANAGEMENT

Day and Date : Thursday, 7-12-2017
Time : 2.30 p.m. to 5.00 p.m.

Total Marks : 35

Instruction : Q. No. 1 is **compulsory**. It should be solved in **first 15 minutes** in Answer Book on Page No. 3.

MCQ/Objective Type Questions

Duration : 15 Minutes

Marks : 7

1. Choose the correct alternative :

7

- 1) The Origin of the development of Educational management in the
a) 19th century   b) 18th century   c) 20th century   d) 21st century
- 2) The major role of the Head Master is
a) Motivating   b) Monitoring   c) Exaction   d) All the above
- 3) The guidance and motivating are the
a) Accountability   b) Responsibility
c) Functions   d) Roles
- 4) Some methods of evaluating institutional programmes are listed below give one more method
a) Evaluation by head   b) Evaluation by students
c) Evaluation by the community   d) Evaluation by the teacher
- 5) Basis of classroom interaction is
a) Content of teaching   b) Method of teaching
c) Aids of teaching   d) All the above
- 6) The main building of school plant is the
a) Library   b) Laboratory   c) School office   d) All the above
- 7) Financial school control is done by the
a) Center   b) District   c) State   d) None of these

P.T.O.

माराठी रूपांतर

७

१. योग्य पर्याय निवडा :

१) शैक्षणिक व्यवस्थापनाच्या विकासाचा उगम _____ शतकात झाला.

अ) १९ व्या

ब) १८ व्या

क) २० व्या

ड) २१ व्या

२) मुख्याध्यापकांची मुख्य भूमिका म्हणजे

अ) प्रेरणा देणे

ब) नियंत्रण करणे

क) वसूली करणे

ड) वरील सर्व

३) मार्गदर्शन व प्रेरणा देणे म्हणजे _____ होय.

अ) उत्तरदायित्व

ब) जबाबदारी

क) कार्ये

ड) भूमिका

४) खाली संस्थात्मक कार्यक्रमाच्या मूल्यमापना साठीच्या विविध पद्धती दिलेल्या आहेत त्यामध्ये आणखी एका कोणत्या नवीन पद्धतीची भर घालता येईल ?

अ) डोक्याच्या सहाय्याने मूल्यमापन

ब) विद्यार्थ्यातर्फे मूल्यमापन

क) समुदायातर्फे मूल्यमापन

ड) शिक्षकातर्फे मूल्यमापन

५) वर्गांतर क्रियांचा पाया _____ होय.

अ) अध्यापनाचा आशय

ब) अध्यापनाची पद्धत

क) शैक्षणिक साहित्य

ड) वरील सर्व

६) शालेय समूहातील मुख्य इमारत म्हणजे

अ) ग्रंथालय

ब) प्रयोगशाला

क) शालेय कार्यालय

ड) वरील सर्व

७) शालेचे आर्थिक नियंत्रण _____ कडे असते.

अ) केंद्र

ब) जिल्हा

क) राज्या

ड) यापैकी नाही

Seat No.	
-------------	--

B.Ed. – II (Semester – IV) (CBCS Pattern) Examination, 2017
Optional Course
EDUCATIONAL MANAGEMENT

Day and Date : Thursday, 7-12-2017

Marks : 28

Time : 2.30 p.m. to 5.00 p.m.

2. What is the importance of human relationship and involvement of staff and students in the school management ? 10

OR

According to your opinion, what includes in the maintenance of records and registers ?

3. a) What are the types of Educational management ? 5
b) What is meant by Economic of Education ? 5

OR

- a) What are the functions of the Head Master ? 5
b) What do you know about fee concession and scholarships ? 5

4. Write short notes on **any 2** of the following. 8

- 1) Secondary School Act.
2) Concept of Institutional Planning.
3) Laboratory and Museum as physical facilities.

माराठी रूपांतर

२. शालेय व्यवस्थापनातील मानवी संबंधाचे महत्व काय ? व्यवस्थापनातील कर्मचारी व विद्यार्थ्यांच्या गुंतवणूकांचे महत्व सांगा. १०

किंवा

तुमच्या मते, कागदपत्रे जपणूकीमध्ये कोणकोणत्या दस्त ऐवजांचा व नोंदवहयांचा समावेश होतो ?

Set P

३. अ) शैक्षणिक व्यवस्थापनाचे विविध प्रकार कोणते ? ५
ब) 'शिक्षणाचे अर्थशास्त्र' म्हणजे काय ? ५
- किंवा**
- अ) मुख्याध्यापकांची कार्ये कोणती ? ५
ब) फी सवलत व शिष्यवृत्तीबाबत तुम्हाला काय माहित आहे ? ५
४. खालीलपैकी कोणत्याही २ टीपा लिहा. ८
- १) माध्यमिक शाळा कायदा.
२) संस्थात्मक नियोजनाची संकल्पना.
३) प्रयोगशाळा व संग्रहालय - भौतिक सुविधा.
-

SLR-IP – 63

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	----------

B.Ed. – II (Semester – IV) (CBCS) Examination, 2017
VALUE EDUCATION

Day and Date : Thursday, 7-12-2017
Time : 2.30 p.m. to 5.00 p.m.

Max. Marks : 35

- N.B. :**
- 1) Q. No. 1 is **compulsory**. It should be solved in **first 15 minutes** in Answer Book on Page No. 3.
  - 2) **All questions are compulsory.**
  - 3) Figures to the **right** indicate marks.

MCQ/Objective Type Questions

Duration : 15 Minutes

Marks : 7

1. Select the correct alternative :

7

- 1) The nature of values is _____
a) Relative   b) Deductive   c) Inductive   d) Artificial
- 2) The source of values is _____
a) Religion   b) Education   c) Language   d) Above all
- 3) Collection of information about freedom fighters from various States is the example of _____
a) Religious Tolerance   b) National Integration
c) Sensitivity   d) Scientific Attitude
- 4) The type of social values is _____
a) Dignity of Labour   b) Sensitivity
c) Religious Tolerance   d) National Integration
- 5) Moral values help to inculcate _____ among students.
a) Character   b) Health   c) Savings   d) Exercise
- 6) Material values help to inculcate _____ among students.
a) Truth   b) Secularism
c) Service   d) Population Education
- 7) The role of _____ is important in value education.
a) Parent   b) Teacher
c) Both a) and b)   d) None of the above

P.T.O.

मराठी रूपांतर

1. योग्य पर्याय निवडा :

7

- 1) मूल्यांचे स्वरूप _____ आहे.
 अ) सापेक्ष   ब) अवगामी   क) उद्गामी   ड) कृत्रिम
- 2) मूल्यांचे स्रोत _____ आहे.
 अ) धर्म   ब) शिक्षण   क) भाषा   ड) वरील सर्व
- 3) विविध राज्यातील स्वातंत्र्य सैनिकांविषयी माहिती गोळा करणे, हे _____ चे उदाहरण आहे.
 अ) धार्मिक सहिष्णुता   ब) राष्ट्रीय एकात्मता
 क) संवेदनशीलता   ड) वैज्ञानिक दृष्टिकोन
- 4) सामाजिक मूल्यांचा _____ हा प्रकार आहे.
 अ) श्रम प्रतिष्ठा   ब) संवेदनशीलता   क) धार्मिक सहिष्णुता   ड) राष्ट्रीय एकात्मता
- 5) विद्यार्थ्यांमध्ये _____ रुजवण्यासाठी नैतिक मूल्ये मदत करतात.
 अ) चारित्र्य   ब) आरोग्य   क) बचत   ड) व्यायाम
- 6) विद्यार्थ्यांमध्ये _____ रुजवण्यासाठी भौतिक मूल्ये मदत करतात.
 अ) सत्य   ब) धर्मनिरपेक्षता   क) सेवा   ड) लोकसंख्या शिक्षण
- 7) मूल्यशिक्षणात _____ ची महत्त्वाची भूमिका आहे.
 अ) पालक   ब) शिक्षक
 क) दोन्ही अ) आणि ब)   ड) वरीलपैकी नाही

Seat No.	
-------------	--

B.Ed. – II (Semester – IV) (CBCS) Examination, 2017
VALUE EDUCATION

Day and Date : Thursday, 7-12-2017

Marks : 28

Time : 2.30 p.m. to 5.00 p.m.

N.B. : 1) **All questions are compulsory.**
2) **Figures to the right indicate marks.**

2. Explain the concept and need of values. 10

OR

Explain the recommendations of different educational commissions regarding value education. 10

3. a) Explain the role of teacher in value education. 5

b) What is the process of value education ? 5

OR

a) Suggest activities to involve parents in value education. 5

b) State the role of parents in value education. 5

4. Answer the following (**any two**) : 8

a) Explain the sources of values.

b) Suggest activities for the inculcation of national values among students.

c) Why is the need of value education to parents ?

मराठी रूपांतर

सूचना : १) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.

२) उजवीकडील अंक गुण दर्शवितात.

2. मूल्यांची संकल्पना आणि गरज स्पष्ट करा. 10

किंवा

मूल्य शिक्षणासंदर्भात विविध शैक्षणिक आयोगांच्या शिफारशी स्पष्ट करा. 10

Set P

3. अ) मूल्य शिक्षणात शिक्षकाची भूमिका स्पष्ट करा. 5
ब) मूल्य शिक्षणाची प्रक्रिया काय आहे ? 5
- किंवा**
- अ) मूल्य शिक्षणात पालकांच्या सहभागासाठी उपक्रम सूचवा. 5
ब) मूल्य शिक्षणात पालकांची भूमिका विशद करा. 5
4. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : 8
अ) मूल्यांचे स्रोत स्पष्ट करा.
ब) विद्यार्थ्यांमध्ये राष्ट्रीय मूल्ये रुजवण्यासाठी उपक्रम सूचवा.
क) पालकांना मूल्य शिक्षणाची गरज का आहे ?
-

SLR-IP – 64

Seat No.	
-------------	--

Set **P**

**B.Ed. (Semester – IV) (CBCS) Examination, 2017
GUIDANCE AND COUNSELLING**

Day and Date : Thursday, 7-12-2017

Max. Marks : 35

Time : 2.30 p.m. to 5.00 p.m.

Instruction : Q. No. 1 is **compulsory**. It should be solved in **first 15 minutes** in Answer Book Page No. 3.

MCQ/Objective Type Questions

Duration : 15 Minutes

Marks : 7

1. Choose correct alternative :

7

- 1) "Guidance every individual through his own efforts to discover and develop this potentialities" this definition is stated by
  - a) Brewer
  - b) Chishorim
  - c) Mathewson
  - d) Ruth strange
- 2) Self guidance development principle is the principle of guidance is refer by
  - a) Jones
  - b) Crow
  - c) Segel
  - d) Humphery
- 3) For developing learning habit skill _____ is essential.
  - a) Reading
  - b) Memorising
  - c) Notes taking
  - d) All above
- 4) Who's IQ is _____ is called as gifted children ?
  - a) 110
  - b) 120
  - c) 100
  - d) 130
- 5) _____ is considered as the base for case study.
  - a) Economic factor
  - b) Psychology
  - c) Social factor
  - d) Family factor
- 6) The total methods of counselling are
  - a) Two
  - b) Three
  - c) Four
  - d) One
- 7) There are _____ steps are involved in directive counselling.
  - a) Four
  - b) Five
  - c) Six
  - d) Eight

P.T.O.

मराठी रूपांतर

7

1. योग्य पर्याय निवडा.

1) प्रत्येक व्यक्तीला स्वतःच्या प्रयत्नांनी आपल्या अंगभूत क्षमता शोधून काढणे व त्याचा विकास करणे म्हणजे मार्गदर्शन ही व्याख्या _____ यांची आहे.

अ) ब्रुवर

ब) खिशोरीम

क) मॅथ्यूसन

ड) रूथ स्ट्रॅंग

2) स्व मार्गदर्शन विकसित करण्याचे तत्व हे मार्गदर्शनाचे तत्व _____ यांचे आहे.

अ) जोन्स

ब) क्रो

क) सीगेल

ड) हंप्रे

3) अभ्यास संवयी विकसित करण्यासाठी _____ आवश्यक आहे.

अ) वाचन

ब) स्मरण

क) टिपणे घेणे

ड) वरील सर्व

4) _____ पेक्षा अधिक बुद्धिगुणांक असणाऱ्या बालकांना प्रज्ञावान बालके म्हणतात.

अ) ११०

ब) १२०

क) १००

ड) १३०

5) व्यक्ति अभ्यासासाठी _____ हाच एक पाया मानला जातो.

अ) आर्थिक घटक

ब) मानसशास्त्र

क) सामाजिक घटक

ड) कौटूंबिक घटक

6) समुपदेशनाच्या एकूण _____ पद्धती आहेत.

अ) दोन

ब) तीन

क) चार

ड) एक

7) निदेशित समुपदेशनात _____ पायऱ्यांचा समावेश होतो.

अ) चार

ब) पाच

क) सहा

ड) आठ

Seat No.	
-------------	--

**B.Ed. (Semester – IV) (CBCS) Examination, 2017
GUIDANCE AND COUNSELLING**

Day and Date : Thursday, 7-12-2017

Marks : 28

Time : 2.30 p.m. to 5.00 p.m.

2. Answer **any one** of the following : 10

1) State the concept of guidance and explain the role of teacher at secondary level with example.

OR

2) State directive and non directive counselling and explain difference in between them.

3. Answer the following questions in brief :

a) How will guidance as teacher in classroom learning ? 5

b) State the characteristics of client and counselor. 5

OR

a) Explain the steps in counselling process. 5

b) Explain the problems of special children. 5

4. Answer the following questions in brief (**any two**) : 8

a) Vocational guidance is necessary along the educational guidance at secondary level. Explain it.

b) Counselling is needed of era for prohibiting students from suicide. Explain your own opinion.

c) How will take counselling interview ?

मराठी रूपांतर

खालीलपैकी एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा :

2. मार्गदर्शन संकल्पना सांगून माध्यमिक स्तरावरील शिक्षकाची भूमिका उदाहरणासह स्पष्ट करा. **10**

किंवा

निर्देशित व अनिर्देशित समुपदेशन म्हणजे काय सांगून दोनोंमधील फरक स्पष्ट करा.

3. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे द्या :

a) वर्गअध्ययनातील मार्गदर्शन शिक्षक म्हणून कसे कराल ? **5**

b) ग्राहक व समुपदेशकाची गुणवैशिष्ट्ये सांगा. **5**

किंवा

a) समुपदेशन प्रक्रियेच्या पायऱ्या स्पष्ट करा. **5**

b) विशेष गरजा असणाऱ्या मुलांच्या समस्या स्पष्ट करा. **5**

4. थोडक्यात उत्तरे लिहा (को. दोन) : **8**

a) “माध्यमिक स्तरावर शैक्षणिक मार्गदर्शनासह व्यावसायिक मार्गदर्शनाची ही गरज आहे” असे म्हटले जाते स्पष्ट करा.

b) विद्यार्थ्यांच्या आत्महत्या रोखण्यासाठी समुपदेशन काळाची गरज आहे तुमचे मत स्पष्ट करा.

c) समुपदेशन मुलाखत कशी घ्याल ?

SLR-IP – 65

Seat No.	
-------------	--

Set **P**

**B.Ed. (Semester – IV) (CBCS) Examination, 2017
EDUCATIONAL TECHNOLOGY
(Optional Course)**

Day and Date : Thursday, 7-12-2017
Time : 2.30 p.m. to 5.00 p.m.

Max. Marks : 35

N.B : Question No. 1 is ***compulsory***. It should be solved in first
15 minutes in Answer Book on Page No. 3.

MCQ/Objective Type Questions

Duration : 15 Minutes

Marks : 7

1. Choose correct alternative.

7

- 1) Skinner is pioneer of
  - a) Behavioural technology
  - b) Instructional technology
  - c) Media technology
  - d) Teaching technology
- 2) The software for OHP is
  - a) Transparency
  - b) Photo
  - c) Film
  - d) Slide
- 3) _____ solution is used for washing old and used films.
  - a) Sodium chloride
  - b) Sodium bromide
  - c) Sodium acetate
  - d) Benzine
- 4) The steps of brainstorming were stated by
  - a) Osborn
  - b) Skinner
  - c) Fred Keler
  - d) Aristotle
- 5) Learning theories, teaching methods, models of teaching etc. are concerned with
  - a) Technology in education
  - b) Technology of education
  - c) Information technology
  - d) Technology and education
- 6) A notice displayed on notice board is an example of _____ communication.
  - a) Verbal
  - b) One way
  - c) Two way
  - d) Distance
- 7) We learn _____ % through sight.
  - a) 11
  - b) 30
  - c) 83
  - d) 63

P.T.O.

मराठी रूपांतर

७

१. योग्य पर्याय निवडा.

१) स्किनर हे _____ चे पुरस्कर्ते आहेत.

अ) वर्तन तंत्रज्ञान   ब) अनुदेशन तंत्रज्ञान

क) माध्यम तंत्रज्ञान   ड) अध्यापन तंत्रज्ञान

२) उर्ध्वशीर्ष प्रक्षेपक (ओ.एच.पी.) साठी _____ हे सॉफ्टवेअर आहे.

अ) ट्रान्स्परन्सी   ब) फोटो   क) फिल्म   ड) स्लाईड

३) जून्या व वापरलेल्या चित्रपट्टीका धुण्यासाठी _____ हे द्रावण वापरतात.

अ) सोडीयम क्लोराइड   ब) सोडीयम ब्रोमाइड

क) सोडीयम अॅसीटेट   ड) बेन्झीन

४) बुद्धिमंथनाच्या पायऱ्या _____ यांनी मांडल्या.

अ) ऑसबॉर्न   ब) स्किनर   क) फ्रेड केलर   ड) ऑरिस्टॉटल

५) अध्ययन उपपत्ति, अध्यापन पद्धती, अध्यापनाची प्रतिमाने वगैरे _____ शी संबंधित आहेत.

अ) शिक्षणातील तंत्रज्ञान   ब) शिक्षणाचे तंत्रज्ञान

क) माहिती तंत्रज्ञान   ड) तंत्रज्ञान आणि शिक्षण

६) सूचना फलकावर लावलेली सूचना हे _____ संप्रेषणाचे उदाहरण आहे.

अ) मौखिक   ब) एकमार्गी   क) द्विमार्गी   ड) दूर

७) आपण दृक माध्यमातून _____ % शिकतो.

अ) ११   ब) ३०   क) ८३   ड) ६३

Seat No.	
-------------	--

**B.Ed. (Semester – IV) (CBCS) Examination, 2017
EDUCATIONAL TECHNOLOGY
(Optional Course)**

Day and Date : Thursday, 7-12-2017

Marks : 28

Time : 2.30 p.m. to 5.00 p.m.

2. Answer the following questions (**any one**):

- 1) Explain the concept, nature and scope of educational technology. **10**
- 2) Explain the types of communication and their uses.

3. Answer the following questions.

- 1) Explain the steps of systems approach. **5**
- 2) State the objectives of Educational Technology. **5**

OR

- 1) Explain the classification of instructional material in brief. **5**
- 2) Write the management of resources in brief. **5**

4. Answer the following questions in brief (**any 2**). **8**

- 1) Explain the essential characteristics of educational technology teacher.
- 2) Explain the importance of language laboratory.
- 3) Explain importance of power point as an instructional material.

Set P

मराठी रूपांतर

2. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणताही एक) : 10
- १) शैक्षणिक तंत्रविज्ञानाची संकल्पना, स्वरूप व व्याप्ती स्पष्ट करा.
- २) संप्रेषणाचे प्रकार व उपयोग स्पष्ट करा.
3. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा.
- १) प्रणाली उपागमाच्या पायऱ्या स्पष्ट करा. 5
- २) शैक्षणिक तंत्रविज्ञानाची उद्दिष्टे सांगा. 5
- किंवा**
- १) अनुदेशन साहित्याचे वर्गीकरण थोडक्यात स्पष्ट करा. 5
- २) स्रोतांचे व्यवस्थापन थोडक्यात लिहा. 5
4. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : 8
- १) शैक्षणिक तंत्रविज्ञान शिक्षकाची आवश्यक गुणवैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- २) भाषा प्रयोगशाळेचे महत्व विशद करा.
- ३) पॉवर पॉइंटचे अनुदेशन साहित्य म्हणून महत्व स्पष्ट करा.

SLR-IP – 66

Seat No.	
----------	--

Set

P

**B.Ed. (Semester – IV) (CBCS) Examination, 2017
ENVIRONMENTAL EDUCATION**

Day and Date : Thursday, 7-12-2017
Time : 2.30 p.m. to 5.00 p.m.

Max. Marks : 35

- Instructions :** 1) **All questions are compulsory.**
2) Q. No. 1 is **compulsory**. It should be solved in **first 15 minutes** in Answer Book on Page No. 3.

MCQ/Objective Type Questions

Duration : 15 Minutes

Marks : 7

1. Choose the correct alternative :

7

- 1) In India Environment (Protection) Act was declared in the year _____
A) 1972   B) 1974   C) 1985   D) 1986
- 2) An intensity of sound is measured in _____ unit.
A) Decible   B) Sedible   C) Ampere   D) Volt
- 3) _____ approach should be selected to impart environmental education.
A) Formal   B) Informal   C) Compulsory   D) Optional
- 4) 21st March is _____ day.
A) World Population   B) World Forest
C) World Environment   D) World Water
- 5) _____ plays main role in keeping percentage of oxygen in air constant.
A) Ozone   B) Animals   C) Living beings   D) Green plants
- 6) _____ is developed awareness about environmental problems among school students at secondary stage.
A) Hidden curriculum
B) Special curriculum in Environmental Education
C) General Awareness Programme
D) All above
- 7) _____ is the main objective of the Air Act, 1981.
A) Prevention of air pollution   B) Control of air pollution
C) Maintain the standard air quality   D) All above

P.T.O.

मराठी रूपांतर

7

1. योग्य पर्याय निवडा :

- 1) भारतात पर्यावरण (संरक्षण) कायदा हा _____ या वर्षात मांडला गेला.
अ) 1972   ब) 1974
क) 1985   ड) 1986
- 2) ध्वनीची तीव्रता _____ मध्ये मोजली जाते.
अ) डेसिबल   ब) सेडिबल
क) ॲपिअर   ड) व्होल्ट
- 3) पर्यावरण शिक्षण प्रभावी होण्यासाठी _____ उपागमाची निवड करावी.
अ) औपचारिक   ब) अनौपचारिक
क) अनिवार्य   ड) वैकल्पिक
- 4) 21 मार्च हा _____ दिवस म्हणून पाळला जातो.
अ) जागतिक लोकसंख्या   ब) जागतिक वन
क) जागतिक पर्यावरण   ड) जागतिक पाणी
- 5) हवेत ऑक्सिजनचे प्रमाण स्थिर राखण्यात _____ ची प्रमुख भूमिका आहे.
अ) ओझोन   ब) प्राणी
क) सजीव   ड) हिरव्या वनस्पती
- 6) माध्यमिक स्तरावरील शालेय विद्यार्थ्यांमध्ये पर्यावरणाच्या समस्येबाबतची जाणीव विकसन
_____ मार्फत होते.
अ) सुप्त अभ्यासक्रम
ब) पर्यावरण-शिक्षणाचा विशेष अभ्यासक्रम
क) सामान्य जाणीव कार्यक्रम
ड) वरील सर्व
- 7) वायू कायदा 1981 चे _____ हे प्रमुख उद्दिष्ट आहे.
अ) वायू प्रदूषणाचे प्रतिबंध   ब) वायू प्रदूषणाचे नियोजन
क) हवेचा प्रमाणित दर्जा राखणे   ड) वरील सर्व

Seat No.	
----------	--

**B.Ed. (Semester – IV) (CBCS) Examination, 2017
ENVIRONMENTAL EDUCATION**

Day and Date : Thursday, 7-12-2017
Time : 2.30 p.m. to 5.00 p.m.

Marks : 28

Instruction : All questions are compulsory.

2. What is meant by Environmental Education ? Explain objectives and need of Environmental Education. 10

OR

Explain the causes, effect and remedies of Floods.

3. A) Explain the solid waste pollution's effects on human health. 5
B) State the concept and issues of environmental ethics. 5

OR

- A) Explain the concept of Water Pollution. 5
B) Explain the Appiko environmental movement. 5

4. Write short notes on **any two** out of **three** : 8
- 1) Explain the concept of climate change.
  - 2) What is the role of teacher's in environmental education.
  - 3) State co-curricular activities related to environmental education at secondary stage.

मराठी रूपांतर

2. पर्यावरण शिक्षण म्हणजे काय ? पर्यावरण शिक्षणाचे उद्दिष्टे व गरज स्पष्ट करा. **10**

किंवा

पूराची कारणे, परिणाम व त्यावरील उपचार स्पष्ट करा.

3. अ) मानवी आरोग्यावरील घन कचरा प्रदूषणाचा परिणाम स्पष्ट करा. **5**

ब) पर्यावरणीय नितीमत्ता याची संकल्पना व समस्या सांगा. **5**

किंवा

अ) जल प्रदूषणाची संकल्पना स्पष्ट करा. **5**

ब) अप्पिको पर्यावरणीय चळवळ स्पष्ट करा. **5**

4. **तीनपैकी** कोणत्याही दोन टीपा लिहा : **8**

1) तापमान बदल ही संकल्पना स्पष्ट करा.

2) पर्यावरण शिक्षणात शिक्षकांची भूमिका कोणती असते ?

3) माध्यमिक स्तरावरील पर्यावरण शिक्षणाशी संबंधित सहशालेय उपक्रम सांगा.